

ענייני בית הבחירה

מספר יחזקאל

(א) בעשרין וחמש שנים לגלותנו בראש השנה דשתא בעשרא לירחא בארבע עשרי שנים בטר דאתרעת קרמא בכרן יומא הדין שרת עלי רוח נבואה מן קדם יי ואעיל יתי לתמן: (ב) ברות נבואה דשרת עלי מן קדם יי אעלני לארעא דישראל ואשריני על טור רם לתדא ועלוהי כבנין קרמא מדרומא: (ג) ואעיל יתי לתמן והא

מ (א) בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה בעשור לחדש בארבע עשרה שנה אחר אשר הכתה העיר בעצם | היום הזה היתה עלי יד יהוה ויבא אתי שמה: (ב) במראות אלהים הביאני אל ארץ ישראל ויניחני אלהי גבה מאד ועליו כמבנה עיר מננב:

(ג) ויביא אותי שמה והנה איש מראהו כמראה נחשת ופתיל פשתים ביחו

רש"י

שנה הראהו בנין הבית לעתיד לבא: (ב) במראות אלהים הביאני לא הולכני שם אלא הראני כאילו אני שם: אף הר גבוה מאוד. שכן הוא עתיד להיות גבוה שנא' (ישעי' ז) ונשא מגבעות: כמבנה עיר. ככנין עיר: מננב. דרומו של הר: (ג) כמראה נחושת. כעין זיו החיות וגוללים כעין נחשת קלל: ופתיל פשתים בידו. למדידת קרקע אף (דבר) יפה מחבל פשתים: וקנה המדה. למוד צו את עובי החומה

(א) בראש השנה בעשור לחודש. לחיובי שנה שראש השנה שלה בעשור לחדש הוא אומר זה יוצל שחבר הבית בשנת ל' ושש ציובל שהתחיל בשמנה עשרה שנה לישעיהו ולסוף ארבע עשרה היה ראוי היובל להיות שנת עשרים וחמש נגלות יכניה שגלה בעשרים ושש ציובל י"ד של יאשיהו מ"ח עד ל"א ויהי קיים י"א: יד ה': חזק חזקו להוליכני על כרחי: ויבא אותי שמה. אל העיר ההוכתה היא ירושלים אותה

מצודת ציון

(א) בעצם. ענין עצמות הדבר וגופו וכן לא נכחד עצמי ממך (תהלים קלט): (ב) ויניחני. מל' הנחה: כמבנה. מל' בנין: (ג) ופתיל. חוט כפול ושזור כמו פתיל תכלת (שמות לט) והוא קו המדה:

מצודת דוד

(א) לגלותינו. הוא גלות יהויכין כי אז גלה יחזקאל: בראש השנה בעשור לחודש. איזו היא שנה שראש השנה שלה היא בעשור לחדש זו היא שנת היובל שהתחלתה ביום הכפורים בעשור לחודש השביעי כי המרכבה ראה בשנת שלשים ליובל כמ"ש שם ואז היה בשנת החמישית לגלות יהויכין והמראה הזאת היתה בשנת כ"ה לגלות יהויכין וא"כ היתה בשנת היובל וכבר עברו י"ד שנה מעת שהוכתה העיר בימי צדקיה כי הוא מלך י"א שנה אחר גלות יהויכין: יד ה'. כח חזק הנבואה להוליכני בעל כרחי: שמה. ר"ל אל העיר ההוכתה האמורה למעלה: (ב) במראות אלהים. ר"ל לא הביאני באמת אלא נדמה לי במראה הנבואה כאלו הביאני אל ארץ ישראל ושם הניח אותי על הר גבוה מאד והוא הר הבית: ועליו. וסמוך אל ההר ההוא היה כבנין עיר והיא ירושלים והיתה מנגד ההר: (ג) ויביא וכו'. ר"ל וכאשר הביא אותי שמה ראיתי והנה איש הוא המלאך הדובר בי שהיה מראהו כמראה נחושת כדבר הזוהר ובהירות וכעין שנאמר בחיות ונוצצים כעין נחושת קלל (לעיל א): ופתיל פשתים בידו. למדוד בו מדידת הבנין: וקנה המדה. גם היה בידו קנה

רד"ק

מקומו כי ארץ ישראל גבוה מכל הארצות וירושלם גבוה מכל ארץ ישראל: ועליו כמבנה עיר מננב. פי' ועליו בסמוך לו כמו ועליו מטה מנשה כי בית המקדש יהיה בנוי בהר כמו שהיה והעיר ירושלים סמוכה לו מננב והראהו בנין הבית העתידי כמו שהראהו חרבנו לנחם בנבואה זו בית ישראל אשר גלו כי לא תאבד תקותם ועוד ישו בו אל הארץ וישבו בה לבטח ובנין הבית יהיה יותר ממה שהיה בתחילה: כמבנה. שם סמוך בשקל מקנה וענינו בנין הראהו כמו עיר בנויה או שהיו בנוין אותה ובנין הבית הראהו איך היו בונים אותו והראה לו האיש שהיה עומד על הבונים ומודד האורך והרוחב איך יבנו: (ג) ויבא אותי שמה והנה איש מראהו כמראה נחשת. כאילו אמר מלאך מן השמים מודד הבנין והמלאך ראהו הנביא בדמות איש כמו שנאמ' ביהושע והנה איש עומד לנגדו ומה שאמר כמראה נחשת כמו שאמר במראה אשר בתחילת הספר ונוצצים כעין נחשת קלל ונחשת שם משותף

(א) בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה בעשור לחודש בי"ד שנה אחר אשר הכתה העיר. בשלשים שנה ליובל ראה הסתלק הכבוד מישראל כמו שכתבנו בתחלת הספר והוא השנה מהחמשי' לגלות המלך יהויכין כמה נשאר מן היובל כ' שנה שש שנים של צדקיהו שהרי עברו לו חמש וי"ד שנה אחר אשר הכתה העיר הרי כ' והיא שנת החמשים שהיא שנת היובל זהו שאמר בר"ה בעשור לחדש איזו היא שנה שר"ה שלה בעשרה לחדש הוא אומר זה שנת היובל ולפי שהעבדים היו יוצאים מעבדות לחירות בשנת היובל ביום הכפורים הראה לו הקדוש ברוך הוא צאת מהגלו' ובבנין הבית בשנת היובל וביום הכפורים כי בו יסלח האל לעון ישראל וחתטתם לא יזכר עוד: שמה. העיר שזכר: (ב) במראות, אף הר גבוה מאד. זהו הר הבית והראהו לו גבוה מאד כי כן יהיה במעלה גבוה מאד ונשא כמו שכתוב נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים ונשא מגבעות וגם בעצמו הוא גבוה לפי

גְּבֵרָא חֲנוּיָהּ פְּחוּז נַחְשָׂא וְחוּט דְּכִיתְנָא
 בִּידְיָהּ וְקִנְי מְשַׁחְתָּא וְהָא קָאִים בְּתַרְעָא:
 (ה) וּמְלִיל עֲמִי גְּבֵרָא בַר אָדָם חֲנוּי בְּעֵינֵיךָ
 וּבְאֹזְנֵיךָ שָׁמַע וְשָׁוִי לְבָבְךָ לְכָל דִּי אָנָּא
 מִחֲנוּי יִתֵּךְ אֲרִי בְּדִיל לְאַחֲזִיּוּתְךָ אֶתְּוֹתְבָתָא
 הִלְכָא חֲנוּי יַת כָּל דְּאֵת חֲנוּי לְבֵית יִשְׂרָאֵל:
 (ו) וְהָא שׁוּרָא מְבָרָא לְבֵיתָא סְחֹר סְחֹר
 וּבְיַד גְּבֵרָא קִנְי מְשַׁחְתָּא דְחַד מְנַהֵן שִׁית
 אֲמִין בְּאֲמַתָּא דְהִיא אִמָּה וּפְשָׁךְ וּמִשָּׁח יַת
 פּוּתְיָא דְבִנְיָנָא קִנְיָא חַד וְרוּמָא קִנְיָא חַד:

וְקִנְיָהּ הַמִּדָּה וְהוּא עֵמֶד בְּשַׁעַר: (ה) וַיְדַבֵּר אֵלַי הָאִישׁ
 בְּנֹדָאִים רֵאָה בְּעֵינַיךָ וּבְאֹזְנֵיךָ שָׁמַע וְשָׁוִים לְבָבְךָ לְכָל
 אֲשֶׁר־אָנִי מֵרָאָה אוֹתְךָ כִּי לְמַעַן הִרְאוֹתְכָה הִבְאֵתָהּ
 הִנֵּה הֵנִד אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־אֵתָהּ רֵאָה לְבֵית יִשְׂרָאֵל:
 (ו) וְהִנֵּה חוֹמָה מְחוּץ לְבֵית סָבִיב | סָבִיב וּבִיד הָאִישׁ
 קִנְיָהּ הַמִּדָּה שֵׁשׁ־אֲמוֹת בְּאֲמָה וְטַפַּח וַיִּמְד אֶת־רֹחֶב
 הַבְּנִין קִנְיָהּ אֶחָד וְקוֹמָה קִנְיָהּ אֶחָד: (ו) וַיָּבֹא אֶל־שַׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקְּדִימָה

רש"י

ו' שהוא אמה וטופח צלמה צת חמשה: רוחב הבנין. עוצי החומה:
 וקומה קנה אחד. וזכו היא קומה חלונה שהיא סביב הר הבית והיא
 היתה נמוכה כמו שטינו כל הכתלים שהיו סס היו גבוהים חוץ מכותל
 מזרחי שהיה השוקף את הפרה עומד בהר המשחה כו': (ו) ויבא
 אל שער אשר פניו דרך הקדימה. נכנס לתוך הסיקף וזא לו

ולורך ורוחב השערים: (ד) לכל אשר אני מראה אותך. ענין
 הבנין: הובאתה הנה. מצב: (ה) והנה חומה מחוץ לבית. בנין
 צית אחד הראוי בלפון ההר והחומה מחוץ סביב סביב כך מפורש בסוף
 הספר שהעיר נדרוס והצית בלפון: שש אמות באמה וטופח.
 שית אמן צלמתא דהיא אמתא ופסך כן ט"ז זו היא אמה ציגונית צת

מצודת ציון

וקנה. מטה ומקל: (ה) וטופח. כן יקרא מדת ד' אצבעות אגוד יחד:

מצודת דוד

המדה (והוצרך גם לפתיל למדוד על ידו מדה מרובה כי בקנה יש
 טורח רב למדוד מדה מרובה כי יצטרך בכל פעם לרשום המקום
 שכלה מדת הקנה למען למדוד משם ולהלך ועם כי היה במראה הנבואה מ"מ הראהו באופן הנאות אל המוחש ולכן היה בידו פתיל
 ארוך ובו מדד מדה מרובה בפעם אחת ולאח"ז מדד הפתיל בקנה המדה לדעת כמה בו וגם מדה פחותה ממלא הקנה יקשה לשער
 ולצמצם עם הקנה ולא כן בפתיל כי אפשר לכפלו כרצונו לשער ולצמצם לפי מדת הקנה): והוא. המלאך הזה היה עומד בשער של
 חומת הר הבית: (ד) ראה בעיניך. שעור המדה: ובאזניך שמע. מהו הדבר הנמדד: ושנים לבך. להבין הדברים: למען הראותכם. למען
 הראות לך בנין בית העתיד הובאתה מבבל אל המקום הזה: הנד וגו'. כדי לנחמם ולחזק תקוותם: (ה) והנה חומה. והנה ראיתי חומה
 מחוץ לבית בכל סביבו והוא חומת הר הבית: שש אמות וגו'. ר"ל שהיה הקנה מחזיק שש אמות גדולות שכל אמה מהם היה במדת
 אמה של חול שהיא אמה בת חמשה טפחים ועוד טפח יותר וא"כ היה מדת הקנה שלשים וששה טפחים: הבנין. ר"ל בנין החומה
 ההיא: וקומה קנה אחד. למען יהיה נראה מבחוץ כל בנייני הבית ולא יעלימם החומה ההיא מעין הרואה לכן היתה נמוכה כי זה נוייה
 ויפיה: (ו) ויבוא. המלאך נכנס בתוך היקף החומה ההיא וזא לו לעזרת נשים אל השער הפונה מזרחה והעזרה ההיא נקראת בענין חצר

רד"ק

ולא היתה גבוה אלא קנה אחד שמדתו שש אמות באמה של
 ששה טפחים ושאר כותלי העזרה לא היו עומדים לפניו כי
 כנגד השערים היה עומד וכל השערים זה כנגד זה פתוחים
 והיו גבוהים יותר משער הבית לפי גובה מקומם וכן מצינו
 במסכת מדות כל הכתלים שהיו שם היו גבוהים חוץ מהכותל
 המזרחי שהכהן השורף את הפרה עומד בהר המשחה ומתכוין
 ורואה כנגד פתחו של היכל בשעת הזית הדם ואילו היה
 הכותל המזרחי שבהר הבית גבוה לא היה יכול לראות פתחו
 של היכל כי הכותל היה עומד לפניו וזה שהוא אומר חוץ
 מכותל מזרחי אומר בחומת הר הבית שהיא חצונה ועולי
 גולה עשו הבנין כדמות שראוהו בבנין יחזקאל העתיד בקצת
 הדברים ואף על פי ששמעות הכתוב כי כל החומה היתה
 שפלה סביב שלא ייחד כותל מזרחי אלא אמר בסתם וקומה
 קנה אחד: (ו) ויבא. מחוץ לחומה היה ונכנס בשער המזרחי

נחשתי ויברכני ה' בגללך: ופתיל פשתים בידו. למדוד: וקנה
 המדה. גם כן בידו למדוד אלא שבחבל מודד אדם מדה
 מרובה בקרקע וקנה המדה מודד אדם מדה מועט' כמו מדת
 הבנין וזולתו: והוא עומד בשער. ראה אותו עומד בשער
 הבית ובידו החבל והקנה למדוד: (ד) וידבר. מבואר הוא:
 הראותכה. כתוב בה"א אחר הכ"ף וכן הבאתה: (ה) והנה
 חומה מחוץ לבית סביב. שהיו מתחילים לבנות חומה סביב
 הר הבית כי ההר בכללו נקרא בית המקדש והיה האיש מודד
 את החומה כמה יעשו רחבה וקומתה וקנה המדה היה בו שש
 אמות באמה וטפח באמ' הידוע' שהיא של חמשה טפחים
 וטפח זאת האמה היתה יתירה טפח והיתה בת ששה טפחים
 וכן אמרינן במשנה אמר רבי יהודה אמת הבנין ששה טפחים
 ושל כלים חמשה ויונתן תרגם שית אמין באמתא דהיא אמה
 ופשך: וקומה קנה אחד. זאת החומה החיצונה היתה שפלה

יחזקאל מ

רצט

תרגום

(ו) וְעַל דְּתַרְעָא דְפִתְיָהּ לְאוֹרַח מְדִינְתָא וְסָלִיק בְּדַרְגוֹתָי וּמִשַׁח יַת סָפָא דְתַרְעָא קִנְיָא תַּד פּוֹתִיָּא וַיֵּת סָפָא תַּד קִנְיָא תַּד פּוֹתִיָּא: (ז) וַתּוֹא קִנְיָא תַּד אוֹרְכָא וְקִנְיָא תַּד פּוֹתִיָּא וּבֵין תּוֹיָא כְּתֵלָא חֲמֵשׁ אַמִּין וְסָפָא דְתַרְעָא מְקַבֵּיל אוֹלְמָא דְתַרְעָא מְלִגְיוֹ קִנְיָא תַּד: (ח) וּמִשַׁח יַת אוֹלְמָא דְתַרְעָא מְלִגְיוֹ קִנְיָא תַּד:

וַיַּעַל בְּמַעְלוֹתָיו (בְּמַעְלוֹתָיו קרי) וַיֵּמַד | אֶת־סֵפֶר הַשֵּׁעַר קִנְיָה
אֶחָד רְחֹב וְאֵת סֵפֶר אֶחָד קִנְיָה אֶחָד רְחֹב: (ו) וְהִתְאָה
קִנְיָה אֶחָד אֶרְךְּ וְקִנְיָה אֶחָד רְחֹב וּבֵין הַתְּאִים חֲמֵשׁ
אַמּוֹת וְסֵפֶר הַשֵּׁעַר מֵאֲצֵל אוֹלָם הַשֵּׁעַר מִהַבֵּית קִנְיָה
אֶחָד: (ח) וַיֵּמַד אֶת־אֵלֶם הַשֵּׁעַר מִהַבֵּית קִנְיָה אֶחָד:

רש"י

שעדיין לא נכנס לתוכו: והתא קנה אחד ארך וגומר. חללו של כל אחד ואחד שש אמות מרובע: ובין התאים חמש אמות. כתלים המפסיקים בין התאים עוביים ה' אמות וכן תרגם יונתן וזן תאוויא כהלל ה' אמן וכן שינו במסכת מדות כותל התא חמש: וספ השער מאציל אולם השער וגומר. שלפניו מן השער היה עשוי אולם מחובר לשער כמו שמפורש בענין זולת לתוך עזרת נשים עשר אמות וזכראשו דלתות ומזוזות וזהו שאמר וספ השער שהוא אלל אולם השער: מהבית. כלומר ללד פנים: קנה אחד. רחבו לכסות עובי חומות האולם אחד מימין ואחד משמאל שעובי החומה של אולם לימין ולשמאל קנה אחד כמו שמפרש והולך: (ח) וימד את אולם השער מהבית. לפניו מן השער: קנה אחד. עובי חומות הימין והשמאל שהאולם

לשער עזרת נשים המזרחי היא נקראת חלל החיצונה בכל הענין הזה לפי שהוא לפני עזרת ישראל: ויעל במעלותו. ששפוע ההר הולך ועולה מן החיל התחתון עד עזרת נשים שתיים עשרה מעלות כמותה ששינו לפניו ממנו החיל ה' אמות וי"ב מעלות היו שם: ספ השער. היא מזוזת השער: קנה אחד רחב. שש אמות ומכסה את כל עובי החומה שהיה קנה אחד כמו שאמר למעלה: ואת ספ אחד. מזוזת השנית אחת מלפון ואחת מדרום: (ו) והתא. הוא יגיע שקורין אפנדיין זלעז"ו והיה שלשה מימין השער ושלשה מן השמאל כמו שאמר בענין והתאים סמוכין לכותל המזרחי של עזרת נשים מצחוץ כלפי הר הבית ומהיכן אני למד שהם מצחוץ ממה שכתוב אחר כל הענין ויבאני אל החלל החיצונה מכאן אני למד שכל האמור למעלה היה חונה לה

מצודת ציון

(ו) במעלותיו. הם המדרגות שעולין דרך בס: ספ. כן יקרא מזוזות הפתח וכן וירעשו הספים (עמוס ט): (ז) והתא. ענין חדר מה וכן אל תא הרצים (מ"א יד) ויקרא כן על כי הוא בגבול גוף הבנין והוא מל' תתאו לכם (במדבר לד) שהוא ענין גבול: אולם. ענין בית שער ועשויה כעין כפה ממעל: מהבית. מבפנים: (ח) ואילו.

ושלשה משמאלו כמפורש בענין והיו נשענים לכותל העזרה ופניו כלפי הר הבית: ובין התאים. כותלים המפסיקים בין תא לתא היו בני חמשה אמות וכן הכתלים החיצונים מזה ומזה וכן הכתלים שלפניהם אבל מאחריהם היה להם כותל העזרה לכותל: וספ השער מאציל אולם השער. כי לפניו מהשער היה בנין אולם כמפורש בענין וכתליו היו נמשכין כלפי פנים מצדי השער מזה ומזה ולהן מזוזות בראשן הפנימי ולכן אמר כ"א ממזוזות השער שאצל האולם לצד פנים היתה בת קנה אחד וכמדת כותלי האולם: (ח) מהבית. ר"ל

רד"ק

התאים כלומר הכותל הממוצע בין שני התאים היה רחבו חמש אמות וכן תרגם יונתן וביין תויה כותל חמש אמן והתאים היו לפניו מן החומה וחמשה מקומות היו נחלקים זה לפניו מזה מחומת הר הבית עד המזבח הר הבית לפניו ממנו המקום הנקרא חיל לפניו ממנו עזרת נשים לפניו ממנו עזרת ישראל לפניו ממנו עזרת הנהנים: וספ השער מאציל אולם השער מהבית קנה אחד. לפי שזכר למעלה מדת ספי השער שהם הספים החיצונים ולזה השער היו לו גם כן ספים פנימיים לפי שהאולם מחובר אליו ואמר כי הסף הפנימי שהוא אצל אולם השער מדת רחבו קנה אחד כמו החיצונים וכן הסף השני ואע"פ שלא זכרו: מהבית. פירושו מבפנים כמו שפירשנו וכן תרגם יונתן מלגיו: (ח) וימד את אולם

מצודת דוד

חיצונה שהיא חיצונה לעזרת ישראל: ויעל במעלותיו. עד שלא בא אל השער הלך במעלות כי ההר הזה היה הולך ועולה כלפי המערב והיו שם מעלות: קנה אחד רחב. כמדת עובי החומה שהיתה בת קנה וכמדת חומת הר הבית: ואת ספ אחד. ר"ל וכן מדד הסף האחד שממולו והיה קנה אחד רחב: (ז) והתא. כל תא היה קנה אחד אורך וכו' ומספר התאים היו שלשה מימין השער

מהר הבית: אשר פניו דרך הקדימה. שהיתה פתוחה לדרך המזרח הפתח הוא פני השער וכן תרגם יונתן דפתיה לארח מדינחא ורש"י ז"ל פ' ויבוא אל שער אשר פניו דרך הקדימה נכנס לו לתוך ההיקף ובא לו לשער עזרת נשים המזרחי: ויעל במעלותיו. לפי' רש"י ז"ל עלה ל"ב מעלות שהיו בין החיל לעזרת נשים ולפירושינו כי הר הבית היה גבוה מהמקום אשר סביבותיו ובמעלות היו עולים אליו: וימד את ספ השער קנה אחד רחב. ברוחב החומה היה רחבו: ואת ספ אחד. וכן היה הסף השני והספים הם מזוזות השער מפה ומפה: (ז) והתא. הוא לשכה ונקרא יציע וצלע אמר כי מדת כל תא ותא מן התאין שהיו שם היה קנה מדתו באורך וברוחב כי מרובע היה: ובין התאים חמש אמות. פירושו מה שהיה בין

(ט) ומשח ית אולמא דתרעא תמני אמין ואלוהי תרתין אמין ואולמא דתרעא מלגיו: (י) ותני תרעא באורח מדינתא תלתא מכא ותלתא מכא משחתיא תדא לתלתיהון ומשחתיא תדא לאיליא מכא ומכא: (יא) ומשח ית פותיא דמעלגא דתרעא עסר אמין אורכא דתרעא תלת

(ט) וַיִּמַד אֶת־אֱלֹם הַשֹּׁעַר שְׁמֹנֶה אַמּוֹת וְאֵילוּ (וְאֵילוּ קרי) שְׁתַּיִם אַמּוֹת וְאֱלֹם הַשֹּׁעַר מֵהַבַּיִת: (י) וְתֵאֵי הַשֹּׁעַר דֶּרֶךְ הַקְּדִים שְׁלֹשָׁה מִפֶּה וּשְׁלֹשָׁה מִפֶּה מִדָּה אַחַת לְשְׁלֹשָׁתָם וּמִדָּה אַחַת לְאֵילִם מִפֶּה וּמִפּוֹ: (יא) וַיִּמַד

אֶת־רֹחַב פְּתַח־הַשֹּׁעַר עֶשְׂרֵי אַמּוֹת אֶרֶךְ הַשֹּׁעַר שְׁלוֹשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת:

רש"י

מכוונים כנגד שערי עזרת ישראל נמלא אולם כנגד אולם ודבר נוי הוא זה: (י) ותאי השער. הזה אשר דרך הקדים שבכותל מזרחי של עזרת נשים ג' היו מפה וג' היו מפה ג' לדרום וג' ללפון סמוכין לכותל עזרת נשים ופניהם להר הבית ומדת חללו וכותל המפסיק בין כל אחד פי' למעלה: ומדה אחת לאילי'ם. העשוין לספי האולם מצפנים: מפה ומפדה. מימין ומשמאל מרתן שתיס אמות: (יא) רחב פתח השער. רוחב חלל הפתח וכן שנינו כל הפתחים רחבן " אמות: אורך השער. הוא חלל אולם השער מן הלפון לדרום: שלש עשרה אמות. " כנגד חלל הפתח ואמה וחצי לכאן ואמה וחצי לכאן ואל תמנה שאלל הפתח קורכו רוחב ואלל חלל האולם קורכו אורך שהפתח גובהו הוא ארכו

נכון עליהם: (ט) וימד את אולם השער חי אמות. משך בליטתו לתוך עזרת נשים: ואיליו. אשילטי"ן כל אילים האמורים בענין הס כמין אילנות עגולין עשוין מאבני גיח ועומדין בפתח אחד מימין ואחד משמאל במקום ספיס במקום מזוזות וכן ת"י (ישעיה ו) ויטעו אמות הסיפי' אילנות ספיא וקרוין אילים על שם עגולין כאלה וכאלון: ואיליו שתיים אמות. עובי עגולן ועומדין בסוף חלל האולם דבוקים זה לכותל ימין וזה לכותל שמאל נמלא בליטת האולם ואילים שלו " אמות לתוך העזרה לפניס מן השער: ואולם השער מהבית. לפי שאלומי שער עזרת ישראל היו בולטים ומשוכים ללד החוץ כמו שמפורש בענין פי' באלומי שערי עזרת נשים שהם היו משוכין ללד פנים ושערי עזרת נשים

מצודת ציון

כן יקראו המזוזות על כי היו עגולים כאילן אלה: (י) מפה. מכאן וכן עד פה תבוא (איוב לח):

עשר אמות (אבל רוחב המזוזות היה קנה אחד לכסות עובי הכותל ועם כי היו עגולים כלפי שקראום איליו מ"מ לא היו במרחק שוה): ואולם השער מהבית. לפי שאולם הוא בית שער ודרכו להיות מחוץ לשער וכמו שהיו אולמי חצר הפנימי לכן אמר הנה האולם הזה היה מבפנים לא כדרך האולמות ונעשה כן למען יהיה האולם הזה מול אולם חצר הפנימי וזהו דבר נוי ופאר (וכתלי האולם היו משוכין מחלל השער אמה וחצי מזה ומזה כמפורש בענין): (י) ותאי השער. מספר תאי השער העומדים בפאת המזרח היו שלשה מהשער מזה ושלשה מזה: לשלשתם. לשלש התאים שמזה ומזה: לאילים. למזוזות התאים שעמדו בפתחיהם מזה ומזה: (יא) את רוחב. הוא רוחב חלל פתח השער ממזווה למזווה: אורך השער. הוא החלל שבין כותלי אולם השער (ואין לתמוה על שקורא לחלל הפתח בלשון רוחב ולחלל האולם קורא בלשון אורך כי כלפי שקורא בענין לגובה השער בל' אורך ראוי א"כ לקרוא מהסף להסף בלשון רוחב אבל האולם

מצודת דוד

העומד בפנים בחלל העזרה: קנה אחד. על עובי החומה יאמר: (ט) וימד וגו'. משך בליטתו לפניס: ואיליו. המזוזות שעמדו בראשי הכתלים נמשך בליטתן לפניס שתי אמות הרי בין הכל עשר אמות (אבל רוחב המזוזות היה קנה אחד לכסות עובי הכותל ועם כי היו עגולים כלפי שקראום איליו מ"מ לא היו במרחק שוה): ואולם השער מהבית. לפי שאולם הוא בית שער ודרכו להיות מחוץ לשער וכמו שהיו אולמי חצר הפנימי לכן אמר הנה האולם הזה היה מבפנים לא כדרך האולמות ונעשה כן למען יהיה האולם הזה מול אולם חצר הפנימי וזהו דבר נוי ופאר (וכתלי האולם היו משוכין מחלל השער אמה וחצי מזה ומזה כמפורש בענין): (י) ותאי השער. מספר תאי השער העומדים בפאת המזרח היו שלשה מהשער מזה ושלשה מזה: לשלשתם. לשלש התאים שמזה ומזה: לאילים. למזוזות התאים שעמדו בפתחיהם מזה ומזה: (יא) את רוחב. הוא רוחב חלל פתח השער ממזווה למזווה: אורך השער. הוא החלל שבין כותלי אולם השער (ואין לתמוה על שקורא לחלל הפתח בלשון רוחב ולחלל האולם קורא בלשון אורך כי כלפי שקורא בענין לגובה השער בל' אורך ראוי א"כ לקרוא מהסף להסף בלשון רוחב אבל האולם

רד"ק

והאסקופות והפתח כלו קרוי שער ומה שפתוח בו לבד קרוי פתח ואמר שרחבו של פתח היה עשר אמות ולא ספר גבהו ואמר כי אורך השער שלש עשרה אמות ואורך השער מסף החצוני עד סף הפנימי והנה אמר הנה כי הסף החצוני היה רחבו קנה אחד הוא ששה אמות ואותו הרחב קורא עתה אורך בזכרו מדת השער מסף אל סף כי המדה היתירה נקרא ארך והנה זכר כי רחב הפתח מסף אל סף עשר אמות והאורך מסף אל סף י"ג אמות אלא שברוחב אין נכלל מדת הספים שאינו אומר אלא על מה שפתוח בשער והוא הנקרא פתח ובאורך נכלל מדת הספים ומדת הספי' בין הפנימי והחצוני י"ב אמות כי כל סף רחבו קנה אחד שהוא שש אמות ובין סף לסף אמה אחת הנה י"ג אמות ורש"י ז"ל פי' אורך השער חלל אולם השער מן הצפון לדרום י"ג אמה עשר כנגד חלל הפתח ואמה

השער מהבית קנה אחד. עובי כותל האולם מבפנים קנה אחד: (ט) וימד את אולם השער שמונה אמות. שהיה נמשך כלפי פנים שמונה אמות ואלו שתיים אמות מזוזות האולם מבפנים היו שתיים אמות משוכים כלפי פנים: ואולם השער מהבית. מבפנים כתרגומו מלגו והוצרך לומר זה כי שאר אולם הוא חוץ לשער והוא שקוראים בית שער וכן היה אולם ההיכל מבחוץ לפיכך אמר כי זה אולם השער מבפנים היה: (י) ותאי השער דרך הקדים. לפי שהיו סמוכים לשער זה המזרחי סמכה לו ואמר תאי השער דרך הקדים השער שדרכו למזרח: שלשה מפה ושלשה מפדה. ג' מדרום השער וג' מצפוננו: לאילי'ם. אילי האולם שזכר או אילי התא: מפה ומפדה. מצפון ומדרום כל מפה בפסוק זה כתובים בה"א ומפה בסוף הפסוק כתיב בוי"ו: (יא) וימד, פתח השער. המזוזות

עֲפָרַי אָמִין: (יב) וַתְּחַוֶּמָּא דִּי קִדְמָא תְּנִיא
אֲמַתָּא חֲדָא וְאֲמַתָּא חֲדָא תְּחַוֶּמָּא מְכָא
וַתְּנִיא שִׁית אָמִין מְכָא וְשִׁית אָמִין מְכָא:
(יג) וּמִשַׁח יָת תְּרַעָא מֵאִיגַר תְּנִיא לְאִיגְרִיהָ
פְּוִתְיָא עֲפָרִין וְחֲמֵשׁ אָמִין תְּרַע לְקַבִּיל

(יב) וַגְּבוּל לְפָנַי הַתְּאוֹת אִמָּה אַחַת וְאִמָּה אַחַת גְּבוּל
מִפֶּה וְהִתָּא שֵׁשׁ אֲמוֹת מִפֹּי וְשֵׁשׁ אֲמוֹת מִפֹּי: (יג) וַיִּמְד
אֶת־הַשֵּׁעַר מִגַּג הַתֵּא לְגִגּוֹ רֹחַב עֶשְׂרִים וְחֲמֵשׁ אֲמוֹת

רש"י

ללפון אמה אחת יותר מן האולם וכן לדרום אמה אחת נמלאו משוכין מחלל רחב הפתח צ' אמות ומחלל לכאן וכו' אמות ומחלל לכאן וזהו ל' וגבול אשומי"ל בלע"ז מקום פנוי וכותל התא עובי ה' נמלא עובי כותל הצפוני (ל'ל הדרומי ל"ה) של התא הצפוני ועובי כותל הצפוני של אולם כלים זה כנגד זה שכותל אולם עוביו שש וכותל התא חמש והוא נמשך אמה אחת לתוך כנגד עובי כותל האולם וכן לדרום: (יג) וַיִּמְד אֶת הַשֵּׁעַר מִגַּג הַתֵּא לְגִגּוֹ. מגג התא שכלפון השער לגג התא שדרום השער: עשרים וחמש אמות. עובי כותל התא חמש וכן עובי כותל התא שמלד שני הרי עשר ושתי אמות ומחלל ששה (כל"ל ל"ה) משוך מחלל הפתח לכאן וכן לכאן הרי ט"ו וחלל הפתח עשר אמות הרי כ"ה

והרחב מסף אל סף והאולם לפי שמשך בליטת חללו מן המזרח למערב פחות ממדת חללו מן הלפון לדרום שזו שמונה אמות וזו י"ג קורא את המדה היחידה אורך והרי עדות לדבר במשכנא (דמלכים א') והאולם על פני היכל הבית כ' אמה ארכו על פני רוחב הבית נמלא מן הלפון לדרום קרוי להיכל רוחב ולאולם קרוי אורך לפי שהיכל מדתו מן המזרח למערב יחירה על משפון לדרום וצאולם חלוק למדת שהמידה היחידה קרוי אורך: (יב) וַגְּבוּל לְפָנַי הַתְּאוֹת אִמָּה אַחַת וְגו'. התאות שמכאן ומכאן לשער היו משוכין מן כנגד חלל האול' שלפנים אמה ללפון ואמה לדרו' שכבר פי' שהוא מבית משוך מכנגד חלל השער אמה ומחלל ללפון וכן לדרום ועכשיו מפרש שהתאים שבחוץ משוכים

מצודת ציון

(יב) וגבול. ר"ל מקום פנוי מבלי בנין:

מצודת דוד

הלא משך הבלטיה לפנים היה עשרה אמות ובין הכתלים היו י"ג אמות והיתירה במדה ראוי לקרות בל' אורך): שלש עשרה אמות.

עשר מול חלל השער ואמה ומחצה משוכה לכל צד מחלל השער ולהלן: (יב) וגבול. לפני התחלת התאים היה מקום פנוי אמה אחת יתירה ממה שהיה פנוי בצד פנים ממולו כי כתלי האולם היו נמשכות מחלל השער ולהלן אמה ומחצה והתאים נמשכו בצד חוץ ממולו ועוד אמה יתירה א"כ היה הגבול שתי אמות ומחצה: ואמה וגו'. ר"ל וכן אמה אחת גבול בעבר השני: והתא. ר"ל חלל התא היה מרוחק ששה אמות מהתחלת גבול האמה היחידה על הגבול הפנימי שממולו כי האמה של הגבול וחמש של עובי כותל התא הרי ששה (ויתכן שבא לומר בזה שגם כותלי חיצונים מזה ומזה מהתאות היו בני חמשה אמות כי למעלה לא פירש כ"א בין התאות): ושש וגו'. ר"ל וכן היה מרוחק שש אמות בהעבר השני: (יג) מגג התא לגגו. ר"ל מגג התא שבעבר הזה לגג התא שממולו בעבר השני: רוחב עשרים וחמש אמות. כי הגג הוא מה שעל החלל בין הכתלים וא"כ צא וחשוב הכותל חמשה וגבול אמה ועוד אמה ומחצה ממול גבול הפנימי וכן מעבר השני הרי ט"ו אמה ועשר מחלל פתח השער הרי כ"ה אמות והיה עשוי כעין תקרה מגג לגג והיה נראה כעין שער וכאשר הוא

הוא משך הבלטיה לפנים היה עשרה אמות ובין הכתלים היו י"ג אמות והיתירה במדה ראוי לקרות בל' אורך): שלש עשרה אמות. עשר מול חלל השער ואמה ומחצה משוכה לכל צד מחלל השער ולהלן: (יב) וגבול. לפני התחלת התאים היה מקום פנוי אמה אחת יתירה ממה שהיה פנוי בצד פנים ממולו כי כתלי האולם היו נמשכות מחלל השער ולהלן אמה ומחצה והתאים נמשכו בצד חוץ ממולו ועוד אמה יתירה א"כ היה הגבול שתי אמות ומחצה: ואמה וגו'. ר"ל וכן אמה אחת גבול בעבר השני: והתא. ר"ל חלל התא היה מרוחק ששה אמות מהתחלת גבול האמה היחידה על הגבול הפנימי שממולו כי האמה של הגבול וחמש של עובי כותל התא הרי ששה (ויתכן שבא לומר בזה שגם כותלי חיצונים מזה ומזה מהתאות היו בני חמשה אמות כי למעלה לא פירש כ"א בין התאות): ושש וגו'. ר"ל וכן היה מרוחק שש אמות בהעבר השני: (יג) מגג התא לגגו. ר"ל מגג התא שבעבר הזה לגג התא שממולו בעבר השני: רוחב עשרים וחמש אמות. כי הגג הוא מה שעל החלל בין הכתלים וא"כ צא וחשוב הכותל חמשה וגבול אמה ועוד אמה ומחצה ממול גבול הפנימי וכן מעבר השני הרי ט"ו אמה ועשר מחלל פתח השער הרי כ"ה אמות והיה עשוי כעין תקרה מגג לגג והיה נראה כעין שער וכאשר הוא

רד"ק

המדות האלה כבר זכרם בפרט למה חזר לומר אותם בכלל ועוד כי יונתן תרגם מגג התא מאגרי תווא לשון רבים לומר כי על כל התאים אמר ותא הוא שם כלל ועוד וי"ו גגו הוא כנוי השער ולא התא כי לא זכרו ואע"פ שיש לסייעו כי מצאנו כמו זאת הווי"ו עמו הראובני והגדי והאמת כי המדות האלה אשר בבנין זו אינם מבוררות אצלינו כי הם בבנין העתידה ומה שמפרש אדם בהם לפי סברא אין לסמוך עליהם ומה שנמצא מהם בקבלה במשנת מדות או בת"י נקבל והשאר יהיה מונח במקומו עד שיבא אליהו וכן אמרו רז"ל במקצת דברים מזו הנבואה פרשה זו עתיד אליהו לדרשה כלומר שאין אנו יודעים לדרשה ואפשר כי התאים האלה היו צרים מלמעלה לפיכך חזר למדוד גבי התאים עם גג השער והאילים והאולם כ"ה רחב כי לפי מדתם מלמטה הם יותר וכן נאמר בשאר משערים עם התאים והאילים והאולמים רחב עשרים וחמשה ואורך חמשים ואולי היו שם אולמים אחרים לבד האולם הנזכר: פתח נגד פתח. פתח שער זה כנגד פתח שער שלפנים

וחצי מכאן ואמה וחצי מכאן: (יב) וגבול לְפָנַי הַתְּאוֹת. לפני השלש תאים היה אמה אחת שהיה להם לרוחב ועד סף האמה גבול התאים וכן מפה לשלשה התאים האחרים כי אלו התאים היו פתוחים לפנים למערב כנגד החיל וכן היו פתוחים לצפון ולדרום רש"י ז"ל פירש כי אלו התאים היו סמוכין לכותל מזרחי של עזרת נשים מבחוץ כלפי הר הבית והתא שש אמות מפה ושש אמות מפה ואם אמר כי כל תא מהם היה שש אמות כבר אמר למעלה והתא קנה אחד ומה צריך לשנותו הנה ואפשר שאמר שהיה התא הדרומי נמשך מחלל האולם שש אמות וכן התא הצפוני: (יג) וַיִּמְד אֶת הַשֵּׁעַר מִגַּג הַתֵּא לְגִגּוֹ. פי' רש"י ז"ל מגג התא שבצפון השער לגג התא שבדרום השער כ"ה עובי כותל התא וכן עובי כותל התא שמצד השני הרי עשר ושתי אמות ומחצה שהוא משוך מחלל הפתח לכאן וכן לכאן הרי ט"ו וחלל הפתח עשר אמות הרי כ"ה, ואם כפירושו למה אמר וימד את השער היה לו לומר וימד מגג התא האחד לגג התא האחר שכנגדו למה זכר שער ועוד

תַּרְעָה: (יד) וְעָבַד יְת אֵלִיָּא שְׁתִּין אַמִּין
רוּמְהוֹן וְעַל אֵילָא דְדִרְתָּא דְתַרְעָא סְחֹר
סְחֹר: (טו) וְקָדְם תַּרְעָא מְצִיעָא דִּי קָדְם
אוּלְמָא דְתַרְעָא גְזָאָה חֲמִשִּׁין אַמִּין:
(טז) וְכוּיִן סְתִימֹן לְתוּבָא וְלֵאִילֵיהֶן מְגִיִּו

פֶּתַח נִגְד פֶּתַח: (יד) וַיַּעַשׂ אֶת־אֵילִים שְׁשִׁים אִמָּה
וְאֶל־אֵיל״ הַחֲצֵר הַשָּׁעַר סָבִיב | סָבִיב: (טו) וְעַל פְּנֵי
הַשָּׁעַר הָיְאִתּוֹן (הָאִיתּוֹן קָרִי) עַל־לְפָנֵי אֱלֹם הַשָּׁעַר הַפְּנִימִי
חֲמִשִּׁים אִמָּה: (טז) וְחַלְוֹנֹת אֲטֻמֹּת אֶל־הַתְּאִים וְאֶל אֵלֵיהֶם לְפָנֵיהֶם לְשָׁעַר

רש"י

שערים עשויין כתבנית השער הזה כמו שמפורש בענין: (טו) ועל פני השער האיתון. גובהו של השער הזה והוא קרוי שער האיתון לפי שהוא משמש כניסה ויציאה לכל בני העזרה: איתון. תרגום של זיאה: על פני אולם השער הפנימי. עם גובהו של אולם השער שהוא לפניו מן השער נ' אמה, ומגובה שאר השערים שבענין שהם נ' אמה אני למד שעל פני האמור כאן הוא גובה (כלומר משער החילון גובהו נ' אמה על פני כל האולם ששער הפנימי של אולם שאף בסופו של אולם הוא שער כמו שמפורש כבר בפסוק ז' סא"ל): (טז) וחלונות אטומות אל התאים. התאים האלה לא היו להם פתחים אל החוץ אלא זה

מצודת ציון

(טו) ועל פני. הוא ענין גובה ע"ש שפני האדם הוא בגובה הגוף: האיתון. ענין ביאה כמו אתא בוקר (ישעיה כ"א): על. כמו עם: לפני. ענין גובה: (טז) אטומות. ענין סתימה כמו אוטם אזנו (שם לג): אל התאים. ר"ל בהתאים אל במקום בי"ת וכן

ר"ל גבהו של שער האיתון הוא השער המזרחי האמור בענין ויקרא כן לפי שהנכנסים להשתחוות באים דרך בו שהוא מכוון מול פתח ההיכל ובית קה"ק: על לפני. עם גובה אולם השער הנמשך לפניו: חמשים אמה. ר"ל זה כזה היו בגובה חמשים אמה וא"כ בלשו המזוזות עשר אמות למעלה מחלל השער: (טז) וחלונות אטומות. בהתאים היו חלונות סתומות ר"ל לא היו פתוחות מבלי סתימה כלל אלא היו סתומות במחיצה בהירה וזכה לבוא האורה דרך בה: ואל אליהמה. החלונות ההם היו במזוזותיה הפונות לפנימה לשער כי

רד"ק

ואפשר לפי שלשער מזרחי הזה של הר הבית היו לו שני פשפשין אחד מימינו ואחד משמאלו לפיכך קרא השער אמצעי ואפשר כי איתון מענין אתא בקר ומזה השער היו נכנסים הבאים לעזרה להתפלל לפי שהיה מזרחי ומכוון כנגד פתח ההיכל אמר כי על פני השער הזה כלומר מפני השער מחוץ עד לפני אולם השער הפנימי היה חמשים אמה אורך כמו שמנה בשאר השערים אורך חמשים אמה ורחב עשרים וחמש עם התאים והאילים והאולמים כלומר מסף השער החצוני עד איל השער הפנימי שהוא האולם חמשים אמה: על לפני אולם. כמו עד וכן על המעברות כמו עד ורש"י ז"ל פירש ועל פני השער גובה השער ואמר ומגובה שאר השערים שבענין שהם חמשים אמה אני לומד שעל פני האומר כאן היא גובה וכן פי' למטה חמשים אמה ארכו גובהו ואני תמיה על פירושו כי בכל הענין אינו אומר על גובה השערים מדה וכן בבנין בית שני לא היה שער שהיה גבוה חמשים אמה כי כל השערים רחבן עשר וגובהן עשרים חוץ משל אולם שהיה גובהו ארבעים ואנה מצא לשון אורך שענינו גובה אין זה כי

וכולן מדת רוחב השער הן כנגד י"ג אמות של חלל האולם מצפנים ושני כתלים קנה מכאן וקנה מכאן הרי כ"ה: פתח נגד פתח. פתח התא שאלל השער צדכוס מכוון כנגד פתח התא שאלל השער בצפון שלא היה לכל שפת התאים האלה פתח צדכוס החוץ אלא שלשני התאים הסמוכין לשער היו להם פתחים פונים אל שער אויר שבין שניהם וכן הוא אומר למטה ואל אליהמה לפנימה לשער למדנו שפתחיהם פונים לשער: (יד) ויעש את אילים ששים אמה. גובהו של אילים של שפי האולם גבוהים ששים אמה: ואל איל החצר השער סביב. וכן לכל איל החצר שכל אולמי שערים סביב סביב שאף בצפון וצדכוס היו לה

מצודת דוד

בהציור: פתח נגד פתח. ר"ל פתח השער הזה היה מול פתח שער הפונה לפניו שהיה עשר בחללה: (יד) את אילים. הם מזוזות השערים והיה גבהן ס' אמה: ואל איל. ר"ל וכמדה ההיא היה אל כל המזוזות החצר בעברי השער מזה ומזה: סביב סביב. כי גם ברוח הצפוני והדרומי היו שערים כמפורש בענין: (טו) ועל פני.

ר"ל גבהו של שער האיתון הוא השער המזרחי האמור בענין ויקרא כן לפי שהנכנסים להשתחוות באים דרך בו שהוא מכוון מול פתח ההיכל ובית קה"ק: על לפני. עם גובה אולם השער הנמשך לפניו: חמשים אמה. ר"ל זה כזה היו בגובה חמשים אמה וא"כ בלשו המזוזות עשר אמות למעלה מחלל השער: (טז) וחלונות אטומות. בהתאים היו חלונות סתומות ר"ל לא היו פתוחות מבלי סתימה כלל אלא היו סתומות במחיצה בהירה וזכה לבוא האורה דרך בה: ואל אליהמה. החלונות ההם היו במזוזותיה הפונות לפנימה לשער כי

ממנו של עזרת נשים ושל עזרת ישראל ורש"י ז"ל פירש פתח התא שאצל השער שבדרום מכוון כנגד פתח התא שאצל השער שבצפון: (יד) ויעש את אילים ששים אמה. בקצת נוסחאות מן התרגום מצאתי ועבד איליא שתיין אמין קומיהון ובקצת נוסחאות איליא שתיין אמין רומיהון: ואל איל החצר השער סביב סביב. פירוש וכן לכל אילי החצר שהם אילי השער סביב סביב כן היה להם המדה הזאת ואיל עומד במקום שנים ואמר איל דרך כלל במקום אילים כי חמשה שערים היו בחומת הר הבית בבנין בית שני כמו שאמר במשנה מדות חמשה שערים היו להר הבית שני שערי חולדה מן הדרום משמשים כניסה ויציאה, טדי פירוש שם איש מן הצפון לא היה משמש כלום שער מזרחי עליו צורה שושן הבירה במערב צורה שבו שורף כהן את הפרה וכל מסעדיה יוצאים להר המשחה ואמר בזה הפסוק כי כמו שהיו אילים לשער מזרחי כן היו לכל השערים סביב: (טו) ועל פני השער היאיתון. כן כתיב וקרי האיתון והוא כמו המלות ההפוכות כבש כשב שמלה שלמה לא ידעתי דעת המתרגם שתרגם תרעא מציעאה

לְתַרְעָא סְחֹר סְחֹר וְכֵן לְאַלְמָיָא וְכֵן
סְחֹר סְחֹר לְגִי וְעַל אֵילָא כּוֹתְרָתָא:
(י) וְאַעְלָנִי לְדִרְתָּא בְּרִיתָא וְהָא לְשָׁנָן
וְרִצְפָּתָא עֶבֶד לְדִרְתָּא סְחֹר סְחֹר תְּלָתִין

סְבִיב | סְבִיב וְכֵן לְאַלְמֹת וְחַלּוֹנוֹת סְבִיב | סְבִיב
לְפָנֶימָה וְאַל-אֵיל תְּמָרִים: (י) וַיְבִיאֲנִי אֶל-הַחֲצֵר
הַחֲצִיזוֹנָה וְהִנֵּה לְשָׁכוֹת וְרִצְפָּה עֹשִׂי לְחֲצֵר סְבִיב |

רש"י

שני תאים הסמוכים לשער מזה ומזה שהיה פתחן אל תוך אויר השער פתח התא הלפניו מפון לשער ופתח התא הדרומי מדרום לשער וכתפות הפתחים שמה ומזה לפתח התא הם האילים והיו בהם חלונות פתוחים לאויר הפסק רוחב השער שהיה מפסיק בין התאים ואותו אויר קורא לפנימה לשער שמי שנכנס לבין אויר בליעת התאים שמכאן ומכאן נראה שהוא נכנס לשער: וכן לאילמות. וכן היו חלונות לאילמות של כל שער ושער: וחלונות סביב סביב לפנימה. בחומה ליד העזרה מצפנים: ואל איל תמורים. ת"י כותרתא כותרות בראש האיל היה עשוי כמין כותרות דומה לדקל כי במשכנא דשלמה הן מתורגמות לורת דקלין פומיל'ש בלע"ז: (יז) ורצפה. פלנקין בלע"ז. רלפה אומר אני שהוא עלייה סביב כמותה ששנינו חלקה היתה בראשו' והקיפיה גוזזטרא

פתוח לזה וכן מלינו במסכת מדות בתאים שסביבות ההיכל ג' פתחים לכל א' וא' א' לתא מן הימין וא' לתא מן השמאל וא' לתא שעל גביו ולתאים שצחלר שלא היו אלא ג' תאים זה אלל זה ולא היו להם תאים על גביהם היו לאמלעי ב' פתחים א' לתא מן הימין וא' לתא מן השמאל ולחיון של לך השער היו ב' פתחים א' פתוח לאמלעי ואחד ללך השער וכן לתא החיון של כתף השני מזה ומזה לשער כמו שכתוב למעל פתח נגד פתח והיו להם חלונות שקופים אטומים פתוחי ללך החיון וסתומים ללך פנים כלומר קלרים ללך פנים ורחבים ללך החוץ אל המזרח. ומנחס פתר שקופים לשון השקפה כמו (שיר ו) מי זאת הנשקפה (תהלים קב) כי השקיף ממרום קדשו וכן (שמות י"ב) אל המשקוף גם כן פתר לשון השקפה: ואל איליהמה לפנימה לשער. ואל כתפות פתחיהם של

מצודת ציון

ואל הארון (שמות כה): אליהמה. הם המזוזות: לאילמות. מלי אולם: ואל איל. והאיל הוא המזוזה: (י) לשכות. חדרים כמו ויביאם לשכחה (ש"א ט): ורצפה. ענין הצעת אבנים למדרך

מצודת דוד

תא הקיצונה שאצל השער מזה ומזה היו פתחיהן זה מול זה ופנו אל חלל השער החיצון שהיה מכ"ה אמות כמפורש למעלה ובמזוזות הפתחים ההם היו החלונות אולם ביתר התאים יתכן שלא היו חלונות במזוזותיהן כי לא היה שם רב האורה: סביב

סביב. ר"ל כן היה לתאי הקצונים של כל שער ושער: וכן לאילמות. גם לכל האולמות היו חלונות אטומות: וחלונות. עוד היו חלונות בכל התאים אשר מסביב והם יפנו לפנים לחלל ע"כ כי כותל ע"כ היה להם לכותל מאחוריהם ובכותל ההיא היו חלונות כי העזרות לא היו מקורות והיה האור רב בהן: ואל איל. בכל מזוזה היה כותרת ממעל בצורת אילני תמר: (י) אל החצר. מתחילה עמדו בשער ועתה הביאו בחלל החצר: והנה לשכות. ר"ל ראיתי והנה שם לשכות: ורצפה. עליה מרוצפת באבנים עשויה בגובה על עמודים עומדת בחצר

רד"ק

רפה: וחלונות סביב סביב לפנימה. החלונות שהיו סביב לפנימה ר"ל החלונות שהיו סביב לצד פנים היו ולא לצד חוץ החומה: ואל איל תמרים. ואל כל איל ואיל היו תמרים ותרגם יונתן כותרתא ובבנין שלמה תרגם צורת דקלין ואפשר שהיו עשויים על צורת דקלים כותרות על ראשיהן: (יז) ויביאני אל החצר החיצונה. היא עזרת נשים כי עד הנה היה בהר הבית ועתה אמר שהכניסו בעזרת נשים וקראם חצונה לפי שהיא חצונה מעזרת ישראל: והנה לשכות. ואחר כך אמר כמה היו אלא שספר בתחלה כי על רצפה היו בנויות ובבנין בית שני לא היו אלה הלשכות: ורצפה. ידוע כמו על בהט ושש שרוצפין הקרק' באבנים ואמר עשוי לשון זכר ורצפה לשון נקבה טעם עשוי על הבנין ואחר שאמר הרצפה התחתונה נראה שהיה בה רצפה עליונה ותחתונה והתחתונה היתה על הקרקע והעליונה בנויה על גבי העמודים גוזזטרא ואפשר שמעין אותה בנו בבנין בית שני גוזזטרא בעזרת נשים הוא שאמר במשנת מדות וחלקה היתה בראשונה והקיפיה גוזזטרא שהנשים רואות מלמעלה והאנשים מלמטה כדי

אורך הוא מדת השטח וגובה הוא מדת הרום או העומק ומה שאמר במדת העמודים בבנין שלמה שאמר בספר מלכים קומה ובדברי הימים אורך כבר פי' שם כי בדברי הימים ספר מדתן בעת יציקתן בקרקע שהיא מדת השטח לפיכך אמר אורך ובעת שהעמידן וספר מדתן אמר קומה כי כן היה: (ט) וחלונות אטומות. סתומות ואינו אומר שהיו סתומות מכל וכל כי לא יקרא חלון אם אינו פתוח אלא פי' אטומות כפי' חלוני שקופים אטומים בבנין שלמה שפירושו שהיו רחבות מבחוץ וצרות מבפנים והנה לא אמר אלא אטומות ר"ל שהיו צרות מבפנים ויונתן לא ביאר הענין ולא תרגם אלא סתימן ובבנין שלמה אמר פתיחן מלגיו וסתימן מלבר: איליהמה. איליהם והה"א נוספת על מ"ם הרבים וכן אחר נו"ן הרבות גויותיהנה כסתותיכנה ולתאים היו אילים ואמר כי היו חלונות בקירות התאים וכן באילים לפנימה לשער סביב סביב וכן לאולמות לתאים ולאילים שהיו לפנים מן השער הזה וכן לשאר השערים שהיו סביב שהיו להם אילים ואילמים היו להם חלונות אטומות אילמות כמו אלים שהוא

לְשָׂן עַל רִצְפָּתָא: (יח) וְרִצְפָּתָא לְעִבְרָא
 דְּתַרְעִיא לְקַבִּיל אֹרְכָא דְּתַרְעִיא רִצְפָּתָא
 אֲרַעֲיָתָא: (יט) וּמִשַׁח פּוֹתִיא מִן קֶדֶם
 תַּרְעָא מְצִיעָאָה דִּי קֶדֶם דְּרַתָּא גּוֹיָתָא
 מִבְּרָא מָאָה אֲמִין לְמַדִּינְחָא וְלִצְפוֹנָא:
 (כ) וְתַרְעָא דְּפִתְיָה לְאוֹרַח צְפוֹנָא לְדַרְתָּא
 בְּרִיתָא מִשַׁח אֹרְכִיָּה וּפּוֹתִיָּה: (כא) וְתוֹוְהִי
 תִלְתָּא מִכָּא וְתִלְתָּא מִכָּא וְאִילוּהִי וְאִילוּמֹוּהִי
 הָיִתּוּ כְּמִשַׁח תַּרְעָא קֶדְמָאָה תְּמִשִּׁין אֲמִין
 מִדְּרָ אֲרָכּוֹ וְרַחְבּוֹ: (כא) וְתָאוֹ (וְתָאוֹ קרי) שְׁלוֹשָׁה מִפּוֹ וְשְׁלוֹשָׁה מִפּוֹ וְאִילוֹ (וְאִילוֹ קרי)

סְבִיב שְׁלֹשִׁים לְשָׁכוֹת אֶל־הַרְצָפָה: (יח) וְהַרְצָפָה אֶל־
 בִּתְּהַף הַשְּׁעָרִים לְעֵמֶת אֹרֶךְ הַשְּׁעָרִים הַרְצָפָה
 הַתְּחַתּוֹנָה: (יט) וַיִּמְד רָחֵב מִלְּפָנָי הַשַּׁעַר הַתְּחַתּוֹנָה
 לְפָנָי הַחֲצַר הַפְּנִימִי מְחוּץ מֵאָה אֵמָה הַקְּדָיִם וְהַצְּפוֹן:
 (כ) וְהַשַּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַצְּפוֹן לְחֲצַר הַחֲצִיזוֹנָה
 מִדְּרָ אֲרָכּוֹ וְרַחְבּוֹ: (כא) וְתָאוֹ (וְתָאוֹ קרי) שְׁלוֹשָׁה מִפּוֹ וְשְׁלוֹשָׁה מִפּוֹ וְאִילוֹ (וְאִילוֹ קרי)

רש"י

ותחתיה של רלפה היה לעומת גובה השער וה"א של תחתונה כה"א של ביתה וכה"א של עזרתה ושל חלאתה שהן יתירות: (יט) וימד רוחב. חלל עזרת נשים: מלפני השער התחתונה. זה השער המפורש למעלה: לפני החצר הפנימי. עד עזרת ישראל: הקדי והצפון. לשתי רוחותיה חללה מאה אמה: (ב) מדר ארכו ורחבו. כמות שער הקדים כך מפורש בענין: (כא) חמשים אמה ארכו. גובהו: ורוחבו חמיש ועשרים. מנג הסא לגנו:

ועל אותה העלייה היו הלשכות קנברה"ש בלע"ז וממה שאמור בענין והרלפה אל כתף השערים ותחתיהם כנגד גובה השערים אלו למדין שהרלפה הזאת עלייה היא: (יח) והרצפה אל כתף השערים. גובה שער החצר היה מפסיק העלייה שלא היתה מסבבת כל החצר והיא לכתופת השער מזה ומזה כנגד גובה השערים: הרצפה התחתונה. נשתנית תיבה זו מכל תחתונה שבמקרא שבכל מקום הטעם בגון זה בתי"ו למדנו שאין תחתונה זו רלפה שתחת אחרת אלא רלפה אחת היא

מצודת ציון

הרגל וכן על רצפת בהט ושש (אסתר א): (יח) כתף. צד ועבר: לעומת. נגד:

מצודת דוד

סביב בארבעת רוחותיה והיתה נשענת אל הכותל ועל הרצפה ההיא עמדו הלשכות והיו שלשים במספר: (יח) והרצפה אל כתף השערים. הרצפה עמדה בכתף השערים כי ממעל להשערים לא

היתה הרצפה וא"כ עמדה בכתף השערים מזה ומזה: לעומת אורך השערים הרצפה התחתונה. ר"ל תחתיות הרצפה ההיא היתה מול כלות גובה השערים ובלטה למעלה ממול גובה השערים והלשכות עליה (ועם כי מלת אורך יונח על דבר שטחיו ולא על דבר העומד ברום עכ"ז אמר לשון אורך לפי שכשמדד גבהו ע"י הפתיל ובקנה המדה וכמפורש למעלה היה אז הפתיל מושכב בשטחית הארץ ונופל בו לשון אורך): (יט) וימד רוחב. מדר רוחב החלל אשר מלפנים להשער התחתונה היא שער ע"נ שהיא בהר מתחת מול שער עזרת אנשים היא החצר הפנימי: לפני חצר הפנימי. ר"ל והוא החלל שלפני החצר הפנימי מחוצה לה: מאה אמה. ר"ל מדר אותה מאה אמה והוא חלל ע"נ: הקדדים והצפון. ר"ל כן היה מדר חלל ע"נ בפאת המזרח וכן היה מדרו בפאת הצפון וכן בפאת הדרום כמפורש בענין ולקצר לא זכרו (כי ע"נ תהיה אז מסבבת את כל בנייני המקדש ועזרת אנשים והלשכות מכל ארבעת הרוחות): (ב) דרך הצפון. בפאת צפון של חצר החיצונה: מדר ארכו ורחבו. ר"ל מדרו במדת שער המזרחי: (כא) ותאו. תאי השער הזה שהיו שלשה מהעבר מזה ושלשה מזה ומזויות השער והאולם הנמשך לפנים כותל מהעבר מזה וכותל מהעבר מזה הכל היה כמות השער המזרחי הנמדד

רד"ק

נשים לפי שהיא תחתונה כנגד שער החצר הפנימי שהוא עזרת ישראל כי עזרת ישראל גבוהה מעזרת נשים כי ההר היה משופע ועולה והרי אמר הנה כי בשבע מעלות יעלו בו ומדר הרוחב שהיה בין שער זה לשער החצר הפנימי מאה אמה מחוץ החצר הפנימי כלומר המדה היתה מחוץ לא עם השער הפנימי לפיכך אמר לפני החצר הפנימי כלי' עד לפני החצר: הקדדים והצפון. זו המדה היתה למזרח ולצפון: (ב) והשער. אמה שמדר גם כן אורך ורוחב של שער הצפוני של עזרת נשים: (כא) ותאו. כל אלו ותאו וחלונו ואילמו חסרים יו"ד הרבוי בכתוב: ש'שה מ'פו וש'שה מ'פו. שניהם כתובים בוי"ו: כמות השער הראשון. הוא שער הר הבית כמו

שלא יהיו מעורבין: אל הרצפה. כמו על וכן אל ההרים לא אכל: (יח) והרצפה אל כתף השערים. והרצפה שעליה הלשכות היתה עשויה בעבר השערים מזה ומזה פירוש כתף צד ועבר כמו ולכתף השנית: לעומת אורך השערים. כמו שאמר שהיה אורך כל השערים חמשים אמה ובזה כלל מדת אורך ורחב השערים כמו שכתוב למעלה בשער הבית חמשים ארכו ועשרים וחמש רחבו כמו שפירשנו למעלה הרצפה התחתונה עליה אמר שהיתה בנויה על כתף השערים: (יט) וימד רחב מלפני השער התחתונה. כמו התחתון והה"א נוספת לפיכך המלה היא מלעיל הטעם בתי"ו כי שער הוא לשון זכר וקרא תחתונה שער החצר החיצונה הזו שהיא עזרת

אור־פיה ופּוֹתֵיא עֶסְרִין וְחֲמֵשׁ אַמִּין: (כב) וְכוּהִי וְאוֹלְמוֹהִי וְכוֹתְרִתִּיהָ כְּמִשְׁחַת תְּרַעַא דְּפִתִּיחַ לְאוֹרַח מְדִינְחָא וּבְדַרְגִּין שְׁבַעָה סְלָקִין בֵּיהּ וְאוֹלְמוֹהִי קְדָמִיהוֹן: (כג) וְתְרַעַא לְדֶרְתָּא גּוּיְתָא לְקַבִּיל תְּרַעַא דְּפִתִּיחַ לְצַפּוֹנָא וּלְמִדִּינְחָא וּמִשַׁח מִתְרַע לְתֶרַע מָאָה אַמִּין: (כד) וְאוֹבִילְנִי בְּאוֹרַח דְּרוֹמָא וְהָא תְרַעַא חַד פִּתִּיחַ לְאוֹרַח דְּרוֹמָא וּמִשַׁח אֵילוּהִי וְאוֹלְמוֹהִי כְּמִשְׁחַתָּא הָאֵלִין: (כה) וְכוּיִן לִיהּ וְלְאוֹלְמוֹהִי סְחוּר סְחוּר כְּכוּיָא הָאֵלִין חֲמִשִּׁין אַמִּין אֹרְכָא וּפּוֹתֵיא עֶסְרִין וְחֲמֵשׁ אַמִּין: (כו) וְדַרְגִּין שְׁבַעָה

וְאֵלְמוֹ (וְאֵלְמוֹ קרי) הָיָה כְּמִדַּת הַשָּׁעַר הָרִאשׁוֹן חֲמִשִּׁים
 אֵמָּה אָרְכוֹ וְרֹחַב חֲמִשׁ וְעֶשְׂרִים בְּאַמָּה: (כב) וְחַלּוֹנֹו
 (וְחַלּוֹנֵיו קרי) וְאֵלְמוֹ (וְאֵלְמוֹ קרי) וְתַמָּרוֹ (וְתַמָּרֵיו קרי) כְּמִדַּת
 הַשָּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקְּדָיִם וּבְמַעְלֹת שְׁבַע יַעֲלוּ-
 בּוֹ וְאֵילְמוֹ (וְאֵילְמוֹ קרי) לְפָנֶיהֶם: (כג) וְשַׁעַר לַחֲצַר הַפְּנִימִי
 נִגְדַּד הַשָּׁעַר לְצַפּוֹן וְלַקְּדָיִם וַיִּמַּד מִשַּׁעַר אֶל-שַׁעַר מֵאָה
 אַמָּה: (כד) וַיּוֹלְכְנִי דֶּרֶךְ הַדְּרוֹם וְהִנֵּה-שַׁעַר דֶּרֶךְ הַדְּרוֹם
 וּמִדָּד אֵילוֹ (אֵילוֹ קרי) וְאֵילְמוֹ (וְאֵילְמוֹ קרי) כְּמִדַּת הָאֵלֶּה:
 (וְאֵילְמוֹ קרי) סָבִיב | סָבִיב כְּהַחֲלָנוֹת הָאֵלֶּה חֲמִשִּׁים אֵמָּה אָרְךְ וְרֹחַב חֲמִשׁ
 וְעֶשְׂרִים אַמָּה: (כו) וּמַעְלֹת שְׁבַעָה עֲלוֹתוֹ (עֲלוֹתוֹ קרי) וְאֵלְמוֹ (וְאֵלְמוֹ קרי) לְפָנֶיהֶם

רש"י

הדרום. לחצר החלונית: (כד) כהחלונות האלה. דרש רבי תנחומא
 ה"א זו יתירה לשון כהה חלונות כהות רחבות מצחוץ וקלרות מצפנים
 לומר לא לאורה אני לריך שכל חלונות העשויות להכניס אורה קלרות
 מצחוץ ומרחיבות מצפני: (כו) עולותיו. כמו מעלותיו: אל איליו. על

(כב) ואילמיו לפניהם. ואולם השער לפני המעלות קודם שיכנס
 לאולם היה עולה צמעות: (כג) ושער לחצר הפנימי. לעזרת
 ישראל: נגד השער. החלוני מכוונין: וימד משער. התחתון עד
 העליון מאה אמה הוא רחב חלל עזרת נשים: (כד) ויוליכני דרך

מצודת ציון

(כו) עולותיו. מעלותיו:

מצודת דוד

ראשון: ארכו. ר"ל גובה השער: חמש ועשרים. כן היה מדת רוחב
 שער החיצון כמ"ש למעלה: (כב) וחלוניו וגו'. חלוני תאי השער
 וכותלי האולם והכותרות אשר בהמזוזות ממעל שהיו בצורת אילני תמר הכל היו כמדת של השער המזרחי: ובמעלות וגו'. כי ההר היה
 הולך ועולה ועלו בו במעלות ועד השער הזה היה שבע מעלות: ואילמיו לפניהם. כותלי האולם היו לפנים מהמעלות ועולין במעלות
 עד לא יבואו אל האולם: (כג) ושער לחצר הפנימי. השער של חצר הפנימי היה מול השער מחצר החיצונה: לצפון ולקדים. כן היה בפאת
 צפון וכן של מזרח (והנה שער המזרחי מעא"נ עמד באמצע כותל המזרחי וכן שער ע"נ והיו זה מול זה אבל שער הצפוני של ע"נ ע"כ
 לא עמד באמצעית כתלו כמות שער הצפוני של עא"נ שאם גם הוא עמד באמצע לא היו א"כ זה מול זה וכן שער הדרומי מע"נ האמור
 בענין לא עמד גם הוא באמצעית כתלו וכמ"ש בקונטרס בנין הבית): משער אל שער. משער ע"נ לשער עזרת אנשים מדד מאה אמה:
 (כד) דרך הדרום. ברוח הדרומי בהעזרה ההיא: כמדות האלה. של שער המזרחי והצפוני: (כה) וחלונים לו. ר"ל החלונות שהיו לכל תא
 מתאי השער ההוא ולכותלי האולם מסביב היו כמו החלונות של שער המזרחי והצפוני: אורך. ר"ל גובה השער: ורוחב. של השער
 החיצון: (כו) ומעלות. מספר המעלות שעלו בהם אל השער הזה היו שבעה: ואילמיו. כתלי האולם היו לפנים מהמעלות: ותמורים לו.

רד"ק

חצר הפנימי היה כנגד השער רוצה לומר השער החיצון של
 עזרת נשים לצפון ולקדים היו זה כנגד זה והיו מאה אמה מזה
 לזה כמו שאמרנו למעלה: (כד) ויוליכני. בעזרת נשים הוליכו
 דרך הדרום ומבואר הוא: (כה) וחלונים, כהחלונות האלה.
 עם ה"א הידיעה כמו להגדוד אשר בא אליו בהשמים חסדך
 כהיום הזה והדומים להם ויש בו מדרש כהחלונות כהה
 חלונות כלומר חלונות כהות צרות מבפנים ורחבות מבחוץ
 כלומר לא לאורה אני צריך: (כו) ומעלות שבעה עולותיו.

שפירשנו למעלה כי מדת ארכו חמשים אמה ורחבו עשרים
 וחמש אמה: (כב) וחלוניו, ובמעלות שבע יעלו בו. בשבעה
 מעלות יעלו מעזרת נשים לעזרת ישראל ובנו בו על השער
 ובבנין בית שני שנינו במסכת מדות ט"ו מעלות עולות מתוכה
 לעזרת ישראל כנגד ט"ו שיר המעלות שבתהלים שעליהם
 הלויים עומדים בשיר: ואילמו לפניהם. לפני המעלות היו
 אילמו כי קודם שיכנס לאילמים היה עולה במעלות:
 (כג) ושער לחצר הפנימי. אמר כי שער עזרת ישראל שהוא

דרגוהי ואולמוהי קדמיהון וכותרן ליה
 חדא מקא וחדא מקא על אילוהי:
 (כז) ותדעא דדרתא גוינתא באורח דרומא
 ומשח מתרע לתרע באורח דרומא מאה
 אמין: (כח) ואעלני לדרתא גוינתא בתרע
 דרומא ומשח ית תרע דרומא כמשחתא
 האלין: (כט) ותוהי ואילוהי ואולמוהי
 כמשחתא האלין וכיון ליה ולאולמוהי
 סחור סחור תמשין אמין אורכא ופוינתא
 עסרין וחמש אמין: (ל) ואולמינא סחור
 סחור אורכא עסרין וחמש אמין ופוינתא
 תמש אמין: (לא) ואולמוהי לדרתא ברינתא
 וכותרן על אילוהי ודרגן תמניא דרגוהי:
 (לב) ואעלני לדרתא גוינתא באורח מדינתא

ותמרים לו אחד מפו ואחד מפו אל-אילו (איליו קרי):
 (כז) ושער לחצר הפנימי דרך הדרום וימד משער אל-
 השער דרך הדרום מאה אמות: (כח) ויביאני אל-
 חצר הפנימי בשער הדרום וימד את-השער הדרום
 במדות האלה: (כט) ותאו (ותאיו קרי) ואילו (ואיליו קרי)
 ואלמו (ואלמיו קרי) במדות האלה וחלונות לו ולא למו
 סביב | סביב חמשים אמה ארך ורחב עשרים וחמש
 אמות: (ל) ואלמות סביב | סביב ארך חמש ועשרים
 אמה ורחב חמש אמות: (לא) ואלמו אל-חצר החצונה ותמרים אל-אילו (איליו
 קרי) ומעלות שמונה מעלו (מעלו קרי): (לב) ויביאני אל-החצר הפנימי דרך הקדים

רש"י

הענין כל מדות השערים החיצונים והפנימים ולא חלק ציניהם אלא
 צליטת האולמות (כי התאים היו מצחוץ ושקה תאים וכותליהם וט"ו
 אמות של רוחב השער עולים לשמוני ואחת (לתשעים ואחת כל"ל ז"ה)
 אמה וכל החצר הפנימי אינו אלא מאה על מאה כמו שפורש בענין
 סא"ח: (לא) ואילמיו של חצר החיצונה. אולמו של שער הפנימי
 לא היה לזר פנים כמו שהיו אולמות של שער החיצונה אלא מצחוץ היה

ראש האיל היה דקל מזוייר: (כח) וימד את השער הדרום. של חצר
 הפנימי: (ל) ואילמות. ארצוץ צלע"ז: סביב סביב. הכותל היה עשוי
 אולמים אולמים נכנסים בעוביו ואולמות הללו היו צפנים (ס"א למעלה
 מהתאים כי התאים היו מצפני בחצר הפנימי שהרי אולם השער היה
 צולט אל החיצונה כמו שאמור בענין וס"א שהיו התאים והאולם פונים
 למקום אחד להיות פתחי התאים נפתחים לתוך העולם שהרי הסוק

מצודת דוד

עא"נ בכל שלשת הרוחות במזרח בצפון ובדרום היו אולמות
 נשענות אל הקיר ופתוחות לפנים: אורך. הוא הנמשך עם הקיר:
 ורוחב. הוא הנמשך כלפי אור החצר: (לא) ואילמיו. כותלי אולם
 השער ההוא היו נמשכין כלפי החוץ וכדרך אולם והיה א"כ בולט
 מול אולם שער ע"נ והוא דבר נוי (ואולמי שערי עא"נ היו בנויות
 להלך מתאי השער וכמ"ש בקונ' בנין הבית): אל אליו. בהמזוזות
 ממעל היו כותרות בצורות אילן תמר: ומעלות שמונה מעליו.
 בשמונה מעלות עלו מע"נ אל השער ההוא: (לב) דרך הקדים.

לכ"א היה כותרת בצורת אילן תמר אחד מהעבר מזה ואחד
 מהעבר מזה וחזר ומפרש הכותרות היו בהמזוזות ממעל: (כו) דרך
 הדרום. ברוח הדרום: משער אל השער. ר"ל משער חצר הפנימי
 אל שער חצר החיצונה ברוח דרום: (כח) במדות האלה. כמדות
 השערים הנזכרים: (כט) ותאיו וגו'. גם לשער חצר הפנימי היו
 תאים ואלים ואולם והיו כמדות של השערים מע"נ: לו. לכ"א
 מתאי השער: ולא למיו. לכותלי האולם מסביב: אורך. ר"ל גובה
 השער: ורוחב. של השער החיצון: (ל) ואלמות סביב סביב. בחלל

רד"ק

אמה. בין כלם היו מחזקות באורך הקיר חמש ועשרי: ורוחב
 חמש אמות. כל אחד רוחב חללו חמש אמות וזה לא זכר
 בחצר החיצונה: (לא) ואילמו אל חצר החיצונה. אמר כי
 אילמיו של חצר הפנימי היו בולטים אל החצר החיצונה לא
 כמו שהיה בחצר החיצונה שהיא עזרת נשים שאיליו ואילמיו
 מבפנים: ומעלות שמונה מעליו. בשמונה מעלות היו עולין
 מעזרת ישראל לעזרת הכהנים ובכנין בית שני לא היו אלא ג'
 מעלות: (לב) ויביאני, דרך הקדום. כן הביאו בשלשה הרוחות

כמו מעלותיו כלומר במעלות שבעה היו עולים גם כן בשער
 הדרום מעזרת נשים לעזרת ישראל: ותמורים לו. פירשנוהו:
 אחד מפו ואחד מפו. שניהם כתובים בוי"ו: (כו) ושער לחצר
 הפנימי. הוא עזרת ישראל כמו שפירשנו: (כח) ויביאני את
 השער הדרום. כמו הדרומי ובא הסמיכות עם ה"א הידיעה
 כמו הלעג השאננים הממלכות הארץ והדומים להם:
 (כט) ותאיו. מבואר הוא: (ל) ואלמות סביב סביב. היו אלמות
 בנויות סביב הקיר או בחלל הקיר: אורך חמש ועשרים

ומשח ית תרעא כמשחתא האלין: (לג) ותוהי ואילוהי ואולמוהי כמשחתא האילן וכוין ליה ולאולמוהי סחור סחור אורקא תמשין אמין ופתיא עסרין וחמש אמין: (לד) ואולמוהי לדרתא בריתא וכוותרן על אילוהי מקא ומקא ותמניא דרגין דרגוהי: (לה) ואעלני לתרע צפונא ומשח כמשחתא האלין: (לו) תוהי אילוהי ואולמוהי וכוין ליה סחור סחור אורקא תמשין אמין ופתיא עסרין וחמש אמין: (לז) ואילוהי לדרתא בריתא וכוותרין על אילוהי מקא ומקא ותמניא דרגין דרגוהי: (לח) ולשכתא ופתחא באיליא דתרעיא תמן מתקנין ית עלתא: (לט) ובאולמא דתרעא תרין פתורין מקא ותרין פתורין מקא למכס עליהון עלתא ותסתא ואשמא:

וימד את השער במדות האלה: (לג) ותאו ותאיו קרי) ואילו (ואליו קרי) ואלמו (ואלמיו קרי) במדות האלה וחלונות לו ואלמו (ולאלמיו קרי) סביב סביב ארך חמשים אמה ורחב חמש ועשרים אמה: (לד) ואלמו (ואלמיו קרי) להצר החיצונה ותמרים אל-אלו (אליו קרי) מפו ומפו ושמנה מעלות מעלו (מעליו קרי): (לה) ויביאני אל-שער הצפון ומדר במדות האלה: (לו) תאו ותאיו קרי) אלו (אליו קרי) ואלמו (ואלמיו קרי) וחלונות לו סביב סביב ארך חמשים אמה ורחב חמש ועשרים אמה: (לז) ואילו

(ואיליו קרי) להצר החיצונה ותמרים אל-אילו (איליו קרי) מפו ומפו ושמנה מעלות מעלו (מעליו קרי): (לח) ולשכה ופתחה באילים השערים שם ידיחו את-העלה: (לט) ובאלם השער שנים שלחנות מפו ושנים שלחנות מפה לשחוט אליהם

רע"ו

פסוקים קורין לכתפו השער חלי מיינשלי"ש בלע"ז: שם ידיחו את העולה הנשחטת בלפון: ידיחו את העולה. ירחלו את הקרביים: (לט) ובאילי השער. הלפוני: שנים שולחנות. בזמרו וסמים במערבו ואע"פ שהן היו משוכן אל תוך החצר החיצונה קדושתן

בולט: (לז) אורך חמשים אמה. גבה חמשים אמה: (לז) ואיליו להצר החיצונה. אשטיפאר"קאש בלע"ז ואולם השער קרוי חלים כאן: (לח) ולשכה. היתה אלל שער הלפוני בעזרת ישראל: ופתחה. של לשכה אל חלי השער ללד השער: באילים השערים. יש כפרסה

מצודת ציון

(לח) ידיחו. ענין רחיצה ושטיפה במים: (לט) אליהם. אצלם בסמוך להם:

מצודת דוד

ברוח מזרחי: כמדות האלה. כמדות השערים הנזכרי: (לג) לו. לכ"א מתאי השער: ולאומיו. לכותלי האולם מסביב: (לד) מפו ומפו. בהעבר מזה ובהעבר מזה: (לה) אל שער הצפון. של החצר

הפנימי: (לו) תאיו ונו'. מוסב אל המקרא שלפניו לומר כמדות האלה הנזכרים מדד את תאיו וכו' של השער ההוא: (לז) ואיליו. מזוזות האולם פנוי לאויר חצר החיצונה ואל המקום שיפנו המזוזות יפנו כתלי האולם וזכר המזוזות ולא האולם והיא היא: (לח) ולשכה. ר"ל בחלל עא"ג מול שער הצפוני עמדה לשכה אחת ופתחה היה מול מזוזות השערים ולפי שהיו שני שערים אחד פנימי ואחד חיצוני וכמ"ש למעלה בע"ג לכן אמר השערים: שם. בהלשכה ההיא היו מדיחים קרבי העולה הנשחטות בצפון והיא היתה בית המטבחיים: (לט) ובאולם השער. בחלל האולם הנמשך מהשער ההוא עמדו שנים שולחנות בהעבר מזה ושנים מהעבר מזה ר"ל שנים במזרחו ושנים במערבו: לשחוט אליהם. לשחוט אצלם בסמוך להם העולה וכו' שהם ק"ק הטעונין שחיטה בצפון (ועם כי היה משוך לחלל ע"ג מ"מ

רד"ק

בתורה צפונה לפני ה': שם ידיחו את העולה. כמו שכתוב וקרבו וקרעו ירחץ במים ועל שלחנות של שיש היו מדיחין אותה: (לט) ובאולם השער, מפו. הראשון בו"ו והשני בה"א: לשחוט אליהם. כמו עליהם וכן ואל ההרים לא אכל והדומים להם רבים: העולה והחמאת והאשה. כמו שכתוב בתורה

וכמו זה כן זה והכל מבואר: (לח) ולשכה ופתחה באילים השערים. כמו באילי השערים ובא בסמיכות עם המ"ם כמו אילים צמר סיגים כסף והדומים להם ואמר כי ברוח מצפון ראה לשכה והיא פתחה באילי השערים כי לרוח צפון לצפוננו של מזבח היה שחיטת הקדשים והפשטה ונתוחה כמו שאמר

(מ) וּלְעֵבְרָא דְמִבְּרָא לְמִסְקָנָא בְּמַעְלָנָא
 דְּתַרְעָ צְפוּנָא תְּרִין פְּתוּרִין וּלְעֵבְרָא
 אוּתְרָנָא דְּלְאוּלְמָא דְּתַרְעָא תְּרִין פְּתוּרִין:
 (מא) אַרְבַּעָא פְּתוּרִין מִכָּא וְאַרְבַּעָא פְּתוּרִין
 מִכָּא לְעֵבְרָא דְּתַרְעָא תַּמְנִיא פְּתוּרִין
 בִּינְיָהוֹן נְכִיסִין: (מב) וְאַרְבַּעָא פְּתוּרִין
 לְעֵלְתָא בְּאַבְנֵי גְזִית אוּרְכָא אִמְתָּא תְּדָא
 וּפְלָגָא וּפּוּתִיא אִמְתָּא תְּדָא וּפְלָגָא וְרוּמִיָּה
 אִמְתָּא תְּדָא עֲלִיהוֹן וַיִּתְּנוּן יַת מְנִיא
 דִּיכְסוּן יַת עֲלֵתָהּ בְּהוֹן וְנִכְסַת קוּדְשִׁיא:
 (מג) וְעִנְקִלִין נִפְקִין פֶּשֶׁךְ חַד קְבִיעִין
 בְּעַמּוּדֵי בֵּית מִטְבַּחְיָא מְגִיּוֹ לְאוּלְמִיא סְחוּר
 סְחוּר וְעַל פְּתוּרִיא בְּשַׁר קוּרְבָּנָא:

הָעוֹלָה וְהַחֲטָאת וְהָאֵשֶׁם: (מ) וְאֶל־הַכֶּתֶף מִחוּצָה
 לְעוֹלָה לְפֶתַח הַשַּׁעַר הַצְּפוּנָה שְׁנַיִם שַׁלְחָנוֹת וְאֶל־
 הַכֶּתֶף הָאַחֶרֶת אֲשֶׁר לְאֵלֶם הַשַּׁעַר שְׁנַיִם שַׁלְחָנוֹת:
 (מא) אַרְבַּעָה שַׁלְחָנוֹת מִפֶּה וְאַרְבַּעָה שַׁלְחָנוֹת מִפֶּה
 לְכַתֵּף הַשַּׁעַר שְׁמוֹנָה שַׁלְחָנוֹת אֲלֵיהֶם יִשְׁחֲטוּ:
 (מב) וְאַרְבַּעָה שַׁלְחָנוֹת לְעוֹלָה אֲבִנֵי גְזִית אַרְךָ אִמָּה
 אַחַת וְחֲצִי וְרַחֲב אִמָּה אַחַת וְחֲצִי וְגִבָּה אִמָּה אַחַת
 אֲלֵיהֶם וַיִּנְיְחוּ אֶת־הַכֵּלִים אֲשֶׁר יִשְׁחֲטוּ אֶת־הָעוֹלָה

בָּם וְהִזְבַּח: (מג) וְהַשְּׁפֹתִים טֹפַח אֶחָד מוֹכְנִים בְּבַיִת סָבִיב | סָבִיב וְאֶל־הַשַּׁלְחָנוֹת

רש"י

את הכלים. עליהם מניחין הסכינין והמזרקות שמקבלין זבון את הדם
 שהיו מוכנים לשוחטים שם קדשי קדשים בלפון: (מג) והשפתיים טופח
 אחד. עונקליות של כרזל קבועין בעמודי נכסין שבצד המטבחיים בלפון
 לתלות ולהפשיט בהם את הקדשים הוא ששנינו בפסחים אונקליות של
 כרזל היו קבועין בעמודים וצכתלים שבהם תולין ומפשיטין וכן ת"י

מצודת ציון

(מב) גזית. מל' גזיזה ור"ל מסותות ביושר: ויניחו. הוי"ו
 יתירה: (מג) והשפתיים. ת"י ענקלין והם וויין על רביעית הארו
 שעל העמודים כפופים ראשיהם למעלה שתולין בהם הקרבנות
 ומפשיטין אותן: מוכנים. מל' הכנה וקביעות: בבית. מבפנים:

(מא) מפה. מהעבר הזה ב' כחלל האולם וב' כחלל שבין התאים: לכתף השער. לכל כתף מכתפי השער: שמונה. ר"ל בין כולם היו
 שמונה ואצלם בסמוך להם ישחטו הקרבנות ששחיתין בצפון: (מב) לעולה. להניח עליהם בשר העולה וה"ה בשר שאר הקרבנות וזכר
 עולה לפי שהיא ראשונה ותמידית והיתה כליל להקרבה: אבני גזית. השולחנות היו מאבני גזית וזהו על כי האבן מקרר ושומר הבשר
 מן הסרחון: אליהם ויניחו. גם עליהם יניחו את הכלים אשר ישחטו עמהם הם הסכינים: אשר וכו' והזבח. הוא הפוך אשר ישחטו במ
 את העולה והזבח רצה לומר שאר מיני זבחים ומוסב הוא על הכלים לומר עליהם יניחו הסכינים המיוחדים גם לשחיטת שאר מיני זבח
 אבל לא בא לומר שישחטו שם שאר מיני זבח: (מג) והשפתיים טופח אחד. כעין וויין מברזל היו קבועים ברביעיות של ארז הקבועין

מצודת דוד

קדושתו כלפנים כי יהיה מקודש בקדושת העזרה): (מ) ואל
 הכתף. בהעבר האחת מהאולם חוצה לו כשעולין במעלות לפתח
 שער הצפוני ר"ל שער הפנימי שהיה רוחב עשר אמות והמעלות
 ההם היו בין התאים ושם עמדו שנים שולחנות: ואל הכתף וגו'.
 וכן בהעבר האחרת של אולם השער עמדו שנים שולחנות:

רד"ק

נוספת כוי"ו וישא אברהם את עיניו ואיה וענה והדומים לו
 כמו שכתבנו בספר מכלול בחלק הדקדוק ממנו אמר כי על
 ארבעה שלחנות אלה היו מניחים הכלים אשר ישחטו בהם
 העולה ואת הזבחים והם הסכינים אשר ישחטו בהם והמזרקו'
 אשר יקבלו בה' את הדם: (מג) והשפתי, טפח אחד מוכנים
 בבית סביב סביב. כלי ששופתיים עליו את הקדירות והיא
 שפיתת שתי קדירות לפיכך נקרא בלשון שנים ויונתן תרגם
 ועונקלין נפקין פשך חד קבועין בעמודי בית מטבחיא מגו

במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת וכן אמר במקום
 אשר ישחטו את העולה ישחטו את החטאת והיה כן שלא
 לפרסם החוטאים: (מ) ואל הכתף מחוצה לעולה. בסגול כמו
 מעלה כלומר מחוץ למעלות שזכר: השער הצפונה. כמו
 השער הדרום שפירשנו: (מא) ארבעה, אליהם ישחטו. כמו
 עליה': (מב) וארבעי שלחנות לעולה. זכר העולה לפי שהיתה
 תמיד וגם כן היו להניח עליהם כל כלי שאר הזבחים כמו
 שאמר בסוף הפסוק והזבח: אליהם ויניחו את הכלים. הוי"ו

יחזקאל מ

שט

תרגום

(מד) ומבִּרְאָא לְתַרְעָא גִּוְאָה לְשַׁכַּת לְיוֹאֵי
בְּדַרְתָּא גִּוְיָתָא דִּי לְעֵבֶר תַּרְעָא צְפוֹנָא
וְאַפִּיָהוֹן לְאוּרַח דְרוּמָא תַּד לְעֵיבֶר תַּרְעָ
מְדִינְתָא אִפִּי אוּרַח צְפוֹנָא: (מה) ומליל
עמי דא לשפֿתא דפתיחא לאורח דרוּמָא
לכהניא נטרי מטרת ביתא: (מו) ולשפֿתא
דפתיח לאורח צפונא לכהניא נטרי מטרת
מדבחה אינון בני צדוק דקרבין מבני לוי
לפולחנא דיי לשמשא קדמוהי: (מז) ומשח

בְּשַׁר הַקֶּרְבָּן: (מד) וּמְחֻצָּה לְשַׁעַר הַפְּנִימִי לְשִׁכּוֹת
שָׂרִים בְּחֶצֶר הַפְּנִימִי אֲשֶׁר אֶל־כַּתֵּף שַׁעַר הַצָּפוֹן
וּפְנֵיהֶם דֶּרֶךְ הַדְּרוֹם אַחֵר אֶל־כַּתֵּף שַׁעַר הַקְּדִים פְּנֵי
דֶּרֶךְ הַצָּפוֹן: (מה) וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַלְשָׁכָה אֲשֶׁר פְּנִיָּה
דֶּרֶךְ הַדְּרוֹם לַכְּהֲנִים שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַבַּיִת:

(מו) וְהַלְשָׁכָה אֲשֶׁר פְּנִיָּה דֶּרֶךְ הַצָּפוֹן לַכְּהֲנִים שֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת הַמִּזְבֵּחַ הַמָּה בְּנֵי־
צְדוֹק הַקֶּרְבָּנִים מִבְּנֵי־לְוִי אֶל־יְהוָה לְשָׂרְתוֹ: (מז) וַיִּמַּד אֶת־הַחֹצֵר אַרְךָ | מֵאָה

רש"י

אחד אל כתף שער הקדים. לשכה אחת אל כתף שער הקדים:
פני דרך הצפון. ופתחה ללד לפון: (מה) לכהנים. משרתי הבית
כמדומה הם הלויים המשוררים: (מז) וימד את החצר. חלל עזרת
ישראל לפני האולם וההיכל:

ועונקלין נפקין פסח חד: מוכנים בבית. קבועים בתוך חלל העזרה
בבית לגוי: (מד) ומחוצה לשער הפנימי. ומחוץ לחלל אולם השער
לתוך אויך חצר הפנימי כמו שמפורט במקרא בסופו: לשכות שרים.
לשכות לויים משוררים: ופניהם דרך הדרום. פתחם ללד דרום:

מצודת ציון

(מד) שרים. מלשון שיר ור"ל משוררים: ופניהם. ר"ל פתחיהם
שהוא פני הבית: (מה) לכהנים. משרתי ה' יקראו כהנים ואם אינם
מבני אהרן:

מצודת דוד

בעמודים נמוכין ובלטו טפח אחד מן הרביעיות שעל העמודים
ובהן יהיו תולין הקרבנות להפשיט עורן והם עמדו בבית
המטבחים היא הלשכה שפתחה באילים השערים הנזכרת
למעלה: מוכנים בבית. העמודים עם רביעיות היו קבועי' בהלשכה

ההיא בפנים בכל ארבעת הרוחות: ואל השלחנות. הם ארבעת השלחנות מאבני הגזית שעמדו בהלשכה ההיא עליהם יהיו מניחים בשר
הקרבת: (מד) ומחוצה לשער הפנימי. מחוץ לחלל השער של חצר הפנימי (או על השער הפנימי יאמר שהיא בת עשר אמות) שם היו
לשכות המשוררים וחזור ומפרש שעמדו בחלל חצר הפנימי לא מחוץ חלל השער כלפי החוץ בע"נ: אשר אל כתף. ר"ל אשר עמדו
בכתף שער הצפון מזה ומזה: ופניהם. פתחיהם פנו כלפי הדרום: אחד. לשכה אחת עמדה בכתף שער הקדים ופתחה פנה כלפי הצפון:
(מה) וידבר אלי. המלאך הדובר בי: זה הלשכה. ר"ל קבוצות הלשכות אשר פתח כ"א כלפי הדרום היא לצורך משרתי המקום ב"ה
השומרים משמרת הבית בדבר המוטל עליהם והוא עבודת השיר שהוא מוטל על הלויים: (מו) שומרי משמרת המזבח. להקריב עליו
קרבנות: המה בני צדוק. כי הם יכהנו לעתיד כמ"ש והכהנים הלויים בני צדוק וכו' המה יקרבו אלי וכו' (לק' מד): הקרבים. אשר יקרבו
אל ה' מתוך בני לוי לשרתו ר"ל הנבחרי' לה' משאר הכהני' בני לוי וכמ"ש שם: (מז) את החצר. את חלל חצר הפנימי: והמזבח לפני

רד"ק

לשכת ליואי: אשר אל כתף שער הצפון ופניהם דרך
הדרום. והיו אל כתף שער הצפון ופני הלשכות היו דרך
הדרום כלומר פתחיהם לדרום וכתף השער קורא מה שאחורי
השער כמו שפירשנו: אחד אל כתף שער הקדים. אמר
ולשכה אחת היתה אל כתף שער הקדים: פני דרך הצפון.
כלו' פתוחה לצד צפון ואמר אחד לשון זכר על הלשכה והיא
לשון נקבה כי הלשכה בית ובית הוא לשון זכר: (מה) וידבר
אלי זה הלשכה אשר פנים דרך הדרום. לשכה אחרת היתה
שם ואם לא זכרה שהיו פנים דרך הדרום לכד לשכות הלויים
שזכר כי אותם היו ללויים וזו לכהנים: (מו) והלשכה. לשכה
הנזכרת אשר פנים דרך הצפון: המה בני צדוק. זכר צדוק כי
הוא היה כהן גדול תחילה בבית שבנה שלמה כמו שכתוב
וימליכו שנית לשלמה בן דוד לנגיד ולצדוק לכהן והוא היה

לאולמיא סחור סחור ועונקלין הם ווי ברזל קבועים בעמודים
ובכתלים לתלות בהם וקורין עונקלין בעי"ן או באל"ף
אונקלין ובאלה השפתים היו תולין בהם הקרבנות ומפשיטים
אותם וכן שנינו במסכת מדות בית המטבחים היה לצפוננו של
מזבח ועליו שמונה עמודים ננסיך ורביעים של ארז על גביהם
ואונקלין של ברזל קבועים בהן ושלשה סדרים היה לכל אחד
ואחד שבהן תולין ומפשיטין על שלחנות של שיש שבין
העמודים: ואל השלחנות בשר הקרבן. בהעמדת קמץ הקורף
בגעיא וברפיון הבי"ת מפני שהוא הרי"ש נע מפני העמדת
הקמץ לפיכך נרפתה הבי"ת ורבי יונה כתבו בחטיפות הקורף
ורפיון הבי"ת: (מד) ומחוצה לשער הפנימי לשכות שרים.
שער הפנימי של עזרת ישראל היה מחוץ לו כלומר בחלל
החצר הפנימית לשכות הלויים המשוררים וכן תרגם יונתן

ית דרְתָא אֹרְכָא מָאָה אַמִּין וּפּוֹתִיָא מָאָה
אַמִּין מְרַבְעָה וּמְדַבְחָא דִּי קָדָם בֵּיתָא:
(מח) וְאַעֲלֵנִי לְאוֹלָמָא דְבֵיתָא וּמִשַׁח אֵילָא
דְּאוֹלָמָא חָמֵשׁ אַמִּין מְכָא וְחָמֵשׁ אַמִּין מְכָא
וּפּוֹתִיָא דְתַרְעָא תְּלַת אַמִּין מְכָא וּתְלַת
אַמִּין מְכָא: (מט) אֹרְכָא דְאוֹלָמָא עֶסְרִין
אַמִּין וּפּוֹתִיָא חַד עֶסְרֵי אַמִּין וּבְדַרְגִּין
דְּסֻלְקִין לֵיהּ וְעַמּוּדֵיָא עַל אֵילָא חַד מְכָא
וְחַד מְכָא: (א) וְאַעֲלֵנִי לְהִיכְלָא וּמִשַׁח יַת

וַיְבִיאֵנִי אֶל־הַיֵּיכָל וַיֹּמַד

אִמָּה וְרֹחַב מִאָּה אִמָּה מְרַבְעַת וְהַמְזֻבַּח לִפְנֵי הַבַּיִת:
(מח) וַיְבִיאֵנִי אֶל־אֹתֶם הַבַּיִת וַיֹּמַד אֵל אֵלֶם חָמֵשׁ אַמּוֹת
מִפָּה וְחָמֵשׁ אַמּוֹת מִפָּה וְרֹחַב הַשַּׁעַר שְׁלֹשׁ אַמּוֹת
מִפּוֹ וְשְׁלֹשׁ אַמּוֹת מִפּוֹ: (מט) אַךְ הָאֵלֶם עֹשְׂרִים אִמָּה
וְרֹחַב עֲשֵׂתִי עֲשָׂרָה אִמָּה וּבַמַּעֲלֹת אֲשֶׁר יַעֲלוּ אֵלָיו
וְעַמּוּדִים אֶל־הָאֵילִים אֶחָד מִפָּה וְאֶחָד מִפָּה: מֵא (א)

רש"י

כרוחב האולם וכן כרוחב הפתח ורוחב השער ג' אמות מפה וג' אמות מפה
ואיכ"ו יוד"ע ללד"ד פירוש"ו אלא לרוחב כתפות הפתח ג' אמות סותמין
חלל הפתח מכאן וג' אמות מכאן: (מט) אורך האולם עשרים אמה.
כנגד רחב היכל: ורוחב עשתי עשרה. מן המזרח למערב:
ובמעלות אשר יעלו אליו. ובמעלות היה הדרך אשר בהם יעלו
אליו כמו ששנינו בין האולם ולמזבח כ"ב אמה וי"ב מעלות היו שם רום
מעלה חצי אמה: ועמודים אל האילים. תחת יכין ובוטו שהיו
במקדש ראשון: (א) שש אמות רוחב. הוא עובי כותל היכל שבין
היכל לאולם (ממזרח למערב): רוחב האהל. רוחב האולם שהוא

(מח) אל אולם הבית. אולם היכל: וימד אל כולם. כמו איל אולם
עובי כתפות הפתח (הרואה את המזרח ס"א) מדר מן המזרח למערב.
(ואי"ו הכות"ב מלאת"י בפירוש"ס אחר"ס כ"מו שהעתקתי ורוחב
השער שלשה אמות מפה וגו' הוא עובי האיל הצפוני לתוך חלל הפתח
למערב וכן עובי האיל הדרומי לתוך חלל האולם למערב ואף ע"פ שכן
שנינו כותל אולם חמש ואולם אחת עשרה שלעתיד לזא אינו אלא שלש
אלא שבאולם בית שני וכו' ס"א): חמש אמות. ואף של בית שני היה
כן שכן שנינו כותל אולם חמש ואולם אחת עשרה אלא שבאולם בית שני
לא היו כתפות לפתח לנפון ולדרום שהיה רוחב הפתח עשרים אמה

מצודת ציון

(מז) מרובעת. מלשון רבוע: הבית. כן יקרא היכל כי היה מקורה
כעין בית ולא כן החצירות:

אמות וזה היה בעובי ולא היה כן הרוחב כי המזוזה עם הכותל שבצד הפתח לא היה כ"א ג' אמות כמ"ש בענין ועם כי היו עגולו' לא
היו במרחק שוה וכמו מזוזה אולמי השערי' (ויתכן שעובי הכותל היתה כמדת המזוזה וכמו כתלי החצירות): מפה. מהעבר מזה: ורחב
השער. ר"ל רחב השער היה באופן שנשאר כותל שלש אמות מהעבר מזה ושלש אמות מהעבר מזה וא"כ היה רחבו י"ד אמות:
(מט) אורך האולם. מצפון לדרום: עשרים אמה. כמדת רוחב היכל: ורחב. ממערב למזרח: ובמעלות אשר יעלו אליו. ר"ל ובמעלות היה
הדרך אשר בהם יעלו אליו מן החצר הפנימי: ועמודים אל האילים. בחלל האולם סמוך אל המזוזה עמדו שני עמודים אחד מהעבר
מזה ואחד מהעבר מזה והם היו במקום עמודי יכין ובוטו שהיו במקדש ראשון: (א) את האילים. הם המזוזה (ועם כי שם אילים הונח

מצודת דוד

הבית. המזבח עמד בחלל החצר ההיא לפני הבית מכוון מול
ההיכל וכתליו וכמ"ש בקונ"ש בנין הבית: (מח) אל אולם הבית. הוא
האולם שלפני ההיכל: וימד אל אולם. מדר מזוזה האולם ה'

רד"ק

כי אורך האולם היה עשרים אמה טול מהם שש לכתפות
השער ג' מכאן וג' מכאן נמצא רחבו של שער י"ד אמה ולבאר
זה סמך לו: (מט) ארך האולם כ' אמה. ארכו כנגד רחבו של
היכל: ורחב י"א. כן היה בבנין בית שני כמו ששינו במסכת
מדות והאולם י"א אבל בבנין שלמה היה רחבו כ' כארכו:
ובמעלות אשר יעלו עליו. וראיתו מודד במעלות אשר יעלו
עליו ולא זכר כמה ובבנין בית שני שינו במסכת מדות ושנים
עשר מעלות היו שם רום מעלה חצי אמה ושלחה חצי אמה:
ועמודים אל האילים אחד מפה ואחד מפה. אל האילים
שזכר שהיו לאולם מפה ומפה אמר כי שנים עמודים ראה
להם: מפה. שניהם כתובין בה"א: (א) ויביאני אל היכל
וימד את האילים. אילי שער היכל והיו עשויין כמין כפה
למעלה והיה רחבו של כל איל ו' אמות: רחב האהל. רחב

מבני אלעזר הכהן ולפנחס בנו ולזרעו נתנה ברית הכהונה
אשר היו מבני איתמר ירדו ממעלות הכהונה בקללת עלי:
(מז) וימד את החצר אורך מאה אמה ורוחב מאה אמה
מרובעת. זה לא היה בבית שני כי אורך עזרת ישראל היה
מאה ושלשים וחמש על רוחב אחת עשרה וכן עזרת הכהנים:
והמזבח לפני הבית. אמר ומדר גם כן המזבח שהיה לפני
הבית ולא זכר מדתו ועוד לא יזכרנו: (מח) ויביאני אל אולם
הבית. היא אולם היכל: וימד אל אולם. אל חסר יו"ד אמר
כי מדר אילי האולם אשר על פתחו מפה ומפה והיה כל אחד
חמש אמות: מפה. שניהם בה"א: ורחב השער שלש אמות
מפו ושלש אמות מפו. שניהם בוי"ו ואמר כי רוחב שער
האולם ה' כדי שנשאר לו כתף אחר השער ג' אמות מן הצפון
ושלש אמות מן הדרום נמצא רוחב השער ארבע עשרה אמות

אֵילָא שִׁית אַמִּין פּוֹתִיא מְכָא וְשִׁית אַמִּין פּוֹתִיא מְכָא דְמִשְׁכְּנָא: (ב) וּפּוֹתִיא דְתַרְעָא עֶסֶר אַמִּין וְכַתְפֵי תַרְעָא חֲמִשׁ אַמִּין מְכָא וְחֲמִשׁ אַמִּין מְכָא וּמִשַׁח אֹרְכִיה אַרְבְּעִין אַמִּין וּפּוֹתִיא עֶסְרִין אַמִּין: (ג) וְעַל לְגִיו וּמִשַׁח אֵילָא דְתַרְעָא תַרְתִּין אַמִּין וְתַרְעָא שִׁית אַמִּין וּפּוֹתִיא דְתַרְעָא שְׁבַע אַמִּין: (ד) וּמִשַׁח יַת אֹרְכִיה עֶסְרִין אַמִּין וּפּוֹתִיא עֶסְרִין אַמִּין דִּי קָדָם הֵיכְלָא וְאָמַר לִי דִין בֵּית קֹדֶשׁ קֹדֶשׁ קֹדֶשׁ: (ה) וּמִשַׁח כּוֹתֵלָא דְבֵיתָא שִׁית אַמִּין וּפּוֹתִיא דְמַחֲצֵתָא אַרְבַּע אַמִּין סְחוֹר סְחוֹר מְקַף לְבֵיתָא סְחוֹר סְחוֹר: (ו) וּמַחֲצֵתָא מְחִיצָא עַל מְחִיצָא וַיֹּאמֶר אֵלַי זֶה קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים: (ז) וַיֹּמַד קִיר־הַבַּיִת שֵׁשׁ אַמּוֹת וְרֹחַב הַצֵּלֶע אַרְבַּע אַמּוֹת סָבִיב | סָבִיב לַבַּיִת סָבִיב: (ח) וְהַצֵּלְעוֹת צֵלַע אֶל־צֵלַע שְׁלוֹשׁ

אֶת־הָאֵילִים שֵׁשׁ־אַמּוֹת רְחֵב־מְפוֹ וְשֵׁשׁ־אַמּוֹת רְחֵב מְפוֹ רְחֵב הָאֵהָל: (ב) וְרֹחַב הַפֶּתַח עֶשְׂרֵת אַמּוֹת וְכַתְפוֹת הַפֶּתַח חֲמִשׁ אַמּוֹת מְפוֹ וְחֲמִשׁ אַמּוֹת מְפוֹ וַיֹּמַד אֲרָכּוֹ אַרְבָּעִים אַמָּה וְרֹחַב עֶשְׂרִים אַמָּה: (ג) וּבָא לְפָנַיִמָּה וַיֹּמַד אֵיל־הַפֶּתַח שְׁתֵּים אַמּוֹת וְהַפֶּתַח שֵׁשׁ אַמּוֹת וְרֹחַב הַפֶּתַח שְׁבַע אַמּוֹת: (ד) וַיֹּמַד אֶת־אֲרָכּוֹ עֶשְׂרִים אַמָּה וְרֹחַב עֶשְׂרִים אַמָּה אֶל־פְּנֵי הַהֵיכָל וַיֹּאמֶר אֵלַי זֶה קֹדֶשׁ הַקְּדָשִׁים: (ז) וַיֹּמַד קִיר־הַבַּיִת שֵׁשׁ אַמּוֹת וְרֹחַב הַצֵּלֶע אַרְבַּע אַמּוֹת סָבִיב | סָבִיב לַבַּיִת סָבִיב: (ח) וְהַצֵּלְעוֹת צֵלַע אֶל־צֵלַע שְׁלוֹשׁ

רש"י

אמנות. איני יכול לפרשו אלא לנצחו: (ד) אף פני ההיכל. על פני רחבו של היכל: (ה) קיר הבית. כותל מערבי: ורוחב הצלע. אפני"ן בלע"ז התא של אחריו ד' אמות חללו ושל בית שני היה שש ועל כרחק בית זה לעתיד לבא שהרי בבית שני לא היתה חומה מפסקת לבית קדשי הקדשים: (ו) צלע אף צלע. תא אל תא ותא על תא: שלוש ושלושים

ברחבו של אולם ובאורכו של היכל. בפירושים אחרים רחב האולם אהלו של פתח: (ב) וכתפות הפתח חמש אמות. שהיכל רחבו כ' אמה ורוחב הפתח י' נמצא כתפתי מפה ומפה של ה' ה': (ג) ובא לפנימה. אל המחילה המפסקת בין ההיכל לקודש הקדשים: וימד איל הפתח. עוצו שתי אמות אין זה שיהיה למה טרקסין: והפתח שש

מצודת ציון

(ב) וכתפות. ענין עבר וצד: (ה) קיר. כותל: הצלע. הוא חדר מה ובבנין שלמה נקרא גם יציע ויקרא צלע לפי שהוא בצלע הבית ויציע שהוא מקום צנוע:

מצודת דוד

על המזוזות בעבור שהיו מגולים כאילן אלה ובענין נאמר ההיכל מזוזות רבעה עכ"ז קראם אילים כשם שאר המזוזות: שש אמות רחב מפו. שש אמות היה רוחב המזוזה מהעבר מזה וכו' ר"ל עובי המזוזות בחלל הפתח (ויתכן שעובי הכותל היתה כמדת המזוזות וכמו כתלי החצירות): רחב האהל. ר"ל וכן היה רוחב האהל הוא המשקוף המאהיל על המזוזות ויתכן שהיה בתבנית אהל: (ב) וכתפות הפתח. הכותל שבצדו הפתח היה חמש אמות מהעבר מזה וכו' וזה היה עם עובי המזוזות: ארכו. ממזרח למערב: ורחב. מצפון לדרום: (ג) ובא לפנימה. המלאך הדובר בי בא לפנימין מן ההיכל לבית קה"ק ולא הביאו עמו כי אין לבוא שם כ"א אההן הגדול ביה"כ (ואף כי היה במראה הנבואה מ"מ הראהו באופן הראוי במוחש): איל הפתח. ר"ל כל איל היה שתיים אמות (ויתכן שעובי הכותל היתה כמדת המזוזות וכמו כתלי החצירות): והפתח. ר"ל גובה הפתח: (ד) אל פני ההיכל. ויאמר אלי. המלאך הדובר בי: (ה) קיר הבית. זה כותל מערבי של בית קה"ק: ורוחב הצלע. רוחב הצלע המערבי והוא היה נשען לכותל בית קה"ק והוא היה לו לכותל מאחוריו: סביב וגו'. בנין הצלעות היו מסבבים את הבית ר"ל ההיכל ובית קה"ק מכל שלשת הרוחות ממערב ומצפון ומדרום וכולם היו נשענים אל הכותל והיה להם לכותל מאחוריהם: (ו) והצלעות וגו'. בנין הצלעות היו צלע עם צלע ר"ל זה אצל זה וזה ע"ג זה: שלוש

רד"ק

ד': (א) וימד, אף פני ההיכל. כי כן היה רחבו של היכל עשרים אמה וכן היה הדביר שבנה שלמה וכן היה בבית שני: (ה) וימד קיר הבית שש אמות. כותל ההיכל: ורוחב הצלע. מלרע וכן צלע אל צלע והצלע הוא התא והוא היציע הנזכר בבנין שלמה ותרגם יונתן מחיצתה וכן תרגמו שם וענין בנין הצלעות הנה כמו שהוא שם אלא שהוא כפול במלות שונות אלא שהיציע התחתונה אמר הנה ד' אמות ושם חמש אמות והצלעות האלו בג' כותלי הבית מחוץ מערב צפון ודרום וזהו סביב:

הכפה היה שש אמות והכפה קורא אהל ויונתן תרגם ופתיא דמשכנא: (ב) ורחב הפתח עשר אמות. רחב פתח ההיכל: וכתפות הפתח ה' אמות מפה וה' אמות מפה. הנה עשרים כי כן היה רחבו של היכל כמ"ש ארכו ארבעים אמה ורחבו עשרים אמה: מפו. שניהם כתובים בוי"ו: (ג) ובא לפנימה. לפני ולפנים אל הדביר: וימד אף הפתח שתיים אמות. רוצה לומר שני אילי הפתח מזה ומזה כל אחד היה רחבו שתיים אמות: והפתח שש אמות. עביו של פתח שש אמות ורחבו

וּשְׁלֵשִׁים פְּעָמִים וּבָאוֹת בְּקִיר אֲשֶׁר-לְבַיִת לְצִלְעוֹת סָבִיב | סָבִיב לְהֵיּוֹת אַחֲוָזִים וְלֹא-יְהִי אַחֲוָזִים בְּקִיר הַבַּיִת: (1) וְרַחֲבָה וְנִסְבָּה לְמַעַלָּה לְמַעַלָּה לְצִלְעוֹת כִּי

תִּלְתִּין וּתְלַת תְּדָא עֶסְרִי בְּסִידְרָא קְבִיעִין בְּקַתְלָא דְמַגִּיז לְמַחֲצָא סְחוּר סְחוּר לְמַהוּי רִישֵׁי שְׂרִיתָא נִחִין עַל זִיזָא וְלֹא יְהוֹן שְׂרִיתָא מְעַבְרִין בְּקַתְלֵי בֵּיתָא: (1) וּפּוֹתֵיא מִסְבָּתָא וְסֻלְקָא לְעֵלָא לְעֵלָא מִן מַחֲצִיא אַרְי מְקַפָּא בֵּיתָא לְסֻלְקָא לְעֵלָא לְעֵלָא

רש"י

התאים וזהו להיות אחוזים בקיר הבית קבועים בחזקה פופרי"ש בלע"ז: וְלֹא יְהִי אַחֲוָזִים בְּקִיר הַבַּיִת. ראשיהם של כל קיר ההיכל היו באות ונקבות על כניסות שהיה קיר ההיכל בולט לתוך התאים כמו שאמור בצנין שלמה (מלכים א' ו) כי מגרעות נתן לבית סביב חוץ הייב התחונה חמש באמה רוחב חללה ועלייתה שש שהיה כותל ההיכל כגון מלמעלה אמה לפיכך חלל התיכונה ו' אמה רחבה והשלישית שבע באמה רחבה והיא היתה עלייה של תיכונה שהיה כותל ההיכל כגון לתוכה אמה מלמעלה ואף אלו היו כמותן וזהו שאמר ולא יהיו אחוזים בקיר הבית לא היו נוקבים בקיר ההיכל כשאר ראשי הקורות נמוכי הקבועים כותל גבוה שנוקבים הכותל ותוקעים ראשי הקורות בנקבי: (1) וְרַחֲבָה. והללעות היו הולכין ומרחיצין למעלה כמו שפירשתי

פעמים. ובבית שני היו ל"ח ט"ו בלפון וט"ו בדרום חמשה על חמשה וחמשה על גביהם ושמונה במערב הוא ללע הוא יליע הוא תא, ואומר אני שהתאים שבלפון ובדרום כך סדרן שכל א' וא' ארכו י"ב אמה הרי ס' אמה לחמש תאים וה' כתלים של ה' אמה הרי פ"ה ורחב ה' אמות של המונח פירנסת ל' אמה של אורך הכותל וכן לדרום ושבעמערב א' ע"ג א' ושלישי על גביהן ואורכן על גביהם כ' אמה כנגד רחב בית קדשי הקדשים הרי י"א בכל סדר וכת"י חד עסרי בסידרא, (ס"א ל"ג פעמים ג"פ י"א ע"ג אחת עשר על גביהן וכן ת"י חד עסרי בסידור' ובבית שני וכו' עד הוא תא, ותו לא): **ובאות בקיר אשר לבית לצלעות.** קורות עליות הליעים היו ראשיהם שלל מחילת התאים החיונה באות ונקבות בקיר בלדו הפנימי וזהו אשר לבית ללעות בלדו אשר לתוך

מצודת ציון

(1) ונסבה. מל' סביב ויאמר על בנין המדרגות שהיתה בתמונת עמוד והעולה בה מסבב את העמוד בדרך הלוכו, או יאמר על בנין המסיבה והוא שם חדר מה שהיה מסבב כל הצלעות מצפון

מצודת דוד

ושלשים פעמים. ר"ל מספר הצלעות נתכפלו ל"ג פעמים כי במספר הזה היו כי במערב היה אחת ע"ג אחת ושלישי ע"ג ומלאו כל הרחב ובצפון ובדרום היו חמשה ע"ג חמשה וחמשה ע"ג אורך כ"א י"א אמות הרי לחמשה נ"ה אמות מששת הכתלים

כ"א חמשה אמות הרי בין הכל פ"ה אמות ומיסוד כותל תא המערבי עד בית החליפות היה תשעים אמות כמ"ש בקונ' בנין הבית ונשאר א"כ חמשה אמות מקום פנוי והוא הנקרא בענין מקור' המונח ויתר הדברים יבוארו בקונ' בנין הבית: **ובאות בקיר אשר לבית.** ראשי הקורות שתחת תקרות הצלעות היו באות ונכנסות בקיר אשר אל הבית ר"ל בכותלי ההיכל ובית קה"ק: **לצלעות סביב סביב.** ר"ל כן היה לכל קורות תקרות הצלעות אשר היו מסביב להיות אחוזים אל הקיר באופן זה כי היה נפחת מעובי הקיר בכלות גובה צלע התחתונה ועל הבליטה שמתחת היו מונחי' קורו' תקרת התחתונה' שהיא רצפת התיכונה' ובכלו' גובה התיכונה' היה נפחת עוד מעובי הקיר ועל הבליט' שמתח' היו מונחי' קורו' תקרת התיכונה' שהיא רצפת העליונה' וכן בכלות גובה העליונה וכו' וכמו שעשה שלמה כמ"ש כי מגרעות נתן לבית וכו' (מ"א ו) ועי"ז היה להם חזוק רב ולא ימוטו: **ולא יהיו אחוזים בקיר הבית.** ר"ל לכל יהיו אחוזים בקיר הבית כדרך האחיזה שרגילים הבונים לעשות בבנין כזה והוא שעושים חורים ונקבים בקיר ובהם מכניסים ראשי קורות התקרה שאין בזה חזוק רב כי בקל ימוטו: (1) ורחבה. ר"ל בנין הצלעות היו הולכות ומתרחבות כי האמצעית נתרחבה מהתחתונות כשעור מה שנפחת בעובי קיר הבית וכן העליונות מהאמצעית: ונסבה. בנין מעלות היה עד למעלה למעלה לבוא אל הצלעות שהיו ממעל: כי

רד"ק

אחוזות בה כמו שאומר שם לבלתי אחוז בקירות הבית כי קיר הבית היה רחב מלמטה הולך ומצר כלפי חוץ כנגד התאים להיות ראשי הקורות אחוזים באותו מקום המונח להם: (1) ורחבה ונסבה למעלה למעלה לצלעות. הצלעות כל מה שהיו עולים למעלה היו מתרחבות במקום המונח להם בקיר כמ"ש במלכים היציע התחתונה ח' באמה רחבה והתיכונה ו' באמה רחבה וגו' ומ"ש ונסבה ר"ל כי במסיבה היו עולים למעלה לצלעות כמ"ש במלכים ובלולים יעלו אל התיכונה ומן התיכונה אל השלישית ובלול או הלול הוא בנין כמין עמוד חלול עשוי כמו מעלות סביב סביב והעולה בו עולה

(1) והצלעות צלע אל צלע שלש ושלשים פעמים. אל כמו על כי זו על זו היו בנויות כמו שאומר במלכים ל"ג פעמים זו על זו היה גובהה שלש ושלשים רגלי' ומדת הרגל שני טפחים וי"ת תלתין ותלת חדא עשרא בסדרא ר"ל שהיו הצלעות ל"ג לשלש רוחות הנה י"א לכל רוח מסודרות זו אצל זו: **ובאות בקיר אשר לבית לצלעות סביב סביב.** היו נכנסות ראשי הקורות בקיר ההיכל במה שהיה מונח בו לצלעות כמו שאמר במלכים כי מגרעות נתן לבית סביב חוצה: **להיות אחוזים** וְלֹא יְהִי אַחֲוָזִים בְּקִיר הַבַּיִת. להיות אחוזים במקום המונח בקיר ולא בקיר שיעשו בקיר הבית חורים להיות ראשי הקורות

סְחֹר סְחֹר לָגִיו עַל פֶּן פָּתִי בֵּיתָא מְלַעְלָא
 וְכֵן בְּמִסְבְּתָא סְלָקִין מִן אַרְעֵיתָא לְעֵלִיתָא
 בְּאוּרַח מְצִיעָתָא: (ח) וְחֹזֵית לְבֵיתָא רוּמָא
 סְחֹר סְחֹר מְשַׁכְּלָן מְחִיצָא מִשְׁחַת קְנִיָּא
 שִׁית אֲמִין רוּחַ: (ט) פּוּתִיָּא דְכַתְלָא

מוֹסְבֵי-הַבַּיִת לְמַעְלָה לְמַעְלָה סְבִיב | סְבִיב לְבַיִת עַל-
 בֵּן רְחֵב-לְבַיִת לְמַעְלָה וְכֵן הַתַּחְתּוֹנָה יַעֲלֶה עַל-
 הָעֲלִיוֹנָה לְתִכּוֹנָה: (ח) וְרֵאִיתִי לְבַיִת גְּבַה סְבִיב |

סְבִיב מִיְסֻדוֹת (מוֹסְדוֹת קרי) הַצְּלָעוֹת מְלוֹ הַקְּנָה שֵׁשׁ אַמּוֹת אַצִּילָה: (ט) רְחֵב הַקִּיר

רש"י

למעלה למעלה רחב בית תוך הללעות למעלה העליונה רחבה מכולן:
 וכן התחתונה. תרגם יונתן וכן במסכתא סלקין מן ארעיתא לעליתא
 באורח מציעתא: (ח) ורואיתי לבית גובה. לא פירש שיטורו אבל במסכת
 מדות שנינו על רום מאה אמה: מוסדות הצלעות מלו הקנה.
 יסוד הללעות היה מלא כקנה: שש אמות אצילה. ת"י ריוח יסוד
 מחילת הללע בתוך הארץ היה רחב שש אמות אבל למעלה מן הארץ
 היה רחבו חמש אמות כמו שפורש צענין במקרא של אחריו: (ט) רחב
 הקיר אשר לצלע אל החוץ. מחילת התאים הסמוכה לחצר הוא

האלמנית רחבה מן התחתונה אמה וכן העליונה מן האלמנית אמה:
 ונסבה למעלה למעלה. ומוסבה מסיבה שקורין וי"ן בלע"ז של בנין
 אצנים הוא כמין עמוד ומעלות עולות זו והעולה בהם דומה לו כהולך
 ומקיף סביבות עמוד אצנים ובלשון אשכנז קרוי שווינד"ל שטיין הוא
 שאמו צבנין שלמה ובלולי יעלו אל התיכונה אף הוא מתורגם ובמסכת
 כמו ונסבה למעלה למעלה וכן מסיבה עולה למעלה עד גג התא העליון
 כמו שהוא מפרש והולך שהמסיבה עולה מן התחתון לאלמני ומן
 האלמני לעליון: כי מוסב הבית. ללעות: למעלה למעלה סביב
 סביב לבית על בן רחב לבית למעלה. ע"כ שאמרנו ורחבה

מצודת ציון

ומדרום: על העליונה. אל העליונה: לתיכונה. לאמצעית כמו
 והבריח התיכון (שמות כו) ובאה הלמ"ד במקום ביי"ת כמו ישבת
 לכסא (תהלים ט) ור"ל בדרך התיכונה: (ח) מוסדות. מלי יסוד:
 מלו. באה הוי"ו במקום אל"ף ור"ל קנה שלם: אצילה. ר"ל גדולה
 והוא כענין ואל אצילי בני ישראל (שמות כד): (ט) ואשר. ת"י

מצודת דוד

מוסב. חוזר הוא על ראשית המקרא שאמר ורחבה ויפרש בזה
 לומר בעבור שהיה כותל הבית מסובב למעלה למעלה בגרעון
 עובי הקיר להניח שמה קורות התקרה כמ"ש למעלה ולתוספת
 ביאור אמר סביב סביב לבית מכל ג' הרוחות ועל כן נתרחב
 צלעות הבית למעלה האמצעית מהתחתונה והעליונות
 מהאמצעית: וכן התחתונה. מוסב על ונסבה לומר וכן בהמסיבה

ההיא עלה העולה מהתחתונה אל העליונה בדרך התיכונה ולא היה לה מסיבה אחרת כן ת"י, או ונסבה יאמר על המסיבה הנתבאר
 למטה בחשבון רחב שבעים אמה ור"ל המסיבה גבהה למעלה ללכת דרך בה למעלה לצלעות ר"ל לצלעות העומדות ממעל כי הגיע
 גבהם עד גובה הצלעות העליונות ועל זה אמר וכן התחתונה וכו' ור"ל וכן עלה העולה אל העליונה מן התחתונה בדרך התיכונה ר"ל
 מלבד הדרך שהיה אל העליונה מן המסיבה היה עוד דרך מן התחתונה אל העליונה דרך התיכונה לעלות שמה דרך מעלות (ובצלעות
 המערב לא היה אלא דרך עליה ההיא כי שם לא היה מסיבה): (ח) וראיתי לבית. ראיתי שהיה לבית גובה לעלות ממעל להצלעות כן
 היה מסביב בכל רוחותיה: מוסדות הצלעות. יסוד כתלי הצלעות הנבנה בתוך הקרקע היה מלא הקנה ולתוספת ביאור אמר שש אמות
 אצילה ר"ל אמות אצילה ר"ל אמות גדולות בני ו' טפחים כי כן היה מדת הקנה כמ"ש למעלה: (ט) רחב. עובי כותל הצלע הפונה לחוץ

רד"ק

(ח) וראיתי לבית גבה סביב סביב. אמר כי ראה גובה ההיכל
 ולא ספר כמה ובבית שני עשו גבהו מאה אמה: מוסדות
 הצלעות. כתיב ביו"ד וקרי בוי"ו ואותיות אהוי מתחלפות
 אמר שראה יסודות הצלעות שהיה רחבן שש אמות: אצילה.
 פירושו גדולות מן ואל אצילי בני ישראל שפירושו גדולים
 ויונתן תרגם רווח כלומר בריוח היה ברחבו שש אמות ויש
 מפרשים מן תחת אצילות ידוך שהוא בית השחי כי שאר
 האמות הם מן ראש האצבע הנקרא אמה עד פרק המבדיל בין
 הזרוע והקנה ואלו היו אמות מגיעות עד בית השחי: (ט) רחב
 הקיר אשר לצלע אל החוץ חמש אמות. אמר כי כותל הצלע
 מן החוץ רחבו חמש אמות: ואשר מונח בית צלעות אשר
 לבית. אמר אבל כותל הצלעות אשר מצד ההיכל שהוא כותל

דרך היקף וכן שנינו במסכת מדות ומסיבה היתה מקרן
 מזרחית צפונית לקרן צפונית מערבית שבה היו עולים לגגות
 התאים היה עולה במסיבה ופניו למערב והלך על פני כל
 הצפון עד שהוא מגיע למערב הגיע למערב והפך פניו לדרום
 הלך כל פני המערב עד שהוא מגיל לדרו' והפך פניו למזרח
 היה מהלך בדרום עד שהוא מגיע לפתחה של עליה פתוח
 כלפי דרום כי מוסב הבית למעלה הלול או בלול קורא אותו
 מוסב והיה עולה למעלה למעלה עד העליונה: על בן רחב
 הבית למעלה. על כן טעמו למעלה על כן שהיו אוחזים בקיר
 הבית היה רחב לבית למעלה העליונה שבצלעות היתה רחבה
 מכולן: וכן התחתונה יעלה על העליונה. לתיכונה כתרגומו
 וכן במסכתא סלקין מן ארעיתא לעליתא באורח מציעתא:

דְּמַחֲצֵמָה דְלִבְרָא חֲמֵשׁ אַמִּין וְאַתֵּר שְׁבִיב
בֵּית מְחִיצָא דְלִגְיוֹ: (י) וּבֵין לְשִׁפְתָא
פּוֹתֵיא עֶסְרִין אַמִּין סְחֹר סְחֹר מְקִיף
לְבֵיתָא סְחֹר סְחֹר: (יא) וְתַרְעָא דְמַחֲצֵמָה
לְאַתֵּר שְׁבִיב תַרְעָא חַד פְּתִית לְאוֹרַח
צְפוּנָא וְתַרְעָא חַד פְּתִית לְדְרוּמָא וּפּוֹתֵיא
דְאַתֵּר שְׁבִיב חֲמֵשׁ אַמִּין סְחֹר סְחֹר:

אֲשֶׁר-לְצִלַּע אֶל-הַחוּץ חֲמֵשׁ אַמּוֹת וְאֲשֶׁר מִנְּחַ בֵּית
צִלְעוֹת אֲשֶׁר לְבַיִת: (י) וּבֵין הַלְשָׁכוֹת רְחֵב עֶשְׂרִים
אֲמָה סָבִיב לְבַיִת סָבִיב | סָבִיב: (יא) וּפְתַח הַצִּלַּע
לְמִנְחַ פֶּתַח אֶחָד דֶּרֶךְ הַצְּפוֹן וּפְתַח אֶחָד לְדְרוֹם
וְרְחֵב מְקוֹם הַמִּנְחַ חֲמֵשׁ אַמּוֹת סָבִיב | סָבִיב: (יב) וְהַבְּנִין אֲשֶׁר אֶל-פְּנֵי הַגְּזֵרָה

רע"י

צענין ופתח הללע למונח ורחבו היה ה' אמות כמו שהוא אומר ורחב מקום המונח ה' אמות כדפרישית לעיל שלא יהיו התאים סמוכים לבית כלל ואויר יהיה ציניהם והבית ה' אמות וכן ת"ו ואתר שביק: בית צלעות אשר לבית. נגד אויר רוחב הללעות בקרן הזווית. סביב סביב סככות במקום המונח אינו דב' פנות כמשמעו אלא כלומר מכאן ומכאן דרום ולפון זויט דרומית מזרחית זויט לפונית מזרחית: (י) ובין הלשכות רוחב עשרים אמה. לשכות היו בחצר החילוניה בלפונה של החצר הפנימית אלל קומתה והפסק כ' אמה בין רחב מחילות הלשכות למחילות התאים שסביב היה ולא היה הבית כן צענין בית שני אלא צענין העתיד: (יא) ופתח הצלע למונח. ופתח התאים החילוני פתוחים למקום המונח פנוי בקרן זויט כמו שפרשת: (יב) והבנין אשר אל פני הגזרה וגו'. רחב כל הצנין לרוח המערבית רחב

מחילת מערבית: חמש אמות. וכן שנינו במסכת מדות שאותו כותל הוא חמש: ואשר מונח. ומקום פנוי היה מונח במקלועות הלפון והדרום אלל המזרח שאין התאים מקיפין את כל הבית ולאותו מקום פנוי היו פתחי התאים שבמקלועות מזרחיים כמו שאמור צענין ופתח הללע למונח כי לא היה להם פתחים לתאים לא לדר החצר ולא לדר ההיכל אלא לאותן שבמקלוע מזרחית לפונית ובמזרחית דרומית היה הפתח בכותל רחבו פתוח לאותו מקום המונח ובאותו פתח נכנסין לו וממנו לתא השני ומן השני אל השלישי וכן סביב שכן שנינו במסכת מדות שלשה פתחים לכל אחד ואחד ה' לתא מן הימין וה' לתא מן השמאל וה' לתא שעל גביו ואף י"ת כן ואשר מונח ואתר שביק לשון אחר ואשר מונח כלומ' וכן אותן (של דר פנים) מן הללעות לדר בית מונח מקום פנוי היה מונח בין התאים ובין הבית ובאותו מקום היו פתחי התאים כמו שפורש

מצודת ציון

ואתר והוא תרגומו של מקום: מונח. מלשון הנחה ועזיבה: בית צלעות. כמו לבית צלעות ר"ל לבנין צלעות: (יב) והבנין. הוא שם

מצודת דוד

היתה בת חמש אמות והיסוד מתחת בלטה להלן אמה אחת: ואשר מונח. היה מונח מקום פנוי לבנין הצלעות אשר היו אל הבית והם היו במקצוע דרומית מזרחית וצפונית מזרחית בין בית

החליפות ובין הצלעות כמ"ש בקונטרס בנין הבית וכאשר נראה בצורה: (י) ובין הלשכות. לשכות היו בנויות בחלל ע"נ מול המסיכות כמ"ש ויביאני אל הלשכה וכו' (לקמן מב) ולכן אמר החלל שבין הלשכות ר"ל הלשכות הבנויות מול בין המסיכה ובין יסוד כותל המסיכה הנקראת ג"כ בשם לשכה (כי שם לשכה הוא שם כולל לכל החדרים) והחלל הזה היה רחב עשרים אמה והיה מול בית החליפות וחמשה אמות להלן מול עובי כותל חצר הפנימי וכמ"ש בקונטרס בנין הבית וכאשר נראה בצורה: סביב וגו'. ר"ל בפאת הצפון והדרום: (יא) ופתח הצלע למונח. פתח הצלע שבמקצוע דרומית מזרחית וצפונית מזרחית היו פתוחים אל מקום הפנוי שהיה במקצועות ההם ושאר הצלעות היו פתוחות זו לזו: דרך הצפון. ר"ל אל הצלע העומדת במקצוע הצפון: ורחב. ממערב למזרח: סביב סביב. ר"ל בפאת הצפון ובפאת הדרום: (יב) והבנין. המסיכות והצלעות אשר עמדו לפני הבית מהעבר מזה ומהעבר מזה לצפון

רד"ק

ורבי שלמה ז"ל פירש רחב שבין מחיצות הלשכות ובין מחיצות התאים שסביב הבית: (יא) ופתח הצלע למונח. למקום המונח כלומר מקום פנוי לפני הצלע שם היה פתחו פתח אחד דרך הצפון ופתח אחד לדרום פתח אחד ליציע שבצפון ופתח ליציע שבדרום ועל החיצון אמר ורחב מקום המונח חמש אמות סביב אותו מקום הפנוי היה רחבו חמש אמות ובתאים שהיו בבית שני שנים ושלושה פתחים היו לכל א' וא' א' התא מן הימין ואחד התא מן השמאל ואחד התא שעל גביו ואחד למסיכה ואחד לפשפש ואחד להיכל: (יב) והבנין אשר אל פני הגזרה פאת דרך הים רחב שבעים

הפנימי לצלע לא היה בשוה אלא כמו שהיה מונח מקום לקרוי הצלעות כמו שפירשנו שהכותל היה מצר והולך לפיכך לא ראה לומר לו מדה ולפיכך אמר ואשר מונח כלומר היה כמו שהיה לכל צלע כפי מקום הנחתו: (י) ובין הלשכות רחב עשרים אמה. אם אמר על הצלעות שגם הם נקראים לשכות אמר כי היו לשכות סביב סביב הבית ומה שיש לשכה ולשכה רחב היה בין כלם עשרים אמה ובבית שני היו התאים שהם צלעות שמנה ושלושים חמשה עשר בצפון וחמשה עשר בדרום וחי' במערב שבצפון ושבדרום חמשה על גבי חמשה וחמשה על גביהן ושבמערב ג' על גבי ג' ושנים על גביהן

(יב) וּבְנִינָא דִּי קָדָם בְּצוּרְתָא רוּחַ אֹרַח מְעַרְבָא פּוֹתִיא שְׁבָעִין אַמִּין וְכַתְּלָא דְבְנִינָא חֲמֵשׁ אַמִּין פּוֹתִיא סְחֹר סְחֹר וְאֹרְכָיָה תְּשַׁעִין אַמִּין: (יג) וּמִשַׁח יַת בֵּיתָא אֹרְכָא מָאָה אַמִּין וּבְצוּרְתָא וּבְנִינָא וְכַתְּלָא

פֶּאֶת דְּרָךְ-הַיָּם רְחַב שְׁבָעִים אַמָּה וְקִיר הַבְּנִין חֲמֵשׁ-
אַמּוֹת רְחַב סָבִיב | סָבִיב וְאָרְכּוֹ תְּשַׁעִים אַמָּה:
(יג) וּמָדַד אֶת-הַבַּיִת אַרְךָ מָאָה וְהַגְזֵרָה וְהַבְּנִיה

רש"י

הצית ועוצי הכתלים הלפוניים והדרומיים עם התאים הלפונים והדרומיים ועוצי כתליהם ללפון ולדרום רחב ע' אמה וכן היה צבית שני וכן שנינו במסכת מדות צקר מערבי מן הלפון לדרום שבעים אמה ומונה החשבון: הגזרה. ת"י בלורתא, ואומר אני שהצית הגבוה קרוי כן והתאים הנמוכין אשר סביב אותם הוא קורא צנין ומנחם פתח גזרה לשון לשכה: פֶּאֶת דְּרָךְ הַיָּם. רוח מערבית: רוחב שבעים אמה. רוחב הצנין מלפון לדרום שבעים אמה, והא לך החשבון. התא הלפוני ארבע, וכתליו עשר, הרי ארבע עשר, וחמש מקום הפנוי בין התא לבית, הרי תשע עשר, רוחב יסוד הכתלים היה נצבע בחלל התא ובמקום הפנוי וכתל ההיכל ששה, הרי כ"ה, וחללו רוחב כ', הרי מ"ה, וכתל ההיכל דרומי ששה, הרי נ"א, וי"ט של תאי הדרום, סך הכל

שבעים: וקיר הבנין. כתלי התאים: וארכו תשעים אמה. אורך צנין התאים והמונח תשעים אמה הלפון והדרום חוץ מצבית החליפות שאינו נמנה עמו לפי שהיה בולט אל החוץ ללפון ולדרום ולא היה שזה לשאר הבנין שהצית היה רחב מלפניו ל' אמה יותר משל אחריו כמו ששנינו האולם עודף על ההיכל ט"ו אמה בלפון וט"ו אמה בדרום והוא היה נקרא בית החליפות ששם גונזין את הסכינין ואורך אותו צנין מן המזרח למערב עשר אמות נשאר תשעים אמה אורך ברוחב ע' שכל הצית היה אורך ק' מזה ומזה כמו שפורש צנין וצמסכת מדות: (יג) ומדד את הבית אורך ק' אמה. סך הכל עם משך בית החליפות וכן שנינו במסכת מדות ההיכל ק' על ק' ברום ק' מן המזרח למערב ק' כותל אולם חמש ורחבו י"א כותל ההיכל שש וארכו מ' ואמה

מצודת ציון

כולל על הצלעות והמסיבות: אל פני. לפני: הגזרה. ת"י בצורתא ועל הבית יאמר שהוא גבוה למעלה מהצלעות ומהמסיבות כי בצר הוא ענין גבהות וכמ"ש גדולות ובצורות בשמים (דברים א) כי בנין גבוה הוא מבצר ומשגב: פֶּאֶת. עבר ורוח: (יג) והבניה.

מצודת דוד

ולדרום: פֶּאֶת דְּרָךְ הַיָּם. ר"ל רחב הבית עם המסיבות והצלעות מזה ומזה היה בפאת המערב ע' אמה, והא לך החשבון רחב הבית כ' ושני הכתלים י"ב צלע מזה וצלע מזה כ"א ד' כתליהם י"ב במקום היסודות מסיבה מזה ומסיבה מזה כ"א ג' להלן מיסוד כותל הצלע כתליהם י"ב במקום היסודות הרי ע' אמה ויותר

יבואר בקונטרס בנין הבית בסי' האחרון: וקיר הבנין. עובי כתלי הצלעות והמסיבות: סָבִיב סָבִיב. ר"ל מדה אחת לכל כותלי המסיבות והצלעות שסביב והם הכתלים הפונות על החוץ ובין צלע לצלע: וארכו. אורך הבית מיסוד כותל צלע המערבי עד בית החליפות היה צ' אמה והא לך החשבון כותל הצלע במקום היסוד ד' הצלע ד' כותל בית קה"ק ו' חלל בית קה"ק כ' המחיצה המפסקת בין ההיכל לבית קה"ק בית חלל ההיכל מ' כותל ההיכל ו' ומשם עד כותל בית החליפות ו' הרי תשעים אמה ועיין בקונטרס בנין הבית בסי' האחרון: (יג) ומדד. עתה מדד עד כלות בית החליפות והאולם והיה מאה אמה כי כותל המערבי מבית החליפות עם החלל היו ה' אמות

רד"ק

אמה. אפשר שאמר זה על מדות העליות אשר על הבית ומדד רחבן דרך המערב שבעים אמה והכתלים מן המנין ואמר כי רחב של כותל חמש אמות וזהו שאמר וקיר הבנין חמש אמות ולצד המזרח היה רחבן מאה אמה כמו שאמר וקרא העליה גזרה לפי שהיא כאלו נגזרה מן הבית למעלה וכן תרגם יונתן גזרה ביצורת' שהוא ענין גובה כמו גדולות ובצורות בשמים או נפרש על הבית עצמו כמו שפירש רבינו שלמה ז"ל ויהיה מסודר על מה שהיה בבית שני כמו ששנינו במסכת מדות ואמר כי הבנין אשר על פני הגזרה כלומר הגזרה שהוא ההיכל עם הבנין אשר לצפון ולדרום רחבו דרך המערב שבעים אמה ומן המזרח מאה אמה כי היו ל' אמה יתרים שהיה האילם עודף על ההיכל חמש' עשרה אמה מכאן וחמש עשרה אמה מכאן שהיו בית החליפות וכן שנינו שם מן הצפון לדרום שבעים אמה כותל המסכה חמש והמסכה שלש כותל התא חמש והתא שש כותל היכל שש ותוכו עשרים אמה והתא שש

וכותל התא חמש ובית הורדת המים שלש אמות והכותל חמש והאילם עודף עליו חמש עשרה אמה מן הצפון וחמש עשרה אמה מן הדרום והוא היה נקרא בית החליפות ששם גונזין את הסכינים ההיכל צר מאחריו ורחב מלפניו דומה לארי שנאמר הוי אריאל אריאל קרית חנה דוד מה הארי צר מאחריו ורחב מלפניו אף ההיכל צר מאחריו ורחב מלפניו זו המשנה השנויה שם ומה שאמר שהאולם עודף על ההיכל חמש עשרה אמה מכאן וחמש עשרה אמה מכאן לא שחללו של אולם רחב מחללו של היכל אלא בית החליפות מחובר לאולם מכאן ומכאן: וארכו תשעים אמה. אורך הקיר עד בית החליפות: (יג) ומדד את הבית ארך מאה ומהגזרה והבניה. לפירו' מדד הבית בפ"ע והגזרה בפני עצמה ולפי רבי' שלמה ז"ל מ"ש ומדד את הבית ר"ל מדד את הגזרה עם הבניה וקירותיה ארך מאה אמה: הבניה. שם בשקל שמלה וכן שנינו במסכת מדות ההיכל מאה על מאה על רום מאה

וְקִירוֹתֶיהָ אֲרֹךְ מֵאָה אִמָּה: (יד) וְרַחֵב פְּנֵי הַבַּיִת
 וְהַגְזֵרָה לְקָדִים מֵאָה אִמָּה: (טו) וּמָדַד אֲרֹךְ-הַבֵּנִין
 אֶל-פְּנֵי הַגְזֵרָה אֲשֶׁר עַל-אַחֲרֶיהָ וְאֶת-קִיחָהּ (וְאֶת-קִיחָהּ
 מִפּוֹ וּמִפּוֹ מֵאָה אִמָּה וְהַהֵיכָל הַפְּנִימִי וְאֶלְמִי

אֲרֹכָא מָאָה אִמִּין: (יד) וּפּוֹתֵיָא דִּי קְדָם
 בֵּיתָא וּבְצוּרְתָא לְמַדְיִנְחָא מָאָה אִמִּין:
 (טו) וּמִשַׁח אֲרֹכָא דְבִנְיָנָא דִּי קְדָם בְּצוּרְתָא
 דְּלֶאֱחֻרָאָה וְיִוִּנְתָּהּ מִכָּא וּמִכָּא מָאָה
 אִמִּין וְהֵיכְלָא גְזֵרָה גְזֵרָה וְאִוְלָמִי דִּרְתָּא:
 (טז) סְפִיָּא וְכוּיִן סְתִימָן וְעִתִּיקָא סְחֹר

הַחֲצֵר: (טז) הַסְּפִים וְהַחֲלוֹנִים הָאֵטְמוֹת וְהָאֵתִיקִים | סְבִיב לְשִׁלְשָׁתָם נֶגֶד הַסְּפָה

רע"י

ההיכל אלא כי בית החליפות מחובר לחולם מכאן ומכאן: (טו) ומדד
 אורך הבנין אל פני הגזרה אשר על אחריה. עכשיו חוזר
 ומדד אורך הבית לדרום כמו שמדד ללפון, מלאתי, והיינו על אחריה
 כלומר אחורנית שחזר ומדד על עקיבו כלפי מערב: ואתיקיהא. ת"י
 זוית כלומר עם משך בית החליפות שזויות הבית: וההיכל הפנימי
 ואולמי החצר. סופו של מקרא זה אינו מוסב כלפי ראשו אלא מחובר
 למקרא של אחריו וכן פירושו וההיכל הפנימי שהוא בית קדשי הקדשים
 וכן אולמי החצר המפורשין למעל ואולמות סביב לכל אלו הספים
 והחלונות האטומות והאתיקים סביב לשלשן בין לגזרה הוא ההיכל בין
 לאולמות בין לבית קדשי הקדשים לשלשן היו הספים מזווחות לפתחיהן
 ולשלשן היו חלונות אטומות ולשלשן היו אתיקים ולא ידעתי מה הם

טרקסין וכי אמה בית קדשי הקדשים וכותל שש והתא שש וכותל התא
 חמש ואף למעלה צענין כך מפורשת מדת כולם חוץ מאמה טרקסין
 שכתוב בו צענין זה שתיים אמות וכנגדן הוא ממעט את רוחב התא
 אמה שהתא שבמסנה רחבו שש וכותלו חמש וכאן רחבו ארבע וכותלו
 שש שנאמר (כאן) ומוסדות הללעות מלא הקנה ולמעלה הוא מנר וכונס
 אמה שנאמר וקיר הללע חמש אמות: והגזרה והבניה וקירותיה.
 סוף המקרא מפרש את ראשו לומר סך הכל מאה אמה: (יד) ורוחב
 פני הבית והגזרה לקדים מאה אמה. הגזרה והתא שמאחרי
 היא הצויה כמו צנין ועוצי הכתלים הכל ק' אמה הוא שפירשתי למעלה
 שהבית עודף לפניו רחב שלשים אמה שהאולם מרחיב מן ההיכל ומן
 התאים ט"ו אמה ללפון וט"ו אמה לדרום ולא שחלל האולם רחב מחלל

מצודת ציון

הוא הצלע: וקירותיה. כתלים: (טז) ואתיקיהא. ת"י זויתהא ועל
 בית החליפות יאמר שעמדו בזויות הבית מזה ומזה נשען לבנין
 האולם: (טז) הסיפיים. מזווחות הפתחים: האטומות. הסתומות

מצודת דוד

וכותל המזרחי היתה ה' אמות כמדת כותל האולם הרי מאה ועיין
 בקונטרס בנין הבית: והגזרה וכו'. בזה יפרש ראש המקרא לומר
 הגזרה הוא הבית והאולם והבניה הוא הצלע המערבי והכותל בין
 כולם היה אורך ק' אמה: (יד) ורוחב פני הבית. ר"ל רוחב בתי

החליפות שהם בפני הבית עם בנין הגזרה הוא אולם הבית העומד בין בתי החליפות שמזה ומזה בפאת הקדים היה ק' אמה כי בית
 החליפות נמשך ט"ו אמה להלן מיסוד כותלי המסיבה מזה ומזה: (טז) ומדד אורך הבנין. עתה מדד אורך הצלעות שלפני הבית ברוח
 דרומי: אשר על אחריה. ר"ל אשר חזר על עקבו ללכת לאחור כלפי מערב כי מתחילה מדד פאת המערב ואח"כ הלך ממערב למזרח
 למדוד פאת הצפון ואח"כ מדד פאת המזרח ועתה חזר ללכת לאחור כלפי המערב ומדד פאת הדרום: ואתיקיהא מפו ומפו. ר"ל מדד
 את הצלעות עם רוחב בית החליפות העומד בזויות מזה ומזה ובין שניהם ר"ל הצלעות ובית החליפות היו ק' אמה: וההיכל וכו'.
 מחובר הוא למקרא שלאחריו לומר בנין ההיכל וכן בנין הפנימי הוא בית קה"ק וכן אולמי החצר הפנימי כמ"ש ואלמות סביב סביב
 (לעיל מ) לכל אלה היו הספים וכו': (טז) סביב לשלשתם. לכל שלשת הבניינים הנזכרים במקרא שלפניו היו מזווחות וחלונות אטומות

רד"ק

על אחרים ואתיקיהא מפו ומפו מאה אמה. כמו שמדד
 אורך הבית ואורך הגזרה כן מדד אורך הבנין אשר על פני
 הגזרה למזרח ואשר על אחריה למערב: ואתיקיהא מפו
 ומפו. לצפון ולדרום התאים והלשכות שהיו בהם והיה ארכן
 מאה אמה: ואתיקיהב. כתיב בו"ו אחר התי"ו וקרי ביו"ד
 ואותיות אהוי מתחלפות ונכתבה אל"ף המשך אחר הה"א
 ואתיקיהא היא מלה כוללת התאים והלשכות לכל אחד ואחד
 קורא אתיק ויונתן תרגם וזויתהא: מפו. שניהם כתובים בו"ו:
 וההיכל הפנימי ואולמי החצר. נמשך טעמו עד מדות סוף
 פסוק השלישי כלומר אף על פי שכלל מדות אורך הבית
 ורחבו ההיכל הפנימי שהוא קדש הקדשים וכן אולמי ההיכל

האוטם שש אמות וגבהו ארבעים אמות ואמה כיור אמתים
 בית דילפא ואמה תקרה ואמה מעזיבה גבהה של עליה
 ארבעים אמה ושש אמות מעקה ואמה כלה עורב רבי יהודה
 אומר לא היה כלה עורב מן המדה אלא ד' אמות היה מעקה
 מן המזרח למערב מאה אמה כותל האולם חמש והאולם אחת
 עשרה כותל ההיכל שש ותוכו מ' אמה אמה טרקסין אמה
 לבית קדש הקדשים כותל ההיכל שש וכותל תא חמש:
 (יד) ורוחב פני הבית והגזרה. לפירושינו הוא נכון כי הבית
 הוא ההיכל והגזרה הוא העליה אבל לפירוש רבינו שלמה ז"ל
 הבית הוא הגזרה אם כן מהו שאמר הבית והגזרה והענין
 מבואר למעלה: (טז) ומדד ארך הבנין אל פני הגזרה אשר

שְׁחִיף עֵץ סָבִיב | סָבִיב וְהָאָרֶץ עַד-הַחֲלֹנוֹת וְהַחֲלֹנוֹת
 מְכֻסוֹת: (י) עַל-מַעַל הַפֶּתַח וְעַד-הַבַּיִת הַפְּנִימִי וְלַחוּץ
 וְאֶל-כָּל-הַקִּיר סָבִיב | סָבִיב בַּפְּנִימִי וּבַחִיצוֹן מְדוֹת:
 (יח) וְעֵשׂוּי כְּרוּבִים וְתַמָּרִים וְתַמָּרָה בֵּין-כְּרוּב לְכְרוּב
 וּשְׁנַיִם פָּנִים לְכְרוּב: (יט) וּפְנֵי אָדָם אֶל-הַתַּמָּרָה מִפּוֹ
 וּפְנֵי-כַפִּיר אֶל-הַתַּמָּרָה מִפּוֹ עֵשׂוּי אֶל-כָּל-הַבַּיִת

סחור לתלתייהון לקביל ספא דחפי נסרין
 דארזא סחור סחור וארעא עד פניא וכין
 סתימן: (י) עד לעלא מן תרעא ומן ביתא
 גואה ולברא ועל כל פותלא סחור סחור
 מלגיו ומלברא משחן: (יח) וגליף כרובין
 וכותרתא וכותרתא בין כרובא לכרובא
 ותריין אפין לכרובא: (יט) ואפי אנשא
 עביד לכותרתא מקא ואפי אריא עביד
 לכותרתא מקא גליף על כל ביתא סחור
 סחור:

רש"י

יכולין לטוח זהב על גבי אבנים: (יז) על מעל הפתח. בנוצה: ועד
 הבית הפנימי. כל הבית קדשי הקדשים עד כולו: ולחוץ. ללד הסיכל:
 סביב סביב. ככל כותליו: בפנימי ובחיצון. צבית קדשי הקדשים
 וזהיכל: מדות. מחופה נכרים גדולות עשויות צמרה: (יח) ועשוי
 כרובים ותמורים. ואותו הארז מלייר כרובים ודקלים: ושנים
 פנים לכרוב. אחד פני כפיר ואחד פני אדם זה פונה לכאן וזה פונה
 לכאן כשהיתה התמורה בין כרוב לכרוב היה פני הכפיר לה מכאן ופני
 אדם מכאן כמו שאמור בענין: (יט) עשוי אל כל הבית. לבית קדשי

ואומר אני שהם כמין עמודים מרובעים בולטין בחומה לחוץ וקורין
 להם פיליר"ש בלע"ז: (יז) נגד הסף שחוף עץ. ת"י נסר של ארז נגד
 הסף נגד מוזות הפתח בתוך חלל עוזי הפתח חופה צען (סא"ל)
 מלאתי: סביב סביב. כלומר מזה ומזה צפוי לדי חלל הפתח: והארץ
 עד החלונות. מקרקעת החומה עשוי כותל נסרי ארז כנגדו ועולה
 למעלה עד החלונות וגם החלונות מכוסות בו. מלאתי שאף החלונות היו
 אטומות מצפנים כענין שנאמר (כאן) וחלונות אטומות אל הב"י (סא"ל)
 וכל זה מצפנים לפי שהיו טחין עליו לפוי זהב שכל הבית טוח בזהב ואין

מצודת ציון

במחיצה בהירה וזכה: והאתיקים. הם כעין עמודים מרובעים
 בולטים מחוץ לכותל רחבים מלמטה והולכים וכלים כלפי מעלה
 ועשויות לחוץ וכן אתיק אל פני אתיק (לקמן מב): שחוף. ענין
 לוח וכן ת"י נסרין דארזא: (יח) כרובים. פרצוף תינוק כי תרגום
 של תינוק הוא רביא: ותמורים. צורת אילן תמר:

מצודת דוד

ואתיקים ר"ל לכולם היה דמות וצורה אחת (ואתיקי ההיכל ובית
 קה"ק היו בחללי הצלעות והחלונות היו בגובה ממעל להצלעות):
 נגד הסף. על המזוזה היה מחופה לוח עץ ארז למען יהיה נוח
 לצפותו זהב כי על האבן קשה לצפות זהב: סביב סביב. בכל
 סביבות המזוזה: והארץ. וכן מקרקע הבית עד החלונות וגם
 ממעל להחלונות היו מכוסות בלוחי ארז: (יז) על מעל הפתח. ר"ל

על הכותל אשר מעל הפתח ועד הבית הפנימי הוא בית קה"ק ולחוץ הוא ההיכל החוצה לו ובכל הקיר בין בפנימי הוא בית קה"ק בין
 בחיצון הוא ההיכל הכל היה מחופה בלוחות עץ עשויות במדה אחת זה כזה וכפל הדבר לומר שלא היה מקום פנוי מבלי לוחות ארז
 כי כל הבית היה מצופה זהב והיה צורך אל הלוחות: (יח) ועשוי כרובים. על הלוחות ההם היה חקוק צורת כרובים ותמורים וצפוי הזהב
 היה בולט במקום בליטות הצורות ושוקע במקום שקיעתן והיה א"כ נראה הצורות על צפוי הזהב: ותמורה בין כרוב לכרוב. היה חקוק
 כרוב מזה וכרוב מזה וביניהם תמורה: ושנים פנים לכרוב. לכל כרוב היה שני פנים האחד פני אדם והשני פני כפיר והוא ארי בחור ועל
 כי תמונת גופם היה כשל אדם קראם כרובים עם כי היה להם גם פני כפיר: (יט) ופני אדם. הכרוב מזה היה פונה פני האדם אל התמורה
 והכרוב מזה היה פונה פני הכפיר אל התמורה מזה ופני האדם היה פונה אל התמורה מזה וכן היה סובב והולך: עשוי. בתמונה הזאת

רד"ק

ממנו: וא"ל כל הקיר סביב סביב בפנימי. בבית הפנימי שהוא
 הדביר ובית החיצון שהוא ההיכל: מדות. לכל א' בפ"ע
 מהדברים הנזכרים ראה עדות ידועות ולא זכרם כולם בפרט
 אלא מקצתם: (יח) ועשוי כרובים ותמורים. הקיר עשוי בצירור
 כרובים ותמורים כמו שהיה בבנין שלמה, ותמורים כבר
 פירשנו שהוא צורת דקלים: ושנים פנים לכרוב. כמ"ש פני
 אדם ופני כפיר: (יט) ופני אדם אל התמורה מפו ופני הכפיר
 אל התמורה מפו. הכרוב היה פונה לשני צדדין פני אדם מצד
 זה ופני כפיר מצד זה והתמורה שהיתה בין כרוב לכרוב היו

וכן כל מה שהולך ומונה לכל אחד מהם היו מדות ידועות
 בפני עצמן: (יז) הספים, האטומות. פירשנוהו: והאתיקים
 סביב לשלשתם. כי לשלשת הרוחות היו האתיקים מערב
 צפון ודרום כמו שפירש' למעלה: נגד הסף שחוף עץ סביב.
 תרגם יונתן לקבל ספא דחפי נסרין דארזא ונסרין פירושו
 לוחות כמו שאומר במשנה מסככין בנסרים: והארץ עד
 החלונות. רוצה לומר מן הארץ עד החלונות: והחלונות
 מכסות. היו מכוסות מלמעלה: (יז) על מעל הפתח. על מה
 שהיה מעל הפתח: ועד הבית הפנימי ולחוץ. כלומר ולחוץ

(כ) מארעא עד לעלא מתרעא פרויבין וכוּתְרֵן גְּלִיפֵן וְכֵן לְכַתְּלָא דְהֵיכְלָא: (כא) הֵיכְלָא דְסַפּוּהֵי מְרַבְּעִין וְאִפִּי בֵּית כְּפוּרֵי תְּוֹנִיָּה כְּחִיּוּזֵי יְקָרָה: (כב) לְקַבֵּל מִדְּבַחָא פְּתוּרָא דְאֵעָא תְּלַת אַמִּין רִימָה וְאוּרְכִיָּה תְּרַתִּין אַמִּין וְזִיּוּן לִיה וְאוּרְכִיָּה וְכַתְּלוּהֵי דְאֵעָא וּמְלִיל עַמִּי דִּין פְּתוּרָא דִּי קָדַם יְיָ:

סָבִיב | סָבִיב: (כ) מֵהָאָרְץ עַד־מַעַל הַפֶּתַח הַכְּרוּבִים וְהַתְּמָרִים עֲשׂוּיִם וְקִיר הֵיכְלָל: (כא) הֵיכְלָל מְזוּזוֹת רַבְּעָה וּפְנֵי הַקֶּדֶשׁ הַמְּרָאָה כַּמְּרָאָה: (כב) הַמְּזוּבַח עֵץ שְׁלוֹשׁ אַמּוֹת גְּבוּהַ וְאַרְבֵּו שְׁתֵּי־אֲמוֹת וּמְקַצְעוֹתָיו לֹו וְאַרְבֵּו וְקִירוֹתָיו עֵץ וַיְדַבֵּר אֵלַי זֶה הַשְּׁלַחַן אֲשֶׁר לִפְנֵי

רש"י

על נהר כזר ואור נוגה ראיתי צבית קדשי הקדשים: (כב) המזבח עץ. ת"י לקבל מדבחה פתורא ר"ל השלחן קורא מזבח שמכפר בזמן הזה כמזבח כך שמעתי: ומקצעותיו. (רגליו, גגו וארכו כחוצ במקרא גגו והוא ורגליו, וארכו הכחוצ במקרא הוא גגו כ"ל ל"ה) גוף השלחן:

הקדש: (כ) וקיר ההיכל. וכן לקיר ההיכל: (כא) מזוזות רבועה. אני שמעתי צבין שלמה מזוזת רבועה שהיו לה מזוזות משני לרדן ומפתח מתחת ומשקוף ממעל ואני אומר שהמזוזות היו מרובעות: המראה כמראה. ת"י חווייה כחיוז יקריה כמראה כסא כבוד שראיתי במרכבה

מצודת ציון

(כא) רבועה. מרובעת ור"ל לא עגולה אבל לא היתה שוה הצלעות: (כב) ומקצעותיו. ענין זוויות כמו ולמקצעות המשכן (שמות כו):

פנוי מבלי ציורים: (כא) ההיכל מזוזות רבועה. מזוזות ההיכל לא היתה עגולה כ"א בתמונת רבוע והעובי היה ששה אמות ולא היה כן הרחוב כי המזוזות עם הכותל שבצד הפתח לא היה כ"א חמשה אמות כ"ש למעלה: ופני הקדש. ר"ל פתח קה"ק ראה המראה שלה כמראה אשר ראה בפתח ההיכל וזה בתמונת המזוזות שלא היו עגולים כ"א בתמונת רובע, או ר"ל בפנים בחלל ההיכל הנקרא קדש: המראה. הוא המנורה המחלקת אורה לכל הבית היתה כמראה ר"ל כמנורת המאור של כל אדם שעומדת סמוכה אל השלחן כי כן עמדה המנורה ההיא סמוכה אל השלחן ועיין בקונטרס בנין הבית: (כב) המזבח. ר"ל השלחן העומד מול המזבח כן ת"י ור"ל השלחן היה עשוי מלוחות עץ ועליו היה צפוי הזהב: ומקצעותיו ל"ו. ר"ל הרגלים שבארבע המקצועות היו נמשכין ממנו ולא שנעשו בפ"ע ונתחברו אל השלחן, או ר"ל הרגלים שבארבע המקצועות אשר לו וגם ארכו זהו גגו שהוא שטחית השלחן וגם קירותיו הם הכתלים הקבועים מרגל לרגל מתחת גג השלחן הכל היה מעץ ועל העץ היה צפוי זהב: וידבר אלי. המלאך הדובר בי: זה השלחן אשר לפני ה'.

רד"ק

ההיכל ות"י ואפי בית כפורי חזוים כחיוז יקרא: (כב) המזבח עץ ג' אמות גבוה וארכו שתיים אמות. זה המזבח אינו דומה לא למזבח שעשה משה ולא למזבח שעשה שלמה ולא למזבח שעשו בני הגולה והנה זכר עוד המזבח במדה אחרת ואפשר שזה המזבח הוא מזבח הפנימי שעשה משה של זהב, ואמר זה השלחן קרא המזבח שלחן ויונתן תרגם מקבל מדבחה פתורא דאעא דעתו כי על השלחן דבר וזכר מזבח לפי שהיה נגד המזבח ובדרש רז"ל פתח במזבח וסיים בשלחן רבי יוחנן ורבי אליעזר דאמרי תרווייהו בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר ועכשיו שלחנו של אדם מכפר: ומקצעותיו ל"ו. זוויות השלחן לו כלומר ממדתו: וארכו וקירותיו עץ. פ"י רבינו שלמה ז"ל כי אמר ארכו על גוף השלחן וקירותיו על מסגרותיו וזו המליצה לא נמצאת כי האורך והרחב אינו עצם הדבר שיאמר עליו שהוא עץ או כסף או זהב והנכון בעיני כי טעם וארכו דבק למעלה ממנו שאמר ומקצעותיו לו ואמר וארכו כאילו אמר עם ארכו כמו שפירשנו כי מקצעותיו נחשבים עם מדת ארכו והנה לא זכר רחב לזה המזבח שראה או השלחן:

פונים אליה פני אדם מכרוב שבצדה האחד ופני כפיר מכרוב שבצדה האחר: מפ"ו. שניהם כתובי בו"ו: (כ) מהארץ. הציורים האלה היו בכתלים מהארץ עד למעלה ומה שאמר עד מעל הפתח זהו בכותל המזרחי שהיה בו הפתח ובפתח לא היו הציורים במזוזות ובמשקוף ואמר שהיו למעלה מהפתח: וקיר ההיכל. וכן לקיר ההיכל ואני תמה למה הזכיר זה שהרי אמר עשוי אל כל הבית סביב אולי מה שזכר הבית הוא אומר על בית קדשי הקדשים ואחר כך אמר וקיר ההיכל אבל כיון שאמר כל הבית הכל בכלל ולא היה צריך לשנות בפרט: ההיכל. נקוד אולי לזה הטעם והוא אחד מט"ו נקודין שבמקרא: (כא) ההיכל מזוזות רבועה. התי"ו במקום ה"א וכן אל תתני פוגת לך מכת בלתי סרה חכמת ודעת והדומים להם ופירושו מזוזות פתח ההיכל היתה מרובעת כי יש שיעשו המזוזות עגולות ויונתן תרגם היכלא דספּוּהֵי מְרַבְּעִין ואמר מזוזות דרך כלל כי על שתי המזוזות אמר: ופני הקדש המראה כמראה. ופתח קדש הקדשים שהוא פני הקדש המראה שראיתי במזוזותיו הוא כמראה שראיתי במזוזות

(כב) וַתִּרְמִינִי דָשִׁיִן לְהִיכָלָא וּלְבֵית פְּפוּרִי:
(כד) וַתִּרְמִינִי דָשִׁיִן אִימָהֵן לְדָשִׁיא תִרְמִינִי
מִקְפֹּן דָשִׁיִן תִּרְמִינִי לְדָשִׁא חַד וַתִּרְמִינִי דָשִׁיִן
לְאוֹתְרָנְתָא: (כה) וּגְלִיף עֲלִיהוֹן עַל דָּשִׁי
הִיכְלָא כְּרוּבִין וְכוּתְרִין פְּמָא דְגְלִיף עַל

יְהוָה: (כב) וּשְׁתֵּי דְלִתּוֹת לְהִיכָל וּלְקֹדֶשׁ: (כד) וּשְׁתֵּי
דְלִתּוֹת לְדִלְתּוֹת שְׁתֵּי מוֹסְבּוֹת דְלִתּוֹת שְׁתֵּי לְדִלְת
אַחַת וּשְׁתֵּי דְלִתּוֹת לְאַחֶרֶת: (כה) וְעֵשׂוּיָה אֲלִיהֶן אֶל-

דְלִתּוֹת הִיכָל כְּרוּבִים וְתַמְזָרִים כְּאֲשֶׁר עֵשׂוּיִם לְקִירוֹת וְעַב עֵץ אֶל-פְּנֵי הָאוּלָם

רש"י

מזוזה מכאן שנאמר ושתים דלתות דלתות שתיים מוסבות דלתות וגו' וזה פירושו בין פנימיות בין חיצונית עומדות בתוך עובי הכותל ואלו ואלו כנוסות חצי אמה לפניו מן המזוזה הפנימיות נפתחות ללד החיצוני וחיצוניות ללד הפנימיות וכי"ד ב' דלתות של חמש חמש אמות נפתחות זו כנגד זו בתוך ה"א רחב של עובי הכותל של חוליו' היו וכנגד חליו' היו נקפלות לאחוריהן כשפותחין אותן כמין פנקסאות של עץ שכותבין עליהם בעט ברזל שנקפלות זו אחורי זו נמלא כשנקפלות עמדו על שתי אמות ומחל' וכשנפתחו' זו לעומת זו מוסבות חמש אמות של עובי הכותל: (כד) ועב עץ א"ל פני האולם. (ועב טר"ף בלנ"ו לשון קורות בתינו סא"ח) כנוסות של ארז היו קבועים מכותלו של היכל לכותלו של אולם כדי שלא יבעט כן שנינו במסכת מדות וזהו ועב יולא מכותל הבית וזא

וקירותיו. מסגרותיו: (כב) ושתים דלתות. לכל פתח סוגרים זה לעומת זה אחד במזוזה לפניית ואחד במזוזה דרומית: (כד) ושתים דלתות לדלתות. לפתח ההיכל היו שתי זוגות דלתות כמו ששנינו במסכת מדות ד' דלתות היו לו ב' מצפנים וב' מצחוץ החיצונית נפתחות לתוך הפתח לכסות עוביו של כותל שהיה שש אמה והדלת רחבו חמש כשיעור חצי רוחב הפתח וכנוס אמה לפניו מן המזוזה נמלא עובי הכותל ה' אמות מגולה וכשהדלת החלוץ נפתח לפניו היה מכסה אותה והפנימיות נפתחות לתוך הבית לכסות אחר הדלתות שכל הבית היה טוח בזהב חוץ מאחר הדלתות רבי יהודה אומר אף הפנימיות היו עומדות בתוך הפתח וכמין איסטרמיטא היו נקפלות לאחוריהן אלו ב' אמות ומחלה ואלו ב' אמות ומחלה וחצי אמה מזוזה מכאן וחצי אמה

מצודת ציון

(כד) מוסבות. מל' סבוב: (כה) ועב עץ. כמו ועץ עב:

מצודת דוד

ר"ל מה שראית עומד לפני בית ה' הוא קדש הקדשים הנה זהו השלחן: (כג) ושתים דלתות. במשך עובי המזוזות היו קבועות שתי דלתות האחת משוכה כלפי פנים והאחת כלפי החוץ: ולקדש. זה קה"ק: (כד) ושתים דלתות לדלתות. ר"ל כל דלת היתה חלוקה לשתיים והיו קבועות זו לעומת זו חלק האחת במזוזות צפונית ואחת לעומתה במזוזות דרומית וכשהן נסגרות היו סותמות כל חלל הפתח: שתיים מוסבות דלתות. ר"ל אלו השתיים היו הדלתות מוסבות החצי את החצי והוסיף לפרש ולומר שתיים לדלת אחת וכו' ר"ל כל חלק מכל דלת היתה חלוקה עוד לשתיים ע"י חוליות והיתה נקפלת לאחוריה וסובב חציה את חציה והיה א"כ בכל חלק רביעית הדלת וכשהן נפשטות ונסגרות היו סותמות כל חלל הפתח ועיין בקונטרס בנין הבית: (כה) אליהן. כמו עליהן וחוזר ומפרש על דלתות ההיכל וכן על דלתות קה"ק היה חקוק צורת כרובים ותמורים כמו שהיה חקוק על הקירות: ועב עץ. קורה עבה ביותר מעץ היה קבוע

רד"ק

בעל הערוך בלשון יון קורין לדבר הפוך אצטרוכי ובבראשית רבה אך יצא יעקב רבנן אמרי כמין אצטרוכי מטה הדלתות היו נקפלות לאחוריהן עמד לו יעקב אחר הדלת עד שנכנסו עשו ויצא לו הה"ד אך יצא יצא וציא וציא: שתיים לדלת אחת. עמה היו שתיים וכן לאחרת: (כה) ועשויה אליהן א"ל דלתות ההיכל. בא הכינוי טרם הידיעה כי אל דלתות ההיכל פירושו אליהן וכן יביאה את תרומת ה' ותראהו את הילד והדומים להם: כרובים ותמרים. מה שאמר ועשויה לשון נקבה על הצורה כאילו אמר ועשויה צורת כרובים: א"ל דלתות ההיכל. אל כמו על וכמוהו רבים: ועב עץ א"ל פני האולם מהחויץ. פירושו עץ עב ויקרא בלא סמיכות עב כמו שאמר ועב אל פניהם ואמר והעבים ונקרא בדרז"ל מריש על מריש שבנאה בבירה וזה העב היה נתון בבנין בקיר האולם על פניו מבחוץ כלפי המזבח וכן היה בבנין בית שלמה כרותות ארזים אמרו רבותינו ז"ל בניויות בתוך הכותלים

(כב) ושתים דלתות להיכל ולקדש. לשער ההיכל היו שתיים דלתות וכן לקדש שהוא הדביר ובאמרו שתיים ידוע הוא כי לא יעשו לשער דלת אמר שתיים מפני כפל הדלתות כמו שאמר: (כד) ושתים דלתות לדלתות שתיים מוסבות דלתות שתיים לדלת אחת ושתים דלתות לאחרת. פי' רבותינו ז"ל במסכת מדות כן פתחו של היכל גובהו עשרים אמה ורחבו עשר אמות וד' דלתות היו לו שתיים בפנים ושתיים מחוץ שני' ושתיים דלתות להיכל ולקדש החיצונית נפתחות לתוך הפתח לכסות עוביו של כותל הפנימיות נפתחות לתוך הבית לכסותו אחרי הדלתות שכל הבית היה מצופה זהב חוץ מאחר הדלתות רבי יהודה אומר בתוך הפתח היו עומדות וכמין איצרכה מטה היו נקפלות לאחוריהם אלו היו שתי אמות ומחצה ואלו שתי אמות ומחצה חצי אמה ומזוזה מכאן וחצי אמה ומזוזה מכאן שנאמר שתיים דלתות לדלתות שתיים מוסבות דלתות שתיים לדלת אחת ושתיים דלתות לאחרת פירושו איצרכה מטה כתב

כּוֹתְלֵיא וּסְקִיפְתָא דְאֶעָא עַל אִפִּי אוּלְמָא מְלַבְרָא: (כו) וְכוּיִן סְתִימִן וְכוּתְרָתָא מְכָא וּמְכָא עַל כְּתִפֵּי אוּלְמָא וּמְחִיצַת בֵּיתָא וּסְקִיפְתָא: (א) וְאִפְקִי לְדִרְתָא בְּרִיתָא בְּאוּרַח תְּרַעָא דְפִתִּיחַ לְאוּרַח צְפוּנָא וְאֶעְלָנִי לְלִשְׁכָתָא דִּי קָדָם בְּצוּרְתָא וְדִי קָדָם בְּגִינָא לְצְפוּנָא: (ב) לְקַבֵּל אוּרְכָא דְאִמִּין מֵאָה תְּרַעָא חַד דְּפִתִּיחַ לְצְפוּנָא וּפּוּתִיָא תְּמִשִּׁין אִמִּין: (ג) לְקַבֵּל עֶסְרִין דְּלִדְרָתָא

מֵהַחֹיץ: (כו) וְחִלּוּנִים אֲטַמּוֹת וְתַמְרִים מִפּוֹ וּמִפּוֹ אֶל־
בְּתַפּוֹת הָאוּלָם וְצִלְעוֹת הַבַּיִת וְהָעֵבִים: מִב (א) וַיּוֹצִיאֲנִי
אֶל־הַחֹצֵר הַחִיצוֹנָה הַדְּרָךְ הַדְּרָךְ הַצָּפוֹן וַיְבִאֲנִי אֶל־
הַלְשֻׁכָה אֲשֶׁר נִגְדָה הַגְּזֵרָה וְאֲשֶׁר־נִגְדָה הַבְּנִין אֶל־
הַצָּפוֹן: (ב) אֶל־פְּנֵי־אֶרֶץ אַמּוֹת הַמֵּאָה פֶּתַח הַצָּפוֹן
וְהָרַחֵב חֲמִשִּׁים אַמּוֹת: (ג) נִגְדָה הָעֵשָׂרִים אֲשֶׁר לְחֹצֵר

רש"י

מאה מרובע לפני הבית למזרח ואמר על רחב הבית לקדים מאה אמה נמצא רוחב הבית כותס את רוחב החצר החיצונה (הפנימית כל"ל יוש"ה) ואינו יכול ליכנס לפניו מזידי הלשכות לא לצפון ולא לדרום לכך הולך לבא לאותן הלשכות דרך החצר החיצונה הפנימית: אשר נגד הגזרה. אותן הלשכות היו כנגד כל מאה אמה של אורך הבית מן המזרח למערב כמו שאמור בענין שלשכות הללו והנה על פני ההיכל מאה אמה: (ב) אל פני אורך אמות המאה פתח הצפון. אל פתח הלשכה שהיא פונה לצפון לחצר החיצונה ורוחב כנגדו חמשים אמה רחב עד הכותל פוגי של חצר החיצונה ואורך מאה אמה שהיא הלשכות מחזיקות מן המזרח למערב מאה אמה ורחבו מן הצפון לדרום ג' אמה כמו שאמור למטה בענין וחלל החצר החיצונה מאה אמה רחב כמו שאמור למעלה וימד משער אל שער מאה אמה נמצא לפני הלשכות חלל אויר אורך מאה אמה ורוחב חמשים: (ג) נגד העשרים אשר לחצר

אל פני האולם מזחון: (כו) אל בתפוח האולם. לשתי עברי הפתח: וצלעות הבית והעובים. והראני ללעות ולת העובים ואמר רז"ל ללעות הבית אלו המלטסין והעובים אלו המרשיו ומה הן מריסות קורות ומה הן מלטסין ארזים שנותנין בראש הכתלים להניח עליהן ראשי הקורות: (א) ויוציאני. מן החצר הפנימי: אל החצר החיצונה. כשער הצפון שהוכרז למעלה ושער לחצר הפנימי נגד השער לצפון והוא היה נתון בצלע אורך עזרת ישראל שהוא מאה אמה: ויביאדו אל הלשכה אשר נגד וגו'. (אל אחת מהלשכות הראשונות אי"נ סא"ח) אל מקום הלשכות קבצ"ך בלע"ז הם הלשכות העומדות בצפון הבית המזבדלו' ב' אמה מן התאים כמו שאמור למעלה וצין הלשכות רחב ב' אמה סביב לבית ואין אדם יוכל לנכס לאותן לשכות ולא לאויר רחב העשרים שביניהם וצין התא' אלא דרך החצר (הפנימי) (החיצונה כל"ל) כמו שפורש למטה בענין שהרי אמר שהחצר הפנימי מאה על

מצודת ציון

(כו) בתפוח. עבר וצד: וצלעות. הם הקירות השוכבים על ראשי הכתלים ועליהם מניחין ראשי קורות התקרה והוא מלשון צלע וצד כי המה בצדדי הבית: והעובים. הם קורות התקרה שהמה עבים קצת: (א) הגזרה. זה ההיכל ובית קה"ק: הבנין. הם הצלעות

המזוזות: וצלעות הבית. ר"ל גם הראני צלעות הבית הם קורות המושכבות על הכתלים והעובים הם קורות התקרה שהמה עבים קצת: (א) ויוציאני. הוציאו מן ההיכל אל החצר החיצונה דרך חצר הפנימי: הדרך דרך הצפון. ר"ל הדרך שהולך אותי היה דרך פאת צפון: אל הלשכה. ר"ל אל קבוצת הלשכות אשר עמדו מול הגזרה ומול הבנין אל אותן הלשכות שעמדו בפאת צפון רחוקים עשרים אמה מיסוד כותל המסיבה כמ"ש ובין הלשכות רחב עשרים אמה (לעיל מא): (ב) אל פני וגו' והרחב וגו'. ר"ל הביאו אל פתח הצפונה הפונה מול כותל חצר החיצונה אשר לפניו אויר חלל אורך מאה אמה ברוחב חמשים אמה כי רחב הלשכות היו ג' אמה וארכן מאה אמה

רד"ק

והמרשיחן הם קורות גדולות: (א) ויוציאני אל החצר החיצונה. היא עזרת נשים: הדרך דרך הצפון. כתרנומו באורח תרעא דפתיח לאורחא צפונא: הגזרה, הבנין. פירשנוהו למעלה: (ב) אל פני אורך אמות המאה. הידיעה בעבור שזכר למעלה והגזרה והבנייה וקורותיה אך מאה אמה: אל פני פתח הצפון. כתרנומו תרעא חד דפתיח לצפונא: והרוחב חמשים אמות. כמו שאמר למעלה ועל פני שער האיתון על לפני אולם השער הפנימי חמשים אמה:

ותרגם יונתן וסקופתא דאעא ורבינו שלמה ז"ל פירש כי עב זה הוא מה שאמר רבותינו ז"ל במסכת מדות וכלונסות של ארז היו קבועים מכותלו של היכל לכותלו של אולם כדי שלא יבעט ומה שאמר מהחוף שהיו כלונסות יוצאות לכותל פני האולם מן החוף לכתפוח האולם לשני עברי הפתח: (כו) וחלונים, וצלעות הבית והעובים. פירשו רז"ל צלעות הבית אלו המלטסים והעובים אלו המרשיחן פירוש מלטסין נדבך של עץ שבונין בכתלים שמניחים עליו ראשי הקורות

הַפְּנִימִי וַנִּגַּד רִצְפָּה אֲשֶׁר לְחֶצֶר הַחִיצוֹנָה אֶתִּיק אֶל־
פְּנֵי־אֶתִּיק בְּשִׁלְשִׁים: (ד) וּלְפָנַי הַלְשָׁכוֹת מִהֶלֶךְ עֶשֶׂר
אֲמוֹת רָחֵב אֶל־הַפְּנִימִית דְּרֶךְ אִמָּה אַחַת וּפְתַח־הֵיחָם

גוֹיָתָא וְקַבֵּל דְּלִצְפוּנָא רִצְפָּתָא דְּפְתִיחָא
לְדֶרְתָּא בְּרִיתָא וְוִי לְקַבֵּל וְוִי מִתְּלַתִּין:
(ד) וְקִדְּם לְשִׁפְתָא מִהֶלֶךְ עֶסֶר אֲמִין פּוֹתִיָּא
לְגִזֵּי אֹרְחָא אִמָּתָא תְּדָא וּמְרִצְיָהּן פְּתִיחִין

רש"י

הלשכות: מהתחונות ומהתיכונות מהארץ. ללד הארץ כן
מלאתי בשם אשל גדול (סא"ח): בשלישים. ת"י מתלתין משמע שהיו
איתן לשכות משולשות שלש זו למעלה מזו וגם המקראות מוכיחין כן
שהוא אומר והלשכות העליונות קלרות מהתחתונ' ומהתיכונות ואני לא
יכולתי להבין בשלש המקראות הללו כלל מהו כי יוכלו חתיקים מה הם
אותם חתיקים והיאך אוכלות מן העליונות ואינם אוכלות מן התחתונות
ומן התיכונות וטעם שהוא נותן לדבר כי משולשות הנה ואין להם
עמודים לא ידעתי להבין זו, (ואנ"י ל"א היה ל"י ל"א ר"ב ול"א ע"זר כ"ל
הבנין הזה אל"א כמ"ו שהראוני מ"ן השמ"ס): (ד) ולפני השכות
מהלך י' אמות רחב אל הפנימית דרך אמה א'. נראה בעיני
לפי שחלל החינונה רחב מאה מלפון לדרום ומהן הלשכות רחב חמשים
ולפניהם אויר חמשים ללד לפון הרי כאן כל רחב החלר נמלא כל רחב
החלר סתום שאין אויר בין הלשכות לבין זוית בית החליפות כלום ואין
מבוא ליכנס זו לאויר הכי שבין הלשכות והתאים כי אויר כ' אמה
המפסיק בין התאים והלשכות הוא ט"ו אמות שאחורי בית החליפות
ונוסף עליהם חמש אמות וא"ת נמלא אויר ה"א בין זוית החליפות לזוית
הלשכו' הרי עובי כותל המפסיק בין חלר הפנימי ובין חלר החינונה הבא

הפנימי. כל זה סימן מקום הלשכות אלל העשרים רוחב אויר אשר
לחלר הפנימי סביב סביב לבית כמו שאמר למעלה ובין הלשכות רוחב
כ' אמה: ונגד רצפה אשר לחצר החיצונה. שאמרנו למעלה
שעליה היתה החלר (סביב) מוקפת סביב לה: אתיק אל פני אתיק.
לא ידעתי מהו. (תו) אתיק אל פני אתיק, אתיק הוא עמוד כמו שפי' רש"י
נמי (לעיל עז) והאתיקים סביב לשלשם שהם עמודים והלשכות
העליונות היינו הכי לשכות עלמם שמדבר מהם וקורא אותם עליונות
לפי שהם בגובהו של הר כמו שפירש"י גבי ומתחת הלשכות האלה והכי
פי' על הסדר והלשכות העליונות שהם בגובהו של הר ב' מהם היו
קלרות כלומ' אינם רווחות לפי שהאתיקים היו ממעטים בהם שכן דרך
הבנאים לחזק מלאכת בניינם לעשות עמודים עד ב' שלישי החומה
ומשם ואילך כלים ומשפיעים ולכן השלישית אינה קלרה והיינו דקאמר
כי משולשות הנה ואין להם עמודי' לפי שאין לריך חיזוק כמו מלמטה ואין
להם עמודים כעמודי החלרות כלומר עמודי לשכות אלו אינם כשאר
עמודי' ששאר עמודים מיושבים אלל החומה לחיזוק אבל הכי בעובי
החומה בזלטין לחוץ ולפנים לכך אוכלים מן הבנין: ע"כ בן נאציץ.
כתרגומו דחיקן לפי שהם בעובי החומה בזלטים לחוץ ולפנים מחזקים

מצודת ציון

והמסיבה: (א) רצפה. ענין הצעת אבנים למדרך הרגל: אתיק.
עמוד מרובע בולט מהכותל רחב מלמטה והולך וכלה מלמעלה
והוא עשוי לחיזוק וכן והאתיקים (לעיל מא): בשלישים. מלשון
שלשה: (ד) מהלך. ר"ל דרך ושבייל:

מצודת דוד

כמ"ש בענין והיו א"כ מרוחקים מכותל חצר החיצונה חמשים
אמה הרי א"כ אויר החלל שלפניהם מאה אורך וחמשים רחב
ועיין בקונטרס בנין הבית והצורה: (ג) נגד העשרים וגו'. נותן סימן
על מקום הלשכות ההם ואומר העבר מזה היה מול חלל אויר
עשרים מהחצר שלפני יסוד כותל המסיבה וזהו מ"ש ובין

הלשכות רחב עשרים אמה (לעיל מא): הפנימי. ר"ל עבר הפנימי מהלשכות היה פונה מול חלל האויר הזה: ונגד רצפה וגו'. ר"ל והעבר
מזה היה מול הרצפה מהחצר כמ"ש ורצפה עשוי לחצר סביב (לעיל מ): והחצונה. ר"ל עבר החיצונה מהלשכות היה פונה מול הרצפה
הזה: אתיק אל פני אתיק. ר"ל עמודי הלשכות ההם היו זה לעומת זה עמוד בפנים מול עמוד מבחוץ: בשלישים. ר"ל כן היה בעבור
שהלשכות ההם היו שלשה עליות זו על גב זו והיה הבנין גבוה ולכן היו עמודים כפולים זה מול זה לחזק הבנין: (ד) ולפני הלשכות
וגו'. ר"ל הנכנס לאויר חלל העשרים שלפני הלשכות היה לו מהלך עשר אמות רחב בית החליפות לבוא אל עבר הפנימית מהלשכות
והלך שם דרך פרצה מאמה אחת רחב וזהו לפי שלא היה דרך לבוא בחלל עשרים האמה שבעבר הפנימי מהלשכות לא מחצר הפנימי
כי לא היה שם מקום להיות פתח כי כותל מזרחי של בית החליפות נמשך עד המקצוע ושם היה חלונות להטמין הסכינים כמ"ש
בקונטרס בנין הבית ולא היה מקום על פתח ולא מחצר החיצונה כי בית החליפות ועובי כותל חצר הפנימי סתמו כל רוחב חלל עשרים
האמה ועוד נכנס אמה אחת בכותל הלשכות כמ"ש בקונטרס בנין הבית ובפאת המערב היה סותם מקום המיוחד לבשל ק"ק ולהיות

רד"ק

אל פני אתיק בשלישים. לשכה אל פני לשכה בשלשים רוצה
לומר שהיו לשכה למעלה מלשכה שלשה זו על גב זו עליונה
ותיכונה ותחתונה כמו שאמר למעלה: (ד) ולפני הלשכות.
אמר שהיו לשכה כנגד לשכה וביניהם היה מהלך עשר אמות
רחב אל הפנימית דרך אמה אחת, ואמר הפנימי דרך כלל

(ג) נגד העשרים. האמה שאמר למעלה ובין הלשכות עשרים
אמה: ונגד רצפה אשר לחצר החיצונה. הלשכה הזאת היתה
מצד פנים נגד העשרים ומצד חוץ נגד רצפה אשר לחצר
החיצונה שהיא עזרת נשים כמו שאמר למעלה ויביאני אל
החצר החיצונה והנה לשכות ורצפה עשוי לחצר וגומר: אתיק

לְצַפּוֹן: (ה) וְהִלְשָׁכוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת קְצָרוֹת פִּי־יֹכְלוּ
 נְסִיבָן זִיּוּא מְנַהֵין מְאַרְעֵיתָא וּמְצִיעֵתָא
 בְּנִינָא: (ו) אַרְי מִתְלַתֵּן אִינּוֹן וְלִית לָהּ
 עֲמוּדִין פְּעֻמוּדֵי דְרָתָא עַל פִּן דְחִיקוֹן

לְצַפּוֹן: (ה) וְהִלְשָׁכוֹת הָעֲלִיּוֹנוֹת קְצָרוֹת פִּי־יֹכְלוּ
 אֲתִיקִים מְהֵנָּה מְהַתְּחַנּוּנוֹת וּמְהַתְּכַנּוּת בְּנִין: (ו) כִּי
 מִשְׁלָשׁוֹת הֵנָּה וְאִין לָהֶן עֲמוּדִים כְּעֲמוּדֵי הַחֲצָרוֹת

רש"י

שפייע וכינס בסוף החומה ולמה קורכו מהלך רחב ולא היה לו לומר מהלך " אמות אורך לפי שלענין בנין החליפות הוא רחב לפי שבנין החליפות מן הלפון לדרום ט"ו אמה ומן המזרח למערב אינו אלא י"א: ופתחיהם לצפון. פתחי הלשכו' הללו לצפון, מלאתי, וזהו פי' של פתח הלפון הכתובה למעלה שם קיטר הדבור וכן פירשו (זה שייך לרש"י מ"ב פסוק ז' בגמר הדבור למעלה וזהו פי' ר' שמעיה וכתב מדעתו, תוספות): (ה) והלשכות. העליונות וגו': (ו) כי משולשות הנה וגו'. לא הכנתי בהם כלל: כי יוכלו אתיקים. כמו יוכלו אוכלים וממעטים

מן המזרח למערב סותמו שהרי עזבו ו"א וראשו כלה לאותו זווית לתוך מאה אורך של חצר הפנימית אל זווית בית החליפות לפיכך אין מצוא לאותו אורך כ' לא בפנימית ולא בחיצונה אלא"כ היה משפע וכונס כשהיה מכלה סוף חומה שבין שתי החלרות (שופע בתוך חצר החיצונה בפנימית) בעזבי החומה אמה כדי כניסת אדם וכנס לתוך אורך ה"א שבין כותל החליפות לכותל הלשכה והולך באותו אורך לגד מערב " אמות ושם כלה משך בית החליפות וכנס לתוך אורך רחב כ' וזהו שאמר מהלך י"א רחב לצא אל הפנימי ודרך אמה א' שהרי נכנס בו דרך פתח אמה אחת

מצודת ציון

(ה) קצורות. מלשון קצר ר"ל צרות ודחוקות: יכלו. כמו יאכלו והוא ענין המעטה באויר החלל ובדרז"ל כמה לוחות אוכלות בארון (ב"ב יד): ומהתיכונות. מהאמצעית: (ו) נאצל. ענין הפרשה

מצודת דוד

דרך כניסה היה פרצה ברוחב אמה בסוף כותל חצר הפנימי שאצל כותל הלשכות ואורך הפרצה ההיא היתה מול האמה שנכנסה הכותל ההיא בכותל הלשכות ועוד אמה להלך ומשם היה פרצה רוחב אמה באורך חמש אמות כלפי המערב עד כלות הכותל

ההיא המכסה עובי כותל בית החליפות וכאשר נראה בצורה ועיין בקונטרס בנין הבית וז"ש ולפני הלשכות ר"ל הנכנס לאויר החלל שלפני הלשכות היה לו מהלך עשר אמות רוחב לבוא אל עבר הפנימה מהלשכות חמשה בתוך הפרצה מול כותל מזרחי של בית החליפות וחמשה מול חלל בית החליפות וכותל המערבי והולך א"כ שם ברוחב דרך אמה של הפרצה: ופתחיהם. פתחי הלשכות ההם היו בעבר הצפוני מול רצפת חצר החיצונה: (ה) והלשכות העליונות. הלשכות האלה שעמדו במעלה ההר כלפי המערב היו צרות ודחוסות מבפנים כי האתיקים שהיו מבפנים כמ"ש למעלה הם מעטו מהן את החלל וחזרו ופירשו מן התחתונות ומן התיכונות מעטו בנין האתיקים את החלל אבל מן העליונות לא מעטו את החלל כי לא עלו שמה כי כבר נתחזק הבנין במה שהיו האתיקים בתחתונות ובתיכונות: (ו) כי משולשות הנה. בא ליתן טעם למה היו אתיקים בפנים למעט החלל ואמר לפי שבנין הלשכות היו משולשות שלשה עליות זו ע"ג זו ולכן צריך לחזק הבנין: ואין להן וגו'. ר"ל אין תועלת להן בעמודים כלפי החוץ לכך כדרך עמודי החצירות כי לא

רד"ק

שהיה רחב יותר מלמטה כלומר אוירו רחב ואמר מהנה ואחר כך פי' מהתחתונות ומהתיכונות אמר הכנוי קודם הידיעה וכן ותראהו את הילד והדומים לו ועדיין קשה לי לפירוש הזה אם כן התיכונות היו קצרות יותר מהתחתונות וזה לא זכר ואפשר כי לא זכר אלא העליונות לפי שהיו קצרות יותר: יוכלו. כתוב בוי"ו במקום אל"ף כי אותיו מתחלפו' והוא ענין תפישה והלשון הזה מצאנו בדברי רז"ל באמרם כמה לוחות אוכלות בארון ששה ויונתן לא פי' לנו בזה דבר אלא שתרגם הפסוק כפשוטו ולשכתא עליתא דחיקן ארי נסיבן זיויא מנהו' מארעיתא וממציעתא בנינא ואומר אני פרשה זו עתיד אליהו לפרשה: (ו) כי משלשות. ג' תאים היו זה על זה: ואין להן עמודים כעמודי החצרות. שנסמכות התקרות על העמודים אלא על הכתלים היו נסמכו' והכתלים היו עשויין כמין כפה: על כן נאצל מהתחתונות והתיכונות מהארץ. על כן נדחק ונפרד מקום העליונות מהתחתונות מהארץ מלמטה כלפי

כאילו אמר הפנימיו' ויונתן תרגם על דרך שם לא על דרך פאר שתרגם לגיו: ופתחיהם לצפון. אמר שהלשכות היו פתוחות לצפון: (ה) והלשכות העליונות קצורות. כבר אמר כי הלשכות היו שלש זו על זו ואמר כי העליונות קצרות מן האחרות והנה אלה הפך אותם התאים שזכר למעלה כי אותם היו רחבות העליונות מאשר תחתיהן כמו שאמר ולא יהיו אחוזים בקיר הבית כמו שפירשנו וכמו שהיה בבנין שלמה היציע התחתונה וגו' אבל באלה הלשכות היו העליונות קצרות ונתן הטעם כי יוכלו אתיקי' מהנה ועוד נתן טעם כי משולשות הנה וגו' ואיני יכול להבין בנין הלשכות האלה איך ראה אותן הנביא ובאיזה ענין היה שהתחתונות רחבות מהעליונות וגם רבינו שלמה ז"ל לא פירש דבר ואפשר שהיו כותלי הלשכות עשויות כמין כפה שאוירם הולך ומצר מלמעלה ויהיה פירוש כי יוכלו אתיקים מהנה שיתפשו אוירי הלשכות מהתחתונות ומהתיכונות יתפשו מהבנין יותר לפי

מֵאַרְעֵיטָא וּמִמְצִיעֵטָא מֵאַרְעָא: (ו) וְכִתְלָא דְלְבָרָא לְקַבֵּל לְשִׁפְתָא אוּרְחַ דְרִתָא בְרִיתָא דִּי קָדָם לְשִׁפְתָא אוּרְפִיָּה תְּמִשִּׁין אַמִּין: (ז) אֲרִי אוּרְפָא דְלְשִׁפְתָא דְלְדִרְתָא בְרִיתָא תְּמִשִּׁין אַמִּין וְהוּזִין עַל אַפֵּי הַיְכָלָא מֵאָה אַמִּין: (ח) וּמִלְרַע לְלְשִׁפְתָא הָאֵלִין מְעַלְגָא מִמְדִּינְתָא דְעָלִין לְהִין מְדִרְתָא בְרִיתָא:

עַל־בֵּן נֶאֱצַל מִהַתְּחַתּוֹנוֹת וּמִהַתִּיכְנוֹת מֵהָאָרֶץ: (ו) וְגִדְרָא אֲשֶׁר־לְחוּץ לְעַמַּת הַלְּשׁוֹת דֶּרֶךְ הַחֲצֵר הַחֲצוּנָה אֶל־פְּנֵי הַלְּשׁוֹת אָרְכוּ חֲמִשִּׁים אַמָּה: (ז) כִּי־אָרְךָ הַלְּשׁוֹת אֲשֶׁר לְחֲצֵר הַחֲצוּנָה חֲמִשִּׁים אַמָּה וְהִנֵּה עַל־פְּנֵי הַהֵיכָל מֵאָה אַמָּה: (ח) וּמִתְּחַתְּהָ

לְשׁוֹת (וּמִתְּחַת הַלְּשׁוֹת קרי) הָאֵלֶּה הַמְּבֹאֵא (הַמְּבִיא קרי) מִהַקְּנָדִים בְּבֹאוֹ לְהִנֵּה מִהַחֲצֵר

רש"י

והתאים ק' אמה: (ט) ומתחת הלשכות האלה. איני יודע אם בא ללמד שהיה להם מחילות מתחתיהם או בא ללמד שהיו לשכות במזרח החצר ולפי שהיה הולך ומשפיע ללד המזרח קורא לו ומתחת הלשכות האלה שאלו בגובהו ואלו בשפולו וכן הוא אומר ובשפולו של חצר אל

באור הלשכות: (ו) וגדר אשר לחוץ וגו'. המפסיק בין הלשכות והחצר החלונה של לך מזרח: ארכו חמשים אמה. מן השפון לדרום: (ז) כי אורך הלשכות. מן השפון לדרום חמשים אמה: והנה על פני ההיכל. מן המזרח למערב כנגד האולם והיכל ובית הכפרת

מצודת ציון

כמו אצלת לי ברכה (בראשית כז): (י) וגדר. כותל: (ט) המביא. מל' ביאה:

מצודת דוד

יתחזקו באלה: על בן וכו'. ר"ל הואיל והיה הצורך לעשות עמודים גם בפנים לכן נלקח ונפרש מחלל לשכות התחתונות ומהתיכונות מהארץ ר"ל כלפי רצפת התיכונות מעטו האתיקים

את החלל אבל לא כלפי התקרה כי האתיקים היו הולכים וכלים כלפי מעלה ולא הגיעו עד התקרה כי כבר נתחזק הבנין ועיין בצורה: (י) וגדר וגו'. ר"ל כותל הנראה מחוץ שלפני הלשכות ולתוספת ביאור אמר דרך חצר החיצונה ר"ל הפונה לחצר החיצונה אל פני הלשכות למזרחן: ארכו. אורך הכותל ההוא הנראה מחוץ היה חמשים אמה כי אמה אחת היתה נכסת מעין הרואה ע"י כותל חצר הפנימי כאשר נראה בצורה והיא האמה שהפרצה אצלה כי באמת היה אורך הכותל נ"א אמה כי מכותל חצר הפנימי עד כותל חצר החיצונה היה מאה אמה והחלל ממנה עד הלשכות היה חמשים אמה א"כ נשארו חמשים על הלשכות ועוד אמה אחת שהיתה נכסית בעובי כותל חצר הפנימי אבל היתה נכסת מעין הרואה אבל בפאת המערב היה נראה באמת נ"א אמות ועיין בקונטרס בנין הבית: (ח) כי אורך וכו'. בזה יתן טעם למה לא היה נראה כל אורך הכותל ואמר כי בנין הלשכות הנראה לחצר החיצונה היה חמשים אמה כי כותל חצר הפנימי כסה אמה אחת מעין הרואה (ולפי שאמר מלת אורך על הכותל לכן אמר כן גם על בנין הלשכות עם כי היה צודק עליו לשון רוחב): והנה על פני ההיכל. ר"ל והנה הם עמדו לפני ההיכל באורך מאה אמה כמדת ההיכל כי מלת היכל כולל ההיכל והאולם ובית קה"ק והצלע מאחוריו וכותל הצלע: (ט) ומתחת הלשכות האלה. ר"ל בשפולי ההר כלפי המזרח אל הלשכות האלה שעמדו שם הנה דרך ביאה להן היה מעבר המזרח כשבא להן מחצר החיצונה כי כמו שעמדו לשכות במעלה ההר מול המסיכות מזה ומזה כן עמדו לשכות בשפולי ההר מזה והיו כמדות לשכות העליונות ועמדו חמשים אמה מרוחקים מכותלי חצר החיצונה ורוחב הלשכות היו נבלעות אמה אחת בעובי כותל חצר הפנימי במשך י"א אמות ובאורך היו נבלעות חצי אמה בעובי כותל תאי המזרחי שבעבר השער מזה ומזה ומהם עד כותל המזרחי מחצר החיצונה היה י"א אמות ועיין בקונטרס בנין הבית ובצורה וז"ש

רד"ק

הלשכות האלה המביא מהקדים כבר אמר כי הלשכות לא היו מגיעות אלא עד חצי ארכו של היכל וקרא מתחת הלשכות מה שמהם כלפי מזרח לפי שהמערב היה בעליונות שלהם כמו שפירשנו כי ההר משפיע ועולה עד ההיכל ומבואו היה מן המזרח כי מן המזרח היו נכנסין בהר הבית וממנו ולפנים עד האולם וההיכל במעלות הכל כמו שכתבנו למעלה לפיכך כניסתן היתה מתחתן שהוא כלפי מזרח וזה הוא שאמר המביא מהקדים בבואו להנה מהחצר החיצונה המביא שם

הארץ כי שם היו רחבות ולמעלה קצרות: נאצ"ל. מן ואצלתי מן לא אצלתי מהם ענין פרישה ויונתן תרגם על כן דחיקא: (י) וגדר אשר לחוץ. ובא וראה כלפי חוץ הכותל לעומת הלשכות אורך הכותל חמשים אמה ארכו כאורך הלשכות לפיכך אמר והנה על פני ההיכל מאה אמה כי מאה אמה אורך ההיכל כמו שכתבנו והלשכות לא היו תופשות כל ארכו של היכל אלא חציו: (ט) ומתחתה. משלש תיבות שהראשונה לוקחת מן האחרונה והקרי הוא ומתחת הלשכות ואמר

(י) בַּפּוֹתָיָא דְכַתְּלָא דְדִרְתָּא פְּאוּרְח מְדִינְתָּא
 דִּי קָדָם בְּצוּרְתָּא וְדִי קָדָם בְּנִינְא לְשָׁכָן:
 (יא) וְאוּרְח קְדָמֵיהוֹן כְּחִיזוּ לְשִׁפְתָּא דְפִתְיָתָן
 לְאוּרְח צְפוּנָא כְּאוּרְפִיָּתָן כִּן פּוֹתָתָן
 וְכָל מִפְקָנֵיהוֹן וְכִדְחֹזֵי לְהֵן וַיִּכְתְּרֵיהוֹן:
 (יב) וַיִּכְתְּרֵי לְשִׁפְתָּא דְפִתְיָתָן לְאוּרְח דְרוּמָא
 תְּרַע פְּרִישׁ אוּרְח אוּרְח קָדָם דּוּכָן לְיוֹאֵי

הַחֲצוֹנָה: (י) בְּרַחֲב אֶגְדֵּר הַחֲצֵר דֶּרֶךְ הַקְּדִים אֶל־פְּנֵי
 הַגְּזֵרָה וְאֶל־פְּנֵי הַבְּנִין לְשָׁכוֹת: (יא) וְדֶרֶךְ לְפָנֵיהֶם
 כְּמִרְאֵה הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר דֶּרֶךְ הַצָּפוֹן כְּאַרְכָּן בֵּן רַחֲבָן
 וְכָל מוֹצְאֵיהֶן וְכַמְשָׁפְטֵיהֶן וְכַפְתְּחֵיהֶן: (יב) וְכַפְתְּחֵי
 הַלְּשָׁכוֹת אֲשֶׁר דֶּרֶךְ הַדְּרוֹם פֶּתַח בְּרֹאשׁ דֶּרֶךְ דֶּרֶךְ בְּפְנֵי הַגְּדֵרֶת הַגִּינָה דֶּרֶךְ

רש"י

אלו וכן רחבן: וכל מוצאייהו. כמולא לשכות הלפון: וכמשפטיהו
 וכפתחיהו. של לשכות הלפון: (יב) וכפתחי הלשכות אשר דרך
 הדרום. פתחי לשכות הקדים שאף דברו היו לשכות מובדלות מן
 התאים הדרומיים עשרי אמה כמו שאמור למעלה וכן הלשכות רוחב
 כ אמה מצית לבית סביב סביב: פתח בראש דרך. פתח היה להם
 ללשכות הקדים בראש דרך והדרך היה בפני הגדרת הגינה ת" דוכן
 ליואי ולשון גדרת הגינה בנין גדר אבנים עשוי במעלות שהיו נוגנים
 ושמים עליו: דרך הקדים. שהדוכן היה במזרח כדכתיב בדברי הימים

המבוא אשר מהקדים צבאו להנה מהחצר החלוונה: (י) ברחב גדר
 החצר וגו'. הבא מן הקדים של חצר החלוונה וסובב אל הלפון דרך
 מקצוע לפנית מזרחית של חומות הפנימית מבחוץ לצד לאותן הלשכות
 שצפון מולא על פני גדר החצר כותל מזרח של חצר הפנימית שהיא
 מערכת לחלונית כנגד הגזרה והבנין שצפנימית לשכות סמוכות לאותו
 הכותל ועומד בחלוונה מלאת: (יא) ודרך לפניהם. לפני לשכות הללו
 יש דרך רחב אויר בחצר (החלוונה) חמשים אמה כמראה דרך הלשכות
 אשר צד הלפון הכתובות למעלה: בארכן. של לשכות הלפון ארכן של

מצודת ציון

(יב) הגדרת הגינה. ת"י דוכן ליואי ולשון גדרת הגינה ר"ל בנין גדר
 הגון וראוי ולשון הגון הוא ידוע בדרז"ל, או יתכן שהוא מל' גגון
 ור"ל מקום שהלויים עומדים ומנגנים בשיר:

מצודת דוד

המביא מהקדים וגו' ר"ל כשבאים אליהן מהחצר החיצונה היה
 דרך ביאה מן המזרח באותן י"א אמה: (י) ברחב גדר החצר. ר"ל
 ההולך ברחב גדר החצר בפאת המזרח מוצא הלשכות ההן
 משוכות מהגדר למערב כלפי הגזרה והבנין: (יא) ודרך לפניהם.

לפני הלשכות הללו היה דרך רוחב חלל חמשים אמה עד כתלי החצר החיצונה כמראה דרך הלשכו' אשר עמדו במעלה ההר בפאת
 צפון (ולפי שזכר למעלה פאת צפון אמר דרך הצפון): בארכן בן רחבן. הוא מקרא קצר ויובן מעצמו שר"ל כארכן של העליונות כן
 ארכן של אלו וכרחבן כן רחבן: וכל מוצאייהו. ר"ל וכן היו שווה בתמונה במקום מוצא שלהן הם הפתחים: וכמשפטיהו. כמשפט
 גובהו ותמונתו של העליונים כן היו משפט אלו: וכפתחיהו. ר"ל כמספר פתחיהו: (יב) וכפתחי הלשכות וגו'. ר"ל מקום פתחי הלשכות
 הדרומית שבשפולי ההר היה דומה למקום פתחי הלשכות הדרומי שבמעלה ההר כי גם במעלה ההר היו לשכות בפאת הדרום וכמ"ש
 ובין הלשכות וגו' סביב (לעיל מא) ופתחי לשכות הצפון פנו לצפון ופתחי לשכות הדרום פנו לדרום כאשר בעליונות כן בתחתונות:
 פתח בראש דרך. ר"ל אולם להלשכות התחתונות היה עוד פתח נוסף עמדה בראש דרך וחוזר ומפרש דרך בפני הגדרת הגינה ר"ל הדרך
 שהיה בפני הדוכן למזרחו והוסיף לבאר ולומר דרך הקדים בבואן ר"ל כשיבואו אל הדוכן מפאת קדים בראש הדרך ההיא עמדו
 הפתחים מזה ומזה כי הדוכן עמד בהתחלת עזרת כהנים וכל עזרת ישראל יחשב לדרך אל הדוכן וא"כ התחלת העזרה היא ראש הדרך
 ושם עמדו הפתחים מזה ומזה פתחים מהלשכות אל העזרה כי חמש אמות המזרחיות מחצר הפנימי היו מול הלשכות ושם היו

רד"ק

הגון ותרגם יונתן דוכן ליואי ודוכן הלויים היה במזרח כשהיו
 הלויים עולים מעזרת ישראל לעזרת כהנים ובמסכת מדות
 שנינו וחלקה היתה בראשונה והקיפוח גזוזטרא ששם הנשים
 רואות מלמעלה והאנשים מלמטה כדי שלא יהיו מעורבים
 וחמש עשרה מעלות עולות מתוכם לעזרת ישראל כנגד חמש
 עשרה שיר המעלות שבתהלים שעליהם הלויים עומדים בשיר
 ולא היו צרוטות פי' מוקפות אלא כחצי גורן עגולה ולשכות
 היו תחת עזרת ישראל פתוחות לעזרת נשים ששם הלויים
 נותנים כנורות ונבלים ומצלתים וכל כלי שיר כן היא המשנה
 שם ואלו המעלות לא היה הדוכן שעליו הלויים אומרי' שיר

וכתיב המביא וקרי המבוא בבא מי שיבא: (י) ברחב גדר
 החצר דרך הקדים. אמר כי גם כן במזרח ברחב שבין כותל
 החצר והגזרה ראה לשכות כמו שראה בצפון כמו שזכר
 והדרך שהיה לפנייהם כמראה הלשכות ר"ל כמראה דרך
 הלשכות ואמר כמראה כי הכל היה רואה במראה הנבואה לא
 ממש הדבר: (יא) ודרך. מבואר הוא: (יב) וכפתחי הלשכות,
 פתח בראש דרך. ראה פתח בראש דרך ואיזה דרך דרך בפני
 הגדרת הגינה והוא דרך הקדים בבואן פי' כשהיה האדם נכנס
 מן המזרח: הגדרת הגינה. רוצה לומר מעלת אבנים עשויה
 כמו גדר אבנים והיתה הגונה ונאה הגונה מדברי רז"ל דבר

יחזקאל מב

שכה

תרגום

אֹרַח מְדִינָהּא בְּמַעְלָנָהּ: (א) וַאֲמַר לִי לְשֹׁכֵת צְפוּנָא לְשֹׁכֵת דְּרוּמָא דִּי קָדָם בְּצוּרְתָא אֵינּוּן לְשֹׁכֵת קוּדְשָׁא דִּיכְלוּן תְּמִן פְּהִינְיָא דְקָרִיבִין לְשִׁמְשָׁא קָדָם יִי קוּדֶשׁ קוּדְשִׁיא תְּמִן יִיתְתּוּן קוּדֶשׁ קוּדְשִׁיא וּמְנַחְתָּא וְחֻטָּאתָא וְאֲשָׁמָא אַרִי אֲתָרָא קֳדָישׁ: (ד) בְּמִיעֲלֵהוּן פְּהִינְיָא וְלֹא יִפְקוּן מִקוּדְשָׁא לְדִרְתָּא בְּרִיתָא וְתְּמִן יִיתְתּוּן לְבוּשֵׁיהוּן דִּישְׁמֹשׁוּן בְּהוּן אַרִי קוּדְשָׁא

הַקְּדָשִׁים בְּבוֹאֵן: (א) וַיֹּאמֶר אֵלַי לְשֹׁכֵת הַצְּפוֹן לְשֹׁכֵת הַדְּרוֹם אֲשֶׁר אֶל־פְּנֵי הַגְּזֵרָה הַנֵּה | לְשֹׁכֵת הַקְּדֶשׁ אֲשֶׁר יֹאכְלוּ־שָׁם הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר־קְרוּבִים לַיהוָה קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים שָׁם יִנְיָחוּ | קְדָשֵׁי הַקְּדָשִׁים וְהַמְּנַחָה וְהַחֻטָּאת וְהָאֲשָׁם כִּי הַמָּקוֹם קְדֶשׁ: (ד) בְּבֹאֵם הַכֹּהֲנִים וְלֹא־

יֵצְאוּ מִהַקְּדֶשׁ אֶל־הַחָצֵר הַחֵיצוֹנָה וְשָׁם יִנְיָחוּ בְּגֵדֵיהֶם אֲשֶׁר־יִשְׂרְתוּ בָהֶן כִּי־

רש"י

צפרסת ותשלם והלויים המסוררים לכולם לאסוף להימן לידותו וגו' עומדים מזרח למזבח: (ד) בבואם הכהנים וגו'. צנואם לאותן לשכות לאכול: ולא יצאו. מהן סכן קודש: אל חצר החיצונה. צנדי קודש שעליהם: ושם יניחו בגדיהם וגו', וקרבו אל אשר לעם.

מצודת ציון

(ד) ולא יצאו. הוי"ו יתירה: ושם. הוי"ו היא במקום אבל: ישרתו.

מצודת דוד

הפתחים עיין בקונטרס בנין הבית ובצורה: (א) ויאמר אלי. המלאך הדובר בי: לשכות הצפון וגו'. שעמדו ממעל ההר ומתחת:

אל פני הגזרה. גם הלשכות אשר מתחת יקראו על פני הגזרה כי היו נמשכות מן הכותל י"א אמה כלפי המערב לצד הבית: הנה לשכות הקדש. מקודשות בקדושת העזרה: אשר קרובים לה'. הם בני צדוק כמ"ש והכהנים הלויים בני צדוק וכו' המה יקרובו אלי לשרתני (לקמן מד): שם יניחו. ר"ל שם יניחו קדשי הקדשים לאכלם שמה ועל זבחי שלמי צבור יאמר שגם הם נאכלים במקום המנחה וכו': (ד) בבואם הכהנים. כאשר יבואו הכהנים לאכול קדשים בהלשכות מלובשים בגדי כהונה: ולא יצאו. מהקודש בבגדי כהונה אל החצר החיצונה היא עזרת ישראל שהיא חיצונה לעזרת כהנים: ושם. אבל שם בהלשכות יניחו בגדי כהונה אשר עבדו בהן את העבודה וכמו שנאמר יפשוטו את בגדיהם וכו' והניחו אותם בלשכות הקודש (לק' מד): כי קדש הנה. ואין ראוי לגעת בהן אל בגדי חול וכשיבואו עמהן לעזרת אנשים פן יגעו בהן בבגדי חול מה שהעם מלובשין בהן: בגדים אחרים. ר"ל בגדי חול: וקרבו. ואז יכולים לגעת בהן אל הבגדים

רד"ק

ולפנים היא הנקראת עזרה בסתם והוא מקום קדוש לאכילת קדשי הקדשי אם ירצו אבל בעזרת הכהנים שהיא לפנים מעזרת ישראל היו לשכות הכהנים ושם היו אוכלים קדשיהם ומה שאמר והחטאת והאשם אחר שאמר קדשי הקדשים והחטאת והאשם הם קדשי הקדשים הנאכלים לפי שגם שלמי צבור היה להם דין חטאת ואשם ונקראי' ג"כ קה"ק ועליהם אמר שם יניחו ופירושו יניחו שם לאכלם שם ואחר כך אמר והחטאת והאשם: (ד) בבואם. בבאם אל לשכותיהם בעזרת הכהנים אמר כי בצאתם מעבודתם ובואם לעזרת הכהנים שם יניחו בגדי כהונה שעליהם שעובדים בהם שלא יצאו באותם בגדים אל החיצונה שהוא עזרת ישראל שהיא חיצונה לעזרת הכהנים שהיא מקודשת ממנה ופנימה לה לפיכך אמר מהקדש אל החצר החיצונה ועד הנה קרא עזרת נשים החצר החיצונה: וקרבו אל אשר לעם. אחר שילבשו בגדים אחרים יוכלו לגעת באותם בגדים אל הבגדים אשר לעם והם ישראל בעזרת ישראל כי בעזרת ישראל נכנסים ולא היו נכנסים לעזרת הכהנים אלא לסמיכה לשחיטה ולתנופה ובבגדי כהונה ולא היו רשאים לגעת בבגדי העם שהם חול והם מדרס להם וכן

בשעת הקרבן כי אותו היה בין עזרת ישראל לעזרת כהנים ואלה המעלות היו בין עזרת נשים לעזרת ישראל והיו הלויים אומרים עליהם שיר בשמחת בית השואבה כמו ששינוי במס' סוכה פרק החליל והדוכן שהיו אומרים עליו שיר תמיד בשעת הקרבן אצל המזבח היה כמו ששינוי במשנת מדות עזרת ישראל היתה אורך קל"ה על רחב י"א אמה וכן עזרת הכהנים היתה אורך מאה ושלשים וחמש על רחב י"א וראשי פספסין היו מבדילין בין עזרת ישראל לעזרת כהנים ר"א בן יעקב אומר מעלה היתה וגבוהה אמה והדוכן נתון עליה ובה שלש מעלות של חצי אמה נמצאת עזרת הכהנים גבוהה מעזרת ישראל שתי אמות ומחצה כך היא המשנה שנויה שם ונראה כי המעלה הזאת קרא הנביא הגדרת הגינה ומן הכתוב גם כן ראינו שהדוכן נתון במזרח כמו שאמר בדברי הימים והלויים המשוררים לכולם לאסוף להימן ולידותו ולבניהם ולאחיה' מלבשי' בוץ במצלתים בנבלים ובכנורות עומדים מזרח למזבח: (א) ויאמר אלי, אשר יאכלו שם הכהנים אשר קרובים לה' קדשי הקדשים. להוציא ערל לב וערל בשר וקדשי הקדשים היו נאכלים לפנים מעזרת ישראל ממנה

איגון וילבשו ויבשו אוהרנין ויתעבבו
 עם עמא: (טו) ושיצי ית משחת ביתא
 גואה ואפקני באורח תרעא דפתית לאורח
 מדינתא ומשחה סחור סחור: (טז) משח
 רוח קדומא בקני משחתא חמש מאה קנין
 בקני משחתא סחור סחור: (יז) משח רוח
 צפונא חמש מאה קנין בקני משחתא סחור
 סחור: (יח) ית רוח דרומא משח חמש
 מאה קנין בקני משחתא: (יט) אסתחר
 לרוח מערבא משח חמש מאה קנין בקני
 משחתא: (כ) לארבע רוחיא משחה שורא
 ליה סחור סחור אורכא חמש מאה ופתיא
 חמש מאה לאפרשא בין קודשא לחולא:
 (א) ואובילני לתרעא תרעא דפתית לאורח
 מדינתא: (ב) והא יקר אלהא דישראל

קִדְשׁ הַנְּהַ יִלְבְּשׁוּ (וְלִבְשׁוּ קרי) בְּגָדִים אַחֲרָיִם וְקָרְבוּ אֶל־
 אֲשֶׁר לְעַם: (טו) וְכִלְהָ אֶת־מִדּוֹת הַבַּיִת הַפְּנִימִי
 וְהוֹצִיאֲנִי דֶרֶךְ הַשַּׁעַר אֲשֶׁר פָּנָיו דֶּרֶךְ הַקְּדָיִם וּמִדְּרוֹ
 סָבִיב | סָבִיב: (טז) מְדַד רֹוח הַקְּדָיִם בְּקִנְיָה הַמְּדָה
 חֲמֵשׁ־אַמּוֹת קָנִים בְּקִנְיָה הַמְּדָה סָבִיב: (יז) מְדַד רֹוח
 הַצְּפוֹן חֲמֵשׁ־אַמּוֹת (מֵאַוֹת קרי) קָנִים בְּקִנְיָה הַמְּדָה סָבִיב:
 (יח) אֵת רֹוח הַדְּרוֹם מְדַד חֲמֵשׁ־אַמּוֹת קָנִים בְּקִנְיָה
 הַמְּדָה: (יט) סָבִב אֶל־רֹוח הַיָּם מְדַד חֲמֵשׁ־אַמּוֹת
 קָנִים בְּקִנְיָה הַמְּדָה: (כ) לְאַרְבַּע רוּחוֹת מְדַדוּ חוֹמָה לֹו

סָבִיב | סָבִיב אַרְךְ חֲמֵשׁ אַמּוֹת וְרַחֵב חֲמֵשׁ אַמּוֹת לְהַבְדִּיל בֵּין הַקִּדְשׁ לְחָל:
 מִג (א) וַיִּזְלַכְנִי אֶל־הַשַּׁעַר שֶׁעַר אֲשֶׁר פָּנָה דֶּרֶךְ הַקְּדָיִם: (ב) וְהִנֵּה כְּבוֹד אֱלֹהֵי

רש"י

אלפים לרצועות של ה' מאות אמות שתי וערב ותמלא שם שלשים וששה
 רצעים של חמש מאות על חמש מאות ועל כן אמר הפייט (שם בקדושתא)
 ל'ו כמו שהיתה מתכפלת, מלאתי: חומה ל'. להר הבית: סביב
 ה' מאות. שתי וערב זו חומת החיל המקפת כל ההר: להבדיל. את
 העם בין קודש שלפניו לחול שבחוץ, מלאתי גמר כל מדה
 (סא"ל): (א) ויזליכני. חזר והכניסני לשער הקדים וראיתי הכבוד יורד
 לעזרה:

ויגשו ליגע בצגדי העם אם ירלו אזל בצגדי כהונה לא יגעו אל העם
 שיש צהן מעלות טהרה וצגדי החול מדרס להס: (טו) ומדרו סביב
 סביב. לכל היקף הר הבית מצחוץ: (ב) לארבע רוחות מדרו. שלשת
 אלפים על שלשת אלפים אמה שהקנה שם אמה וזהו שייסד הקלירי
 (בקדושתא דיום שני של סוכות) דוד ינטה קו שלשת אלפי אמות קלוצה
 על שלשת אלפי אמות והיא שלשים וששה כמדה הראשונה שהיה הר
 הבית ה' מאות אמה על ה' מאות אמה חלוק שלשת אלפי על שלשת

מצודת ציון

ענין עבודה: (טו) וכלה. ענין השלמה: (ב) להבדיל. ענין הפסק
 והפרשה: לחול. מל' חולין והוא הפוך הקדש: (ב) האירה. מלשון

מצודת דוד

אשר לעם ויכולים לבוא לעזרת אנשים: (טו) וכלה. המלאך הדובר
 בי השלים למדוד את מדות הבית הפנימי הם החצרות והלשכות
 כי הכל היה לתשלומי הבית הפנימי שהוא ההיכל: דרך השער.

הוא שער הר הבית המזרחי: ומדרו. את ההיקף של הר הבית: (טז) בקנה המדה. ובה שש אמות גדולות: סביב. ר"ל מהקצה אל הקצה:
 (יט) סבב. המלאך פנה אל רוח הים ומדד וכו': (ב) חומה לו. אל הר הבית היה לו חומה מסביב: אורך וגו'. בא לומר שבמדה הזו נכלל
 עובי החומה: להבדיל. החומה עשויה להיות מחיצה מבלדת בין הקדש הפנימה לה ובין החול החוצה לה: (א) אל השער. הוא שער הר
 הבית: (ב) בקול מים רבים. מדמה קול השכינה לקול המים להסביר את האוזן כפי שהורגלה: והארץ האירה מכבודו. מזיו השכינה

רד"ק

והיה בין הכל חמש מאות אמה אורך וכן ברוחב ומה שאמר
 סביב אל רוח הים לפי שבאותו הרוח השלים פאות סביבו
 והיה לו חומה סביב להבדיל בין הקדש לחול כי הר הבית
 מקודש מירושלם שאין זבין וזבות נדות ויולדות נכנסין לשם:
 (א) ויזליכני. אחר שמדד הרוחות מחוץ לעיני הולכיני אל
 השער אשר הוציאני ממנו: (ב) והנה, בא מדרך הקדים. נכנס
 בשער בדרך מזרח: וקולו בקול מים רבים. כמו שאמר

תרגם יונתן ויתעבבו עם עמא: (טו) וכלה את מדות הבית
 הפנימי. הם החצרות והלשכות כי הכל הוא לתשמישי הבית
 הפנימי שהוא ההיכל: והוציאני. חוץ לחומת הר הבית: אשר
 פניו דרך הקדים. זהו שער הר הבית המזרחי אשר קדם זכרו
 בתחילת הנבואה: ומדרו סביב סביב. מדד הבית אשר בו
 השער סביב לארבע רוחות: (טז) ומדד רוח הקדים. סביב כל
 אותו הרוח וכן מדד רוח הצפון ורוח הדרום ורוח המערב

אתגלי מאורח מדינתא וקל מברכי שמה
 פקל מיין סגיאין וארעא נהרת מזיו יקרה:
 (א) וכחיוו חנווא דחזיתי פחזוא דחזיתי
 באתנביותי לחבלא ית קרתא וחזוא פחזיו
 דחזיתי על נהר כבר ואשתטחית על אפי:
 (ב) ויקרא דני אתגלי בביתא באורח תרעא
 דפתית לאורח מדינתא: (ג) ונטלמני רוחא
 ואעלתני לדרתא גינתא והא אתמלי יקרא
 דני ביתא: (ד) ושמעית די ממלל עמי
 מלגיו וגברא הנה קאים לקבלי: (ה) ואמר

ישראל בא מדרך תקדים וקולו פקול מים רבים
 והארץ האירה מכבודו: (א) וכמראה המראה אשר
 ראיתי כמראה אשר ראיתי בבאי לשחת את העיר
 ומראות כמראה אשר ראיתי אל נהר כבר ואפל
 אל פני: (ב) וכבוד יהוה בא אל הבית דרך שער
 אשר פניו דרך הקנים: (ג) ותשאני רוח ותביאני

אל החצר הפנימי והנה מלא כבוד יהוה הבית: (ד) ואשמע מדבר אלי מהבית
 ואיש היה עמד אצלי: (ה) ויאמר אלי בן אדם את מקום כסאי ואת מקום

רש"י

בפרשת ויהי עתה תיו (לעיל ט') שנאמר שם קרבו פקודות העיר ושם
 פירש את דוגמת מרכבה: (א) מדבר אלי. מתמלל עמי כבוד הוא לומר
 כלפי מעלה מדבר כמו מתדבר כלומר בינו לבין כבודו ומדבר והקול
 בא אלי: (ב) ובפגרי מלכיהם. שהיו נתיבם סמוכין (לכית הקצרות)

(ג) וכמראי המראה. תשע מראות כתובין במקרא זה ומתוכן היו
 רואין הנביאים חוץ ממשה רבינו שהיה רואה מתוך מראה אמת לפיכך
 איספקלריא שלו מאירה ורואה ממש וזהו שייסד הפייט (שם בסילוק)
 מחזות המנוחלחות בתשע מחזות: בבואי לשחת את העיר.

מצודת ציון

אורה: (א) וכמראה וגו' כמראה. שני כפי' הדמיון יורה על דמיון
 גמור וכן כעם ככהן (ישעיה כד): אל נהר. על נהר: (ה) ותשאני.
 ענין לקיחה וכן ובתיים ונשאו (מיכה ב'): (ו) כפות רגלי. כמו

מצודת דוד

נתמלאה הארץ אורה: (א) וכמראה המראה וגו' כמראה וגו' ר"ל
 כמראה המראה אשר ראיתי עתה היתה כמראה אשר ראיתי בבואי
 לנבאות על השחתת העיר הוא מ"ש קרבו פקודות העיר וכו'
 (לעיל ט) כי אז ראה מראה השכינה כמ"ש שם בענין: מראות. גם

ראיתי עתה מראות כמו המראה אשר ראיתי על נהר כבר הוא המראה האמורה בתחלת הספר: ואפול אל פני. להשתחות לה': (ד) וכבוד
 ה'. אחר זה נכנסה השכינה אל ההיכל בדרך שער המזרחי של הר הבית: (ה) ותשאני רוח. ממקום עמדי בשער הר הבית: (ו) ואשמע.
 בחצר הפנימי שמעתי קול מדבר בהיכל ומשם בא הקול לאזני: ואיש. הוא המלאך הדובר בי: (ז) ויאמר אלי. ר"ל הקול המדבר בא
 לאזני וכאלו מדבר אלי: את מקום כסאי. לפי שראה המראה שראה בנהר כבר ושם נאמר שראה את הכסא וגם ראה את המקדש לכן
 אמר הנה הראיתיך מקום כסאי אשר בשמים ממעל ואת המקדש שהוא מקום כפות רגלי ואחז במשל מבין אדם היושב על הכסא ורגליו

רד"ק

היו רואים אלא אחר תשע אספקלריאות ומשה רבינו עליו
 השלום מתוך מראה אחת היה רואה שנאמר במראה אליו
 אתודע שהיה רואה באספקלריא המאירה ומה שאמר תשע
 הוא רמז לט' המסכות וחשוקיהם והעשירי יהיה קדש: אל
 פני. כמו על פני: (ד) וכבוד ה' בא אל הבית. אל ההיכל:
 (ה) ותשאני רוח. עד הנה אמר ויביאני ויוציאני ויוליכני אמר
 על האיש שראהו כמראה נחשת ועתה שנראה לו הכבוד עם
 המרכבה אמר ותשאני רוח כמו שאמר במרכבה הראשונה:
 (ו) ואשמע מדבר אלי מהבית. מדבר כמו מתדבר מבנין
 התפעל והתי"ו נבלעת בדגש: מהבית. הקול יצא מהבית
 ששם הכבוד אלי שהייתי בחצר הפנימי: ואיש היה עומד
 אצלי. אפשר שהיה אותו שראה בתחילת הנבואה שהיה
 מראהו כמראה נחשת או היה מלאך אחר: (ז) ויאמר, את
 מקום כסאי ואת מקום כפות רגלי אשר אשכון שם. כאילו

בתחילת הספר אלא ששם הוסיף כקול שדי ופירוש וקולו
 וקול הכבוד ותרגם יונתן וקל מברכי שמיה: והארץ האירה
 מכבודו. פעל עומד מהנוסף והשאר שבאו מן הבנין הם
 יוצאים כמו האיר ברקיו תבל וכן להאיר על הארץ: מכבודו.
 מכבוד אלהי ישראל והוא ענין זוהר ונוגה כמו שפירשנו:
 (ג) וכמראה המראה. ובכלל אותו הכבוד שהאירה שראיתי
 ראיתי כעין המראה שראיתי בבאי לשחת את העיר כי ראיתי
 המרכבה וכן כמראה אשר ראיתי אל נהר כבר כל אותן
 המראות ראיתי עתה: אל נהר כבר. כמו על וכמוהו רבים ומה
 שאמר בבאי לשחת העיר והוא לא בא לשחת העיר אלא ששת
 האנשים רוצה לומר בבאי כאשר באו האנשים לשחת העיר
 ויונתן תרגם באתנביותי לחבלא ית קרתא ומה ששנה לשון
 מראה כמה פעמים לענין המראות המשתנות בענין המרכבה
 ורז"ל אמרו תשע ראיות במקרא הזה לומר שכל הנביאים לא

לִי בַר אָדָם דִּין אֶתֶר בֵּית כּוֹרְסֵי יִקְרִי
וְדִין אֶתֶר בֵּית אֲשֵׁרִיּוֹת שְׁכַנְתִּי דְאֲשֵׁרִי
שְׁכַנְתִּי תִמְזַן בְּגוֹ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְעֵלָם וְלֹא
יִסְאָבוּן עוֹד בֵּית יִשְׂרָאֵל שְׁמָא דְקוֹדֶשִׁי
אֵינּוּן וּמְלִכִּיהוֹן בְּטַעֲוֹתֵהוֹן וּבַפְּגָרֵי מְלִכִּיהוֹן
בְּמוֹתֵיהוֹן: (ח) בְּמַתְנֵהוֹן סְפִיֵהוֹן לְקַבִּיל
סְפִי בֵּית מְקֻדְשֵׁי וּבְנִינֵיהוֹן בְּסֹטֵר עֲזָרְתִי
וְכוֹתֵל בֵּית מְקֻדְשֵׁי בֵּין מִימְרֵי וּבִינֵיהוֹן
וּסְאִיבוּ יַת שְׁמָא דְקוֹדֶשִׁי בְּתוֹעֲבַתְהוֹן
דְּעֵבְדוּ וְשִׁצְתִּי יְתֵהוֹן בְּרוּגְזִי: (ט) כְּעַן
יִרְחֲקוּן יַת טַעֲוֹתֵהוֹן וּפְגָרֵי מְלִכִּיהוֹן
מִלְמַחְשֵׁי קִדְמֵי וְאֲשֵׁרִי שְׁכַנְתִּי בִּינֵיהוֹן
לְעֵלָם: (י) אֵת בַּר אָדָם חֲוִי יַת בֵּית
יִשְׂרָאֵל יַת בֵּיתָא וְיִתְפָּנְעוּן מַחֲבִיֵּיהוֹן

כַּפּוֹת רִגְלֵי אֲשֶׁר אֲשַׁכְּן־שָׁם בְּתוֹךְ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם
וְלֹא יִטְמְאוּ עוֹד בֵּית־יִשְׂרָאֵל שָׁם קְדוֹשֵׁי הַמָּה וּמְלִכֵיהֶם
בְּזוֹנוֹתָם וּבַפְּגָרֵי מְלִכֵיהֶם בְּמוֹתָם: (ח) בְּתַתָּם סִפָּם
אֶת־סְפֵי וּמְזוֹנוֹתָם אֵצֶל מְזוֹנוֹתֵי וְהִקִּיר בֵּינִי וּבִינֵיהֶם
וְטִמְאוּ | אֶת־שָׁם קְדוֹשֵׁי בְּתוֹעֲבוֹתָם אֲשֶׁר עָשׂוּ וְאִכְּל
אֹתָם בְּאִפֵּי: (ט) עֵתָה יִרְחֲקוּ אֶת־זוֹנוֹתָם וּפְגָרֵי מְלִכֵיהֶם
מִמֶּנִּי וְשְׁכַנְתִּי בְּתוֹכָם לְעוֹלָם: ס (י) אֵתָה בֶן־אָדָם
הֲגֵד אֶת־בֵּית־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַבַּיִת וְיִכְלְמוּ מַעֲוֹנוֹתֵיהֶם

רש"י

היקף גדול גדול סביב: (י) אתה בן אדם הגד את בית ישראל
את הבית ויכלמו מעוונותיהם. זהראותי למו חסדי שאיני מואסס
בעונם, מלאתי: ומדדו את תכנית. ומדדו על ידיך שאלה מורה את

כמו שמנינו במלכים בשלמה ובעתליהו ופעמים שהיו קוצרין אותם בגו
זיתם כמו שהוא מפורש ואמר זהתם ספס את ספי, מלאתי: (ח) ואכל.
כמו ואכלה וכליתי: (ט) עתה. על כרחם ירחקו את זונתם שהזדלתי לי

מצודת ציון

שיקרא שטחית היד כף כן יקרא שטחית הרגל: ובפגרי. כן יקרא
גוף המת: במותם. כמו בכמותם והוא מלשון במה ומזבח:
(ח) ספס. כן יקרא גם המפתן וכאשר יקראו המזוזות וכן וידיה על
הסף (שופטים ט): ואכל. מלשון כליון והשחתה: (ט) ממני. ר"ל
ממקום משכן שכינתי: (י) תכנית. מל' הכנה ומתוקן: (יג) וחיך.

מזוזתם אצל מזוזות ביתי ורק בנין הכותל היתה מפסקת בין ביתי ובין בתיהם: וטמאו. ובוזה טמאו את שם קדשי בתועבותם אשר עשו
בבתיהם הסמוכות אל ביתי כי מנשה ואמון נקברו בגן ביתם ושם העמידו במות לעבודת כוכבים: ואכל. ולכן כליתי אותם באפי:
(ט) עתה ירחקו וגו'. ירחקו מלבם זנות עכו"ם ולא יעמידו עוד במות על קברות המלכים ואף מקום קברות המלכים ירחיקו מביתי כי
ינהגו בו קדושה יתירה ולכן אשכון בתוכם לעולם ולא תזו שכינתי מבניהם: (י) את הבית. את ספור בנין הבית שראית: ויכלמו
מעוונותיהם. למען יהיה להם כלמה על העונות שעשו כי בעת תספר להם בנין בית העתיד יזכרו בבנין הראשון שנחרב בעוונם ויכלמו

רד"ק

ויבאו בתוך שער העליון בית המלך: ומזוזתם אצל מזוזותי.
כפל הענין במלות שונות כמנהג כי המזוזה היא הסף ויונתן
תרגם במתנהון ספהון לקבל ספי בית מקדשי ובניניהון בסטר
עזרתי וכותל בית מקדשי בין מימרי ובניניהון: ואכל. בחסרון
הה"א למ"ד הפעל כמנהג והוא כמו ואכלה מן הדגוש:
(ט) עתה ירחקו. כי יהיה להם לב חדש ליראה אותי: ופגרי
מלכיהם ממני. גם כן לא יקברו מלכיהם בביתם לכבוד ביתי:
ממני. ממקום מקדשי: (י) אתה בן אדם הגד את בית ישראל
את הבית. בני הגולה: ויכלמו מעוונותיהם. שבעבורם חרב
בית זה והגד להם הבית העתיד שלא יחרב לעולם בעבור שלא
יחטאו כמו שאמר ירחקו את זונתם ושכנתי בתוכם לעולם:
ומדדו את תכנית. תכנית צורת הבית שתראה להם ימדדו
ויכינו אותו לסימן כי עוד יעשו כן לעתיד בבא הגואל ויחיו

אמר זהו אשר אשכון שם ואמר מקום כסאי כי בה"מ מכוון
כנגד כסא הכבוד: ומקום כפופת רגלי. על דרך והארץ הדום
רגלי ודעת רז"ל כי בית המקדש נקרא כסא כמו השמים כמו
שכתוב כסא כבוד מרום מראשון מקום מקדשינו ובספר
ירמיה ביארנו הענין היטב ויונתן תרגם דין אתר בית כורסי
יקרי ודין אתר בית אשריות שכנתי: בזנותם. שהיו זונים אחרי
אלהים אחרים ועושיין פסיליהם בביתם שהיה אצל בית ה':
ובפגרי מלכיהם. כמו שראינו במנשה ואמון שנקברו בגן
ביתם: במותם. ובמותם שהיו עושים בבתיהם או פירושו
שהיו עושיין במותם במקום פגרי מלכיהם: (ח) בתתם ספס
את ספי. כי בית המלך היה סמוך לבית השם והקיר ביניהם
כמו שראינו בבנין שלמה כשבנה ביתו אמר ועולתו אשר
יעלה בית ה' ואמר בדברי יואש ויורד את המלך מבית השם

וַיִּמְשְׁחוּן יַת טְקוּסִיָּה: (יא) וְאִם יִתְכַנְעוּן מִכָּל דְּעַבְדוֹ בְּמַחְזוּיָהוֹן צוֹרֵת בֵּיתָא וְטְקוּסִיָּה וּמִפְקָנְהִי וּמַעֲלֹנְהִי וְכָל צוֹרְתָהּ וַיֵּת כָּל גְּזִירְתָּהּ וְכָל צוֹרְתָהּ וְכָל דְּחַזוּ לִיהּ הוֹדַע יִתְהוֹן וְכַתּוּב לְעִינֵיהוֹן וַיִּטְרוּן יַת כָּל צוֹרְתָהּ וַיֵּת כָּל גְּזִירְתָּהּ וַיַּעֲבְדוּן יִתְהוֹן: (יב) דָּא אֲוִרִיתָא דְּבֵיתָא עַל רִישׁ טוֹרָא כָּל תַּחֲוּמָה סְחוּר סְחוּר קוֹדֵשׁ קוֹדֵשׁ אִתְּשִׂיא הָא דָּא

וּמְדַדוּ אֶת־תְּכֵנִית: (יא) וְאִם־נִכְלְמוּ מִכָּל אֲשֶׁר־עָשׂוּ צוֹרֵת הַבַּיִת וּתְכֹנְנֹתוֹ וּמוֹצְאָיו וּמוֹבְאָיו וְכָל־צוֹרְתּוֹ (צוֹרְתָיו קרי) וְאֵת כָּל־חֻקְתָּיו וְכָל־צוֹרְתּוֹ (צוֹרְתָיו קרי) וְכָל־תּוֹרְתּוֹ (תּוֹרְתָיו קרי) הוֹדַע אֹתָם וְכָתַב לְעִינֵיהֶם וַיִּשְׁמְרוּ אֶת־כָּל־צוֹרְתּוֹ וְאֶת־כָּל־חֻקְתָּיו וְעָשׂוּ אֹתָם: (יב) זֹאת

תּוֹרַת הַבַּיִת עַל־רֹאשׁ הָהָר כָּל־גְּבוּלוֹ סְבִיב | סְבִיב קִדְשׁ קִדְשִׁים הִנֵּה־זֹאת תּוֹרַת

רש"י

תוכן חשבון הכנין: (יא) ואם נכלמו. שיתבישו וכשזו פניהם מכל אשר עשו אז הודע אותם את מה שאני עתיד לעשות להם: צורת הבית. וגבול הכנין היך הוא מלפניו ועד אחריו סדורים לארבע רוחותיו: ותכונותו. חשבון תליו ולשכותיו: וכל צורותיו. כרובים ותמורים וילי וילמים, מלאכי: וכל צורותיו. בתרא לא פורש: וישמרו. ילמדו

מצודת דוד

בזה: ומדדו את תכנית. ר"ל יחשבו בלבם מדידת הבנין המוכן ומתוקן: (יא) ואם נכלמו וגו'. ר"ל בתחילת הספור ראה בפניהם אם בעת ההוא כשיזכרו בבנין הראשון הנחרב בעוונם יכלמו מכל המעשים הרעים אשר עשו אז צורת הבית וכו' הודע אותם ואם חזקו פניהם מסלע והכלם לא ידעו אל תוסף דבר עוד בזה: צורת הבית. זהו הצורה בכללו כאלו תאמר שיהיה בה היכל ואולם מבית קה"ק וחצירות ולשכות וצלעות ותאים: ותכונותו. מכון עמידת כ"א כאלו תאמר בית קה"ק במערב ואחריו ההיכל וכו' והלשכות והצלעות מזה ומזה וכדומה: ומוצאיו ומובאיו. מדת הפתחים שיוצאים ובאים דרך בהן: וכל צורותיו. צורת כל חדר וחדר: ואת כל חקותיו. מה שראוי להשתמש בכל חדר וחדר:

רד"ק

המתים יכינו אותו לסימן שהרואים זאת הצורה יחיו בבנין הבית לעתיד וזה ראייה לתחיית המתים: (יא) ואם נכלמו. אם יהיו נכלמים מכל אשר עשו הודע אותם תכונת הבית וצורתו וכתוב לעיניהם והם יראו בנין הבית לעתיד ויעשו אותו ואם לאו לאו: וישמרו את כל צורתו ואת כל חקותיו ועשו אותם. ישמרו אותם בלבם ויאמינו כי כן יהיה ויעשו אותם הבניינים והצורות והתורות לעתיד ואם לא ישמרו אותם בלבם ולא יאמינו לא יעשו אותם כי כן מדת הקדוש ברוך הוא ישלם לאדם מדה כנגד מדה כל המאמין בביאת גואל יזכה לגאולה ואם לא יאמין לא יזכה וכן אם יאמין בתחיית המתים יזכה לתחייה ואם לא יאמין לא יזכה ולא נוכל לפרש ועשו אותם בבית שני שעלו בני גולה של בבל כי הרבה דברים יש בבנינה זו שלא היו כן בבית שני ועל כרחך בנינה זו עתידה

ואמר כן ועשו אותה ראייה גדולה לתחיית המתים: צורת הבית. מה שלפנים מחומת הר הבית בכלל: ותכונותו. תכונת בנינו בלשכות ובתאים: ומוצאיו ומובאיו. בשערים הנזכרים: וכל צורותיו. צורת כל בית בפ"ע: ואת כל חקותיו. מה שראוי להשתמר בבתים ובשלחנות ובלשכות: וכל צורותיו. צורת הכרובים והתמורים: וכל תורותיו. חלק העזרו' לכהנים ולישראל ולנשים: (יב) זאת תורת הבית. זאת הנזכרת למעלה: על ראש ההר. הר הבית והוא ההיכל יהיה בראש ההר כמו שכתוב בענין: כל גבול ההר סביב הוא קדש הקדשים כנגד ירושלם כי ירושלם כולה קדש כמו שנאמר והיתה העיר קדש אבל ההר הוא קדש קדשים ובהר עצמו מקום מקדש מזבח והדביר הוא קדש הקדשים כמו שכתוב למעלה: הנה זאת תורת הבית. הנזכרת למעלה

אֲרִיָּא דְּבֵיתָא: (יג) וְאֵלִין מְשַׁחַת מְדַבְּחָא
בְּאֵמִיא בְּאֵמִתָּא דְּהִיא אִמָּה וּפְשָׁד וְתִשׁוּיָּתָא
אֵמִתָּא וְאֵמִתָּא פּוֹתִיא וּגְדַנְפָּא מְקַף לָהּ עַל
סַפְתָּה סְחוֹר סְחוֹר זִירְתָּא חֲדָא וְדִין טְקוּס
מְדַבְּחָא: (יד) וּמְתוּשִׁיָּת אֲרָעָא עַד מְסַמְתָּא

הַבֵּית: (יג) וְאֵלֶּה מְדוֹת הַמְּזִבַּח בְּאֵמוֹת אִמָּה אִמָּה
וּטְפַח וְחִיק הָאִמָּה וְאִמָּה־רֹחַב וּגְבוּלָהּ אֶל־שַׁפְתָּהּ
סְבִיב זֵרֶת הָאֶחָד וְזֶה גֵב הַמְּזִבַּח: (יד) וּמַחִיק הָאָרֶץ

רש"י

האחד. אלו הקרנות זרת אחד מאלמנעיתו מדדו זרת לכל רוח הרי
אמה על אמה: וזה גב המזבח. ובלמה זו היה נמדד גב מזבח הזהב
אמה ארכו ואמה רחבו רבוע כך מפורש בעירובין ובמנחות (דף נד)
מפורש יותר לפי החשבון חיק האמה בגובהה עלה אמה ואמה רחב
כנסה כניסת הסוכב אמה בת חמשה אצל עלייתו ששנינו עלה ה' וכנס
אמה אינו בלמה בת חמשה: וגבולה א"ל שפתה. הקרנות בין לרחבן
בין לגובהן בלמה בת חמשה: (יד) ומחיק הארץ. מן היסוד מקרקע

(יג) ואלה מדות המזבח. שמפרש למטה ארבע עשרה אורך בלרבע
עשרה רחב: באמות אמה אמה וטופח. בלמה בת ששה שהיא
אמה וטופח בלמה בת חמשה: וחיק האמה. אצל היסוד שלל נמדד
בלמה של חול שהיא בת ה' חיק לשון חיקו קביעות והיא היסוד האמה
אמת חול ולא אמה וטופח שהיא אמה בת ששה וכן שנינו במנחות
שהיסוד והסוכב והקרנות נמדדו בלמה בת חמשה: וחיק האמה. זה
היסוד: ואמה רחב. זה הסוכב: וגבולה א"ל שפתה סביב זרת

מצודת ציון

מל' חקוי וקביעות וזהו היסוד כן ארז"ל (מנחות צז): וגבולה.
הם הקרנות שהם בגבול המזבח ולתוספת ביאור אמר אל שפתה:
זרת. היא חצי האמה וכן זרת ארכו (שמות כח): גב. שטח הגובה
וכן ותבני לך גב (לעיל טז): (יד) העזרה. דפוס בנין המזבח

במדת האמה הפשוטה של חול בת ה' טפחים (וב' הטפחים החסרים היו עודפים במדת גובה הסוכב והגג ועל שלא היו אמה לא
חשבם): ואמה רחב. וכן האמה מרחב כניסת הסוכב היה באמה ה' (וטפח החסר היה עודף במדת רוחב הגג ולא דק) וכן הקרנות שהיו
בגבולה מסביב בארבעת המקצועות שהיו זרת אחד מאמצעיתם לכל רוח והיו א"כ אמה על אמה היו ג"כ באמת ה' (והטפחיים
החסרים היו עודפים במדת מקום המערכה ולא דק): וזה גב המזבח. בהאמה הזה הפשוטה בת ה' טפחים מדד שטח מזבח הזהב שהיה
אמה על אמה כן דרשו רז"ל (מנחות צז): (יד) ומחיק הארץ. מהתחלת היסוד שכלפי הקרקע עד כלות גובה הדפוס התחתונה היא

מצודת דוד

הבית. זאת היא למוד הבית לדעת שמקום הר הבית היא ק"ק
למול אחרות הכהנים והלוים: (יג) ואלה מדות המזבח. זהו מזבח
העולה שהראהו לו: באמות אמה אמה וטופח. ר"ל באמות
גדולות שבכל אמה יש אמה אחת של חול שהיא בת חמשה
טפחים ועוד טפח אחד: וחיק האמה. אבל גובה עליית היסוד היה

רד"ק

עשרה אמה לכל רוח הנה תראה כי רז"ל פירשו כי מדות זה
המזבח הם מדות מזבח בית שני ודעת יונתן אינו כדעתם כמו
שתראה ונוכל לפרש כי מדה אחרת יהיה למזבח העדות ואמר
ואלה מדות המזבח כמו שאומר והולך עד ויאמר אלי בן אדם
ופירוש באמות באמות הידועות בנבואה זו שכל אמה מהם
אמה וטופח שהם ששה טפחים כי אמה בסתם בת חמשה
טפחים וזאת המדה היתה בת ששה טפחים וכן אמר בתחילת
נבואה זו שש אמות באמה וטפח כמו שפירשנו וחיק האמה
ואמה רחב באמצע המזבח היה גובה אמה ורחב אמה והוא
מקום המערכה: וגבולה א"ל שפתה סביב זרת האחד. גבול
האמה היה גבוה זרת אחד ופירוש וגבלה מסגרת כמו שתרגם
יונתן גדנפא: וזה גב המזבח. זה שספר הוא גב המזבח שהוא
מקום המערכה שהיה גבוה על המזבח אמה לפיכך קראו גב:
(יד) ומחיק הארץ. מאמצע הארץ ומהשוה בה אשר בין העזרה
העליונה לתחתונה שהמזבח היה בנתים ומקום מעמד הכהנים
המקריבים על המזבח קורא עזרה כמו שקרא גם כן מקום
מעמד ישראל עזרה והעליונה היא מהמזבח כלפי אולם
והתחתונה מהמזבח כלפי מזרח ואמר שמאמצע הארץ שהוא
מקו' המזבח עד העזרה התחתונה שתיים אמות רוצה לומר

בפרט ובפסוק זה בכלל: (יג) ואלה מדות המזבח. רז"ל פירשו
הפסוק כן וחיק האמה זה יסוד ואמה רחב זה סוכב וגבולה
אל שפתה סביב זרת הא' אלו הקרנות וזה גב המזבח זה מזבח
הזהב ויונתן תרגם ואילין משחת מדבחא באמיא באמתא
דהיא אמה ופשך ותשויתא אמתא ואמתא פותיא וגדנפא מקף
לה על שפתים סחור סחור זרתא חדא ודין טקוס מדבחא
ובמסכת מדות שנינו המזבח היה שלשים ושתים על שלשים
ושתים עלה אמה ונכנס אמה זהו יסוד נמצא שלשים על
שלשים עלה חמש ונכנס אמה זהו סוכב נמצא שמנה ועשרים
על שמנה ועשרים עלה שלש ונכנס אמה זהו מקום קרנות אמה
מזה ואמה מזה נמצא ששה ועשרים על ששה ועשרים זהו
מקום הלון רגלי הכהנים אמה מזה ואמה מזה נמצא ארבעה
ועשרים זהו מקום המערכה אמר רבי יוסי מתחילה היה שמנה
ועשרים על שמנה ועשרים וכונס ועולה במדה זו עד שנמצא
מקום המערכה עשרים על עשרים וכשעלו בני הגולה הוסיפו
עליו ארבע אמות מן הצפון וארבע אמות מן המערב כמין
גומא שנאמר והאריאל שתיים עשרה אורך בשתיים עשרה רחב
רבוע יכול שאינו אלא שתיים עשרה על שתיים עשרה כשהוא
אומר על ארבעת רבעיו מלמד שמן האמצע הוא מודד שתיים

עַד־הָעֶזְרָה הַתְּחִתּוֹנָה שְׁתֵּים אִמּוֹת וְרַחַב אִמָּה אַחַת
 וּמַהֲעֶזְרָה הַקְּטָנָה עַד־הָעֶזְרָה הַגְּדוּלָּה אַרְבַּע אִמּוֹת
 וְרַחַב הָאִמָּה: (טו) וְהַהֲרָאֵל אַרְבַּע אִמּוֹת וּמַהֲאֲרֵאֵל
 (וּמַהֲאֲרֵאֵל קרי) וּלְמַעַלָּה הַקְּרָנוֹת אַרְבַּע: (טז) וְהַהֲרָאֵל
 (וְהַהֲרֵאֵל קרי) שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֶרְךְ בְּשֵׁתִים עֶשְׂרֵה רַחַב רְבֹעַ אֶל אַרְבַּעַת רְבָעִיו:
 (יז) וְהָעֶזְרָה אַרְבַּע עֶשְׂרֵה אֶרְךְ בְּאֲרַבַּע עֶשְׂרֵה רַחַב אֶל אַרְבַּעַת רְבָעִיהָ וְהַגְּבוּל

אֲרַעֲיָא תַרְתִּין אַמִּין וּפּוּתִיָא אַמְתָּא תְּדָא
 וּמִמְסַתְמָא זְעֵרְתָא עַד מְסַמְתָּא רַבְתָּא
 אַרְבַּע אַמִּין וּפּוּתִיָא אַמְתָּא: (טו) וּמַדְבְּחָא
 אַרְבַּע אַמִּין וּמַדְבְּחָא וּלְעֵלָא קִרְנָתָא
 אַרְבַּע: (טז) וּמַדְבְּחָא תַרְתָּא עֶסְרֵי אוּרְכָא
 בְּתַרְתָּא עֶסְרֵי פּוּתִיָא מְרַבַּע עַל אַרְבַּעָא
 סִטְרוּהִי: (יז) וּמִסְמַתָּא אַרְבַּע עֶסְרֵי אוּרְכָא

רש"י

קטנה לפי שאין גובה אלא שתי והעליון גובהו ארבע: (טו) וההרא"ל
 הוא גובה גג המזבח מן הסוכב ולמעלה וצדית עולמים לא היה אלא
 שלש וי"ת אף הוא ומדכו' ארבע אמין: (טז) וההרא"ל שתיים עשרה
 אורך. מקום המערכה היה עשרים וארבע על עשרים וארבע וזהו
 י"ב צ"ב: א"ל ארבעת רבעיו. שמאלעיתו הוא מודד י"ב לכל רוח
 הרי כ"ד על כ"ד כך מפורש בצדדים וכן שנינו במסכת מדות המזבח
 היה ל"ב על ל"ב עלה אמה וכנס אמה זה היסוד נמלא ל' על ל' עלה
 חמש וכנס אמה זה הסוכב נמלא כ"ח על כ"ח מקום הקרנות אמה
 מזה ואמה מזה נמלא עשרים ושש על עשרים ושש מקום הלוך רגלי
 הכהנים אמה מזה ואמה מזה נמלא כ"ד על כ"ד מקום המערכה:

האריך: עד העזרה התחתונה. עד גג מלבן הראשון: שתיים
 אמות. ולא היה כן צדית עולמים ששם שנינו מציא מלבן של ל"ב על
 ל"ב וגובהו אמה וכן גובהו שתיים: ורחב אמה אחת. כשהניח מלבן
 השני עליו היה מלבן השני שלשים על שלשים נמלא כניסה לו סביב
 סביב רחב אמה והוא היסוד הרי עלה שתיים וכנס אמה והוא היסוד
 י"ת עזרה מסמכתא לשון רלפה שהיה ממלא את המלבן חלוקי אבנים
 מופת וסיד וקוניא וממחה ושופך ומחליקו למעלה והרי הוא כמין רלפה:
 ומהעזרה הקטנה עד העזרה הגדולה ארבע אמות. מגג
 מלבן התחתון עד גג מלבן שעליו ארבע אמות גובה: ורחב האמה.
 הוא כניסת הסוכב עלה ארבעה וכנס אמה זה סוכב והתחתון קורא

מצודת ציון

קורא בשם עזרה: (טו) וההרא"ל. הוא כמו האריאל ובאה הה"א
 במקום האלף ונשמטה היו"ד וכן יקרא שם המזבח כמו והיתה
 לי כאריאל (ישעיה כט) ונקרא כן ע"ש שירד עליו האש מהאל מן
 השמים ורבעה עליו כארי: (טז) רבוע. מרובע: רבעיו. צדדיו וכן
 על ארבעת רבעיהם (לעיל א) והוא מל' רבע כי כל צד הוא רבע כי
 ארבע צדדים יש: (יז) ומעלתהו. הכבשים שהיו אל המזבח: פנות.
 מל' הפנה וסבוב:

מצודת דוד

העשוי להיסוד היה שתיים אמות: ורחב. ר"ל הניח רוחב אמה
 מסביב להכניס לפניו את הדפוס שעליה וזהו כניסת היסוד:
 מהעזרה הקטנה. מגג דפוס הראשון הקטנה כי לא היתה כ"א
 בגובה שתי אמות ומגגה עד גג הדפוס הגדולה היה ארבע אמות
 הוא הסוכב: ורוחב האמה. הניח מסביב רחב האמה הפשוטה בת
 ה' טפחים להכניס לפניו את הדפוס שעליה וזהו כניסת הסוכב:
 (טז) וההרא"ל. הוא גובה גג המזבח מן הסוכב ולמעלה: ארבע
 אמות. ארו"ל בפרק איזהו מקומן דרשות קרנות ארבע קאמר ר"ל

הדמים הנתנין בקרנות המזבח רשותיהוה הוה מגג המזבח ולמטה ד' אמות והוא עד כלות אמה עליונה מהסוכב כי עד שם נקרא למעלה
 כי בכלות ד' מהגג היה חוט הסיקרא שהוא באמצע המזבח כי הקרנות א' והגג שלשה והאמה העליונה מהסוכב הרי חמש וכן שלשה
 הנשארים מהסוכב ושנים של היסוד הם חמש: ומהאריאל ולמעלה. למעלה מגג המזבח היו ד' קרנות בארבעת המקצועות: (טז) וההרא"ל.
 שטח המזבח הוא מקום המערכה היה י"ב אמות על י"ב וזהו מאמצעיתו לכל רוח והיה א"כ כ"ד על כ"ד: רבוע. היה מרובע בארבעת
 צדדיו: (יז) והעזרה. הוא דפוס גג המזבח מקום המערכה עם מקום הלוך רגלי הכהנים עם מקום הקרנות היה י"ד אמות על י"ד כן היה

רד"ק

גבהו אלא ד' אמות לפיכך אמר ד' אמות בסתם וכולל לשטחו
 וגבהו ובסוף ארבע אמות בגובה היה מתרחב המזבח והיו
 יוצאין אבני המזבח לחוץ ואותו המקום הוא הנקרא אריאל
 ואמרו רבותינו ז"ל כי נקרא המזבח אריאל לפי שהאש
 הקדושה היורדת מן השמים היתה רבוצ' בו כארי וזה המקום
 שנקרא אריאל היו שתיים עשרה ארך בשתיים עשרה רחב רבוע
 אל ארבעת רבעיו וממנו ולמעלה היו ארבע הקרנות ומדת
 מקום המערכה זכר למעלה: (טז) וההרא"ל. מבואר הוא

באורך ורוחב אמה אחת ומהעזרה הקטנה עד העזרה הגדולה
 ארבע אמות ורחב האמה לא ידענו איזו מן העזרות קורא
 קטנה העליונה או התחתונה ואיזו מהן קורא גדולה מכל
 מקום אמר כי מזו לזו היו ארבע אמות והוא מקום המזבח
 שנאמר עליו ההריאל ארבע אמות והנה זה שטח המזבח
 מלמטה על הארץ ד' אמות בארץ וברוחב וכן בגובה והוא
 הנקרא ה"א כלומר בית אל לפי שהיו עובדים בכל מקום
 לאלהים אחרים על ההרים הגבוהים וזה שהיה ה"א לא היה

**סָבִיב אוֹתָהּ חֲצֵי הָאֲפָה וְהַחִיק לָהּ אִמָּה סָבִיב
וּמַעֲלֵתָהּ פְּנוֹת קָדִים: (יח) וַיֹּאמֶר אֵלַי בֶּן-אָדָם כֹּה
אָמַר אֲדֹנָי יְהוִה אֱלֹהֵי חֲקוֹת הַמְּזִבָּח בַּיּוֹם הַעֲשׂוֹתוֹ
לְהַעֲלֹת עָלָיו עֹלָה וְלִזְרוֹק עָלָיו דָּם: (יט) וַנִּתְּתָה אֶל-**

בְּאַרְבַּע עֶסְרֵי פוֹתָיָא עַל אַרְבַּע סִטְרֵיהָא
וּגְדַנְפָא מִקַּף לָהּ סְחֹר סְחֹר פְּלָגוֹת אֲמַתָּא
וְתִשׁוּיָתָא לָהּ אֲמַתָּא סְחֹר סְחֹר וְדַרְגָּן
דְּסֻלְקִין לָהּ מִתְּפִנָן לְמַדְיִנְתָּא: (יח) וַאֲמַר לִי
בַר אָדָם כְּדָנָן אָמַר יְיָ אֱלֹהִים אֵלַי גְּזִירַת
מִדְּבָחָא בַּיּוֹם אֵיתְעַבְדוּתָהּ לְאַסְקָא עֲלוּהִי
עֲלֵתָא וְלִמְזַרְק עֲלוּהִי דָם נִכְסַת קוֹדֶשִׁיא:

רש"י

נמלא אמה על אמה: והחיק לה אמה. זו כניסת היסוד: ומעלתהו פנות קדים. וכנש שעולים בו היה זכרוס כדי שיהא העולה בו פונה למזרח שכל הפניות היו דרך ימין וכשאתה נותן הכנש זכרוס העולה בו פונה דרך ימין פונה למזרח: (יט) הבהנים הלויים. אשר משבט

(יח) והעזרה ארבע עשרה אורך. גג המזבח עם מקום הקרנות ועם מקום רגלי הכהנים כ"ח על כ"ח וי"ד האמורים כאן מאמלעיתו מודד כמו שמפורש על ארבעת רכעיה: והגבול סביב אותה. י"ט וגדנפא ורבותינו פרשוהו על הקרנות: חצי האמה. מאמלעיתו מודד

מצודת דוד

ימין והבא ברוח דרום ימינו הוא כלפי המזרח א"כ כשיהיו הכבשים בדרום יפנה העולה בהם אל המזרח כן ארז"ל (שם) וכן יהיה בנין המזבח דפוס התחתון יהיה ל"ב אמות על ל"ב ושתי אמות קומתו ועליו יניחו דפוס ל' על ל' וארבע אמות קומתו ויהיה א"כ משוך לפניו אמה בכל צד וזהו כניסת היסוד ועליו יניחו דפוס כ"ח על כ"ח ושלוש אמות קומתו ויהיה א"כ משוך לפניו אמה בכל צד וזהו כניסת הסובב ובארבע המקצעות יניחו דפוס אמה על אמה בגובה אמה והם הקרנות וימלאו כל הדפוסים באבנים ועפר וסיד ויהיה נעשה הכל מקשה אחת וישמטו לוחות הדפוסים ובין הקרנות יהיה מקום הלוך לרגלי הכהנים ועוד אמה לפניו נמצא יהיה מקום המערכה כ"ד על כ"ד ועיין בקונטרס בנין הבית: (יח) אלה חקות המזבח. אלה הם משפט המזבח לחנכו מהם ביום השלמת עשייתו למען יהא הגון וראוי להעלות עליו

מאמצעיתה אל כל ארבעת צדיה והיתה א"כ כ"ח על כ"ח: והגבול. הקרנות שהיו בגבולה מסביב לה בארבעת המקצעות היו חצי האמה מאמצעיתה לכל רוח והיו א"כ אמה על אמה: והחיק לה. החיק אשר לה הוא יסוד המזבח בלטה אמה מסביב (ויתכן שבא לומר לפי שמאז לא בלטה היסוד בכל סביבו כי במקום שהיה מנחלת יהודה לא היה יסוד כן ארז"ל (מדות פג) לכן אמר לעתיד יהיה היסוד מסביב כי אז לא תהיה מקום המקדש והמזבח מיוחד לשום שבט וכאשר נראה בצורת חלוקות הארץ): ומעלתהו. לא שהיה בו מעלות כי התורה אמרה ולא תעלה במעלות על מזבחי (שמות כ) אלא אמר ומעלתהו לשון רבים כי שלשה היו אחד כבש הגדול ואחד פנה ליסוד ואחד פנה לסובב כן אמר ז"ל (זבחים סב) ואמר שהיו פונות קדים ר"ל היו תנונות ברוח אשר העולה בהם יפנה אל המזרח כי כל הפנות הוא דרך

רד"ק

ושלשים וגובהו אמה ומביא חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות ומביא סיד וזפת וקוניא וממחה ושופך וזהו יסוד וחוזר ומביא מלבן שהוא שלשים על שלשים וגבוה חמש ומביא חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות ומביא סיד וזפת וקוניא וממחה ושופך וזהו סובב וחוזר ומביא מלבן שהוא כ"ח על כ"ח וגבוה שלוש אמות ומביא חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות ומביא סיד וזפת וקוניא וממחה ושופך וזהו מקום המערכה וחוזר ומביא מלבן שהוא אמה על אמה וגבוה אמה ומביא חלוקי אבנים מפולמות בין גדולות בין קטנות ומביא סיד וזפת וקוניא וממחה ושופך וזהו קרן וקרן ופירוש מפולמות לחות כמו דגים מפולמות: (יח) ויאמר אלי בן אדם כה אמר ה' אלה חקות המזבח ביום העשותו. ביום שתשלם מלאכתו יעלו עליו קרבן זה כמו שעשו במשכן ביום שמיני למלואים: ולזרוק עליו דם. ת"י ולמזרק עלוהי דם נכסת קודשיא: (יט) ונתת. ליחזקאל אומר שהוא כהן ואמר שהוא יתן הקרבן לכהנים להקריבו והוא יזרוק הדם וכפר על המזבח כי לעתיד

ומהאראיל וכן והאראיל כתוב ביו"ד בין האל"ף והלמ"ד וקרי היו"ד בין הריש והאל"ף והענין אחד: (יח) והעזרה ארבע עשרה ארך. לא ידענו על אי זו עזרה אמר על הגדול' או על הקטנה: והגבול. כמו שפירשנו מסגרת וכמו שת"י גדנפא: חצי האמה. חצי אמה גובה המסגרת שהיה לה לעזרה סביב: והחיק לה אמה סביב. לא ידענו מה היה משמש זה החיק בעזרה: ומעלתהו פנות קדים. המעלות שהיו עולים בהם למזבח היו פונים לצד מזרח ומעלותהו כמו ומעלותיו וכן מקום גבורהו כמו גבוריו: פנות. מקור והנה כתוב ולא תעלה במעלות על מזבחי אפשר שהיו המעלות עשויות כמין כבש או פירושו שהיו עולים בו חוץ לעזרה ודעת יונתן שהיו עולים לעזרה שתרגם ודרגן דסלקין ליה מתפנן למדינחא וי"ת כל חיק בזו הפרשה תשויתא ר"ל מקום שוה ותרגם העזר' מסמתא ולא ראיתי למלה הזאת חבר ולפי' רז"ל היה פירוש העזרה כבנין המזבח עצמו וקורא לו מלבן מן המלבנות עזרה כי מלבנות היה עשוי המזבח כמו שאמרו תני לוי כיצד בוני' את המזבח מביא מלבן שהוא שלשים על שלשים

יחזקאל מג

שלג

תרגום

(יט) ותמן לכהניא ליואי די אינון מורעא דצדוק דקריבין לפולחני אמר יי אלהים לשמשא קדמי תור בר תורי לחטאתא: (כ) ותסב מדמיה ותמן על ארבע קרנתיה ועל ארבע זוית מסמתא ועל תחומה סחור סחור ותדכי יתיה ותכפר עלוהי: (כא) ותסב ית תורא דחטאתא ויוקדיניה באתר דחזי לביתא מברא למקדשא: (כב) וביומא תנינא תקריב צפיר בר עזי שלים לחטאתא ותדכי ית מדבחה קמא דדכיא בתורא: (כג) בשציינתך מלדכאה תקריב תור בר תורי שלים ודכר מן ענא

הכהנים הלויים אשר הם מורע צדוק הקרבים אלי נאם אדני יהוה לשרתני פר בן בקר לחטאת: (כ) ולקחת מדמו ונתתה על ארבע קרנתיו ואל ארבע פנות העזרה ואל הגבול סביב וחטאת אותו וכפרתהו: (כא) ולקחת את הפר החטאת ושרפו במפקד הבית מחוץ למקדש: (כב) וביום השני תקריב שעיר עזים תמים לחטאת וחטאו את המזבח כאשר חטאו בפר: (כג) בכלותך מחטא תקריב פר בן בקר תמים ואיל מן הצאן

רש"י

כמו (מדבר לא) לא נפקד ממנו איש והוא פר המלואים כדרך שעשו במשכן ושקף אותו פר ולא נכלל וכן דרשו רבותינו במנחו' מלואים הקריבו זימי עזרא כדרך שהקריבו זימי משה: (כב) תקריב שעיר עזים. זה לא היה במשכן ובמלואים של לעתיד לזכר כן הם על פי הדבור: (כג) מחטא. מלטהר:

לוי: מורע צדוק. לפי שהיה כ"ג שנים ראשון במקדש זימי שלמה נקראו על שמו: (ב) על ארבע קרנותיו. של מזבח: פנות העזרה. גג המזבח: וכפרתהו. תקנח אותו מדרך חול שבו להכניסו בקדוש להיותו ראוי לכפר עליו מזה ולהלן: (כא) במפקד הבית. ת"י באתר דחזי לביתא כלומ' במקום קדוש ולשון במפקד הבית מקום שהבית כלה

מצודת ציון

(כ) פנות. מל' פנה וזויות: וחטאת. ת"י ותדכי והוא ענין טהרה: וכפרתהו. הוא ענין קנוח ועש"ז יקרא המזרק כפור כי הכהן הזורק מקנח אצבעו מן הדם בשפת המזרק וברז"ל ובעי לכפורי ידי' בההוא גברא (גיטין נז): (כא) במפקד. ענין כליון וחסרון כמו ולא נפקד ממנו איש (מדבר ל"א): (כג) בכלותך. ענין השלמה

מצודת דוד

עולה ולזרוק עליו דם: (יט) ונתתה וגו'. בשרו שיעמוד בתחיה ויהיה החנוך נעשה על ידו כי הוא היה כהן: אל הכהנים הלויים. אל הכהנים הבאים משבט לוי: אשר הם מורע צדוק וגו'. כי הם יהיו נבחרים לעתיד לעשות עבודת המזבח וכמ"ש והכהנים הלויים בני צדוק וגו' המה יקרובו אלי לשרתני (לקמן מד): לשרתני. מוסב על הקרובים אלי: פר בן בקר. מוסב על ונתתה וגו':

(כ) ונתתה וגו'. יתן הדם על ארבע קרנות המזבח ועל ארבע זויות של בנין גג המזבח: ואל הגבול סביב. יתכן שעל היסוד נאמר שהוא בגבול המזבח: וחטאת וגו'. בזה טהר את המזבח ותקנתו להעביר ממנו דרך חול להכניסו בקדושה: (כא) ושרפו. למי אשר תמסור אותו הוא ישרפו: במפקד הבית. בתכלית הבית מקום שהבית כלה ולתוספת ביאור אמר מחוץ למקדש: (כב) וחטאו. זורקי הדם יטהרו את המזבח בזריקת דם השעיר כאשר טהרו אותו ביום הראשון בזריקת דם הפר: (כג) בכלותך מחטא. כאשר תשלים לטהר את המזבח בזריקת דם השעיר: תקריב. זהו ההבאה אל העזרה: תמים. מבלי מום:

רד"ק

החטאת. נסמך עם ה"א הידיעה כמו המזבח הנחשת והדומי' לו: ושרפו במפקד הבית. ושרפו השורף במפקד הבית ות"י באתר דחזי בביתא ולא זכר באיזה מקום מן הבית אבל אמר מחוץ למקדש רוצה לומר מחוץ לעזרה אבל לפנים מחומת הר הבית היה ולשון במפקד כמו במצות כמו והוא פקד עלי במפקד יחזקיהו רוצה לומר במקום מן הבית שמצוים הכהנים לשרוף בו פרים הנשרפים ושעירים הנשרפים וכן פר שעשה משה במלואים נשרף וכן עגל החטאת שהקריב אהרן ביום השמיני למלואים נשרף: (כב) וביום השני. מבואר הוא: (כג) בכלותך מחטא. בבי"ת מבואר הוא:

יהיה הוא כהן גדול ואע"פ שיהיה אהרן שם או יהיה הוא משנה לו וגם זה הפסוק יורה על תחיית המתים לעתיד ולדברי רז"ל שאמרו כי זה המזבח הוא אשר עשו בבית שני אפשר כי יחזקאל היה מעולי הגולה אלא שאומרים בקבלה שקברוהו בארץ בבל ועוד כי סדר הקרבנות שעשו עולי הגולה אינו כסדר זה והם בנו המזבח קודם ההיכל: מורע צדוק. כבר פירשנו למעלה למה זכר צדוק: פר בן בקר לחטאת. וכן במלואים שעשה משה: (כ) ולקחת. העזרה היא הנזכרת שהיתה לפני המזבח וכן מפורש למעלה פנות העזרה למזבח: ואל הגבול. אל גבול העזרה הנזכרת: וחטאת אותו וכפרתהו. כתרגומו ותדכי יתי' ותכפר עלוהי: (כא) ולקחי את הפר

שְׁלִיִּים: (כד) וְתִקְרְבִינוּן קָדָם יְיָ וְיִתְנֹן פְּהִנְיָא עֲלֵיהוֹן מִיִּלְחָא וְיִסְקֹן יִתְהוֹן עֲלֵתָא קָדָם יְיָ: (כה) שְׁבַעַא יוֹמִין תַּעֲבִיד צְפִירָא דְחֻטָּאָתָא לְיוֹמָא וְתוֹר בַּר תּוֹרִי וְדָכַר מִן עֲנָא שְׁלִיִּמִין יַעֲבֹדוּן: (כו) שְׁבַעַה יוֹמִין יִכְפְּרוּן עַל מַדְבַּחָא וְיִדְכוּן יִתִּיה וְיִקְרִיבוּן קוֹרְבָנִיה: (כז) וְיִשְׁלֶמוּן יִת יוֹמִיָא וְיִהִי בְיוֹמָא תְּמִינָאָה וְהִלָּא יַעֲבֹדוּן פְּהִנְיָא עַל מַדְבַּחָא יִת עֲלֻתְכוֹן וְיִת נִכְסֵת קוֹדֶשִׁיכוֹן וְיִתְקַבְּלוּן קוֹרְבָנֵיכוֹן בְּרַעְוָא אָמַר יְיָ אֱלֹהִים:

תָּמִים: (כד) וְהִקְרַבְתֶּם לִפְנֵי יְהוָה וְהִשְׁלִיכוּ הַכֹּהֲנִים עֲלֵיהֶם מֶלַח וְהֶעֱלוּ אוֹתָם עֹלָה לַיהוָה: (כה) שְׁבַעַת יָמִים תַּעֲשֶׂה שְׁעֵיר־חַטָּאת לַיּוֹם וּפָר בֶּן־בָּקָר וְאֵיל מִן־הַצֹּאֵן תְּמִימִים יַעֲשׂוּ: (כו) שְׁבַעַת יָמִים יִכְפְּרוּ אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וְטָהְרוּ אוֹתוֹ וּמִלְאוּ יָדוֹ (יָדָיו קָרִי): (כז) וְיִכְבְּלוּ אֶת־הַיָּמִים וְהָיָה בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי וְהִלָּאָה יַעֲשׂוּ הַכֹּהֲנִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֶת־עוֹלוֹתֵיכֶם וְאֶת־שְׁלֵמֵיכֶם וְרִצְאֹתִי אֶתְכֶם נְאֻם אֲדָנָי יְהוִה: ס

רש"י

(כה) תמימים יעשו. לעולה: (כז) ורצאתי. לשון רטון:

מצודת ציון

וגמר: (כו) ומלאו ידיו. כן נקרא החנוך בלשון המקרא כמו ומלאת יד אהרן (שמות כט) וענין חנוך הוא התחלת הדבר במה שיעמוד בו לעולם: (כז) והלאה. ולהלן עד עולם: ורצאתי. מלשון רצון:

יקנחו אותו להעביר ממנו דרך חול להכניסו בקדושה: ומלאו ידיו. בזה יחנכו את המזבח: (כז) ויכלו. כאשר ישלימו שבעת הימים הוא מחונך לקרבנות וביום השמיני ומאו והלאה יעשו הכהנים על המזבח את עולותיכם וכו' ואני אהיה מרוצה לכם ע"י הקרבנות הללו:

מצודת דוד

(כד) והקרבתם. זו היא ההקטרה שעל המזבח: והשליכו וגו' מלח. כמ"ש על כל קרבנך תקריב מלח (ויקרא ב'): עולה לה'. שיהיו כליל לאישים: (כה) שבעת ימים. כדרך שעשו ביום השני כן יעשו עד כלות שבעת ימים שעיר לחטאת ופר ואיל לעולות: (כו) יכפרו.

יקנחו אותו להעביר ממנו דרך חול להכניסו בקדושה: ומלאו ידיו. בזה יחנכו את המזבח: (כז) ויכלו. כאשר ישלימו שבעת הימים הוא מחונך לקרבנות וביום השמיני ומאו והלאה יעשו הכהנים על המזבח את עולותיכם וכו' ואני אהיה מרוצה לכם ע"י הקרבנות הללו:

רד"ק

ידיו הכינוי למזבח ופירושו כתרגומו ויקרבון קרבניהון וכזה הענין תרגם אונקלוס ומלאת יד אהרן ויד בניו והדומים לו ויש לפרש כנוי ידיו לכהן המקריב שימלא ידיו מנתחי הקרבן: (כז) ויכלו את הימים. הכהנים יכלו שבעת ימים על זה הסדר: והיה ביום השמיני והלאה. פ"י ביום השמיני וממנו והלאה יעשו עולות וזבחים כמו שכתוב ובכלל' התמידים והנדרים והנדבות והמוספים: ורצאתי אתכם. כתוב באל"ף במקום יו"ד וכן רפאנו את בבל וטעם ורציתי ארצה אתכם בקרבנותיכם והיה לרצון לפני כי מעשיכם יהיו רצויים לפני ויונתן תרג' ויתקבלון קרבניכון ברעוא קדמי אמר ה':

(כד) והקרבתם, והשליכו הכהנים עליהם מלח. כמו שכתוב בתורה על כל קרבנך תקריב מלח: (כה) שבעת ימים תעשה שעיר חטאת ליום. לא היו כזה ימי המלואים של משה וגם עולי הגולה לא ראינו שעשו קרבן כזה כשבנו המזבח ואף על פי שארז"ל מלואים הקריבו בימי עזרא כדרך שהקריבו בימי משה כסדר הזה לא היו ועל כרחינו חדוש יהיה בסדר הקרבנות לעתיד: (כו) שבעת ימים יכפרו. כתיב וקרי יכפרו ביו"ד והענין אחד אלא שבכתיב טעם שבעת ימים דבק למעלה: וטהרו אותו. לפי שנטמא ביד גויי הארץ: ימלאו ידו. כתיב בלא יו"ד וקרי ביו"ד ורבים כמוהו חסירי היו"ד הרבים מן הכתוב ולא יחסר הענין בעבור זה ופירוש ומלאו